

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**POST PANDEMİ DÖNEMİNDE TASARIM STÜDYOSUNU
YENİDEN DÜŞÜNMEK; İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
MİMARİ TASARIM STÜDYOSU İÇİN BİR İÇ MEKÂN ÖNERİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hadeel AL-KURDIEH

1900001528

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Programı: İç Mimarlık

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE

OCAK 2023

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**POST PANDEMİ DÖNEMİNDE TASARIM STÜDYOSUNU
YENİDEN DÜŞÜNMEK; İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
MİMARİ TASARIM STÜDYOSU İÇİN BİR İÇ MEKÂN ÖNERİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hadeel AL-KURDIEH

1900001528

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Programı: İç Mimarlık

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Gülay USTA

Prof. Dr. Didem BAŞ

OCAK 2023

ÖNSÖZ

Akademik hayatın ilk basamakları olan yüksek lisans eğitimi her öğrenci için tatlı zorluklar yaşatan bir süreçtir. Benim için bu zorluğun seviyesi belki bir kat daha fazlaydı. Yabancıysa olduğum bir ülkede ve bilmediğim bir dilde bunu yapmaya karar vermiştim. Ancak hem kendime güveniyordum hem de şans yanımdaydı. Çünkü hiçbir konuda desteğini esirgemeyen danışman hocamla, bu fırsatı bana verdikleri için kendilerine sonsuza kadar minnettar olacağım ailemle ve zorlandığım, yorulduğum anlarda beni motive etmek için hep hazırda bekleyen eşimle bu süreci yürüttüm.

Yüksek lisans tez çalışmama yol göstermek için beni öğrencisi olarak kabul edip verdiği fikirler ile yükümü hafifleten değerli hocam Doç. Dr. Armağan Seçil Melikoğlu Eke'ye teşekkür ederim.

Ayrıca, yüksek lisans eğitimim boyunca bana bilgi ve tecrübeleri ile destek olan tüm İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü öğretim kadrosuna da teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Son olarak; bütün sıkıntılı anlarımda verdikleri moral ile kendilerinden maddi ve manevi güç aldığım, hiçbir konuda desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda olan sevgili aileme ve eşime çok teşekkür ederim.

Ocak 2023

Hadeel AL-KURDIEH

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR	IX
TABLO LİSTESİ	XI
ŞEKİL LİSTESİ	XII
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Sorunu, Amacı ve Strüktürü	3
1.2. Araştırma Tasarımı.....	6
1.3. Araştırma Alanı ve Sınırları	9
2. PANDEMİ VE POST-PANDEMİ.....	10
2.1. Pandemi Kavramı.....	10
2.1.1. Pandemilerin Mekânsal Etkileri.....	14
2.1.2. Covid-19 Pandemisi	19
2.2. Post-Pandemi Kavramı	22
2.2.1. Covid-19 Pandemisi Sonrası Senaryolar.....	24
3. TASARIM EĞİTİMİ VE TASARIM STÜDYOSU.....	28
3.1. İç Mimarlık Tasarım Eğitimi	29
3.2. Tasarım Stüdyosu.....	32
3.2.1. Önemi.....	34
3.2.2. Pedagojisi	36
3.2.3. Mekân Dinamikleri	43
3.2.4. Farklı Tasarım Stüdyosu Örnekleri.....	51

4. POST-PANDEMİ DÖNEMİNDE TASARIM STÜDYOSU MEKÂNI: İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	66
4.1. Pandemi Sonrası Tasarım Eğitimi ve Tasarım Stüdyosu	66
4.2. Araştırma Yöntemi	68
4.2.1. Anket Çalışması	69
4.2.1.1. Anketin Kurgusu ve İçeriği	69
4.2.1.2. Bulgular ve Değerlendirmeler	75
4.2.2. Mekân ile İlgili Genel Bilgiler	92
4.2.2.1. İKÜ Mimari Tasarım Stüdyosu İç Mekân Analizi	94
4.2.2.2. MTS’de Pandemiye Karşı Alınan Önlemler	104
4.2.3. Tasarım Önerisi	106
4.2.3.1. Tasarım Kararlarının Belirlenmesi	110
4.2.3.2. İç Mekân Kurgusu	112
SONUÇ	122
KAYNAKLAR	128
EK 1.	143

Enstitüsü: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Programı: İç Mimarlık

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans – Ocak 2023

ÖZET

POST PANDEMİ DÖNEMİNDE TASARIM STÜDYOSUNU YENİDEN DÜŞÜNMEK; İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ MİMARİ TASARIM STÜDYOSU İÇİN BİR İÇ MEKÂN ÖNERİSİ

Hadeel Al-Kurdieh

Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmesi ile Covid-19 pandemisi yaşamın her alanında zorunlu değişimlere sebep olmuştur. Pandeminin dünyada ilk kez ortaya çıkmasıyla, diğer ülkelere yapılan uçuşların tamamen iptal edilmiş, halka açık alanlar, ofisler, spor salonları, alışveriş merkezleri ve eğitim kurumları kapatılmış, etkileşim ve mobilitayı azaltmaya yönelik bağışıklama tedbirleri alınmıştır. İnsanlar halka açık alanlarda sosyal mesafeyi korumak, maske ve eldiven takmak gibi düzenlemelere tabi tutulmuştur.

Eğitimin her düzeyi de pandemi koşullarından etkilenmiştir. Pandemi sürecinde ilk önce okullar birkaç haftalığına tamamen kapanmış, ardından online eğitim ile kaldığı yerden devam etmiştir. Ancak 2021 güz döneminden itibaren yüz yüze ve hibrit eğitim modellerine geçilmesiyle birlikte eğitim mekanlarında düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur.

Bu durum eğitim yapılarının mevcut durumunun sorgulanması ve yeniden planlanması gibi konuları gündeme getirmiştir. Özellikle bu çalışmanın da ilgi odağını oluşturan, yükseköğretim düzeyinde uygulamalı derslerin ağırlıkta olduğu Mimarlık, İç Mimarlık gibi tasarım disiplinlerinin eğitimlerinin işleyişi açısından eğitim mekânları için yeni öneriler geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Mimarlık ve İç Mimarlık eğitimlerinin mekânı tasarım stüdyolarıdır. İçinde bir üretim sürecini barındıran ve karşılıklı tartışmalar sonucunda ürünlerin geliştiği tasarım eğitiminin odağındadır. Bu nedenle stüdyo eğitimi esnasında öğrencilerin öğretmenlerle ve kendi aralarında kurdukları iletişim çok önemlidir. Geleneksel tasarım eğitim anlayışında uygulamalı derslerin yüz yüze işlendiği kabul edildiğinde tasarım eğitiminin mekânı olarak tasarım stüdyolarının da tekrar yüz yüze eğitim modeline ve pandemi şartlarına göre iyileştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Tasarım stüdyolarında yüz yüze eğitime imkân sağlayabilmek için birtakım önlemler alınmıştır. Ancak söz konusu önlemler alınırken mekân tasarımı anlamında yenilikler getirmek yerine sadece mevcut unsurların mesafesini değiştirmek ya da bu unsurların bazılarını kullanım dışı tutmak yeterli görülmüştür. Bu nedenle tasarım stüdyosunda pandemi riskini en aza indirecek bir tasarım önerisinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Bu bilgiler ışığında “Post Pandemi Döneminde Tasarım Stüdyosunu Yeniden Düşünmek; İstanbul Kültür Üniversitesi Mimari Tasarım Stüdyosu İçin Bir İç Mekân Önerisi” başlıklı tez çalışmasında, yaşanan pandemiden edindiğimiz bilgilerle mevcut tasarım stüdyolarının yeniden düzenlenmesine yönelik bir tasarım önerisi geliştirmek hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda pandemi kavramına, pandemilerin mekânsal etkileri ve Covid-19 pandemisine dikkat çekilmiş, genel olarak dünyada tasarım stüdyolarında geleneksel eğitimin nasıl gerçekleştirildiğine dair bilgiler verilip pandemi sürecinde nasıl bir tasarım stüdyosu olması gerektiği ortaya konulmuştur. Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada İstanbul Kültür Üniversitesi mevcut tasarım stüdyolarının kullanıcılarına yönelik kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket çalışması yapılmıştır. İkinci aşamada ise anket sonucunda elde edilen bulgular ile mevcut mekânın verileri değerlendirilip bu çalışmanın konusu olan tasarım önerisi ortaya konmuştur.

Bu çalışma ile İstanbul Kültür Üniversitesi tasarım stüdyosunun mevcut tasarım sorunlarına çözüm aramanın yanında gelecekte yaşanabilecek pandemi vb. durumlarda tasarım eğitiminin ve tasarım stüdyolarının nasıl evrileceği üzerine fikirler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Post-Pandemi, Tasarım Stüdyosu, Tasarım Eğitimi, Tasarım Önerisi.

University: Istanbul Kültür University

Institute: Graduate Education of Institute

Department: Interior Architecture and Environmental Design

Programme: Interior Architecture

Literature Supervisor: Doç. Dr. Armağan Seçil MELİKOĞLU EKE

Degree Awarded and Date: MSc – January 2023

ABSTRACT

RE-THINKING THE DESIGN STUDIO DURING THE POST PANDEMIC PERIOD; AN INTERIOR PROPOSAL FOR ISTANBUL KÜLTÜR UNIVERSITY ARCHITECTURAL DESIGN STUDIO

Hadeel Al-Kurdieh

Covid-19 pandemic has been declared pandemic by the World Health Organization, causing mandatory changes in all aspects of life. With the emergence of pandemic for the first time in the world, all flights to other countries have been canceled, immunity measures have been taken to close public areas, offices, gyms, shopping centers and educational institutions, reducing interaction and mobility. People are subject to regulations such as maintaining social distance in public areas, wearing masks and gloves.

Each level of training is affected by pandemic conditions. In the pandemic process, the schools were completely closed for a few weeks, then resumed with online education. However, regulations have been needed at training locations, with the transition to face-to-face and hybrid training models since the fall of 2021.

This has raised issues such as questioning and rescheduling the current status of the training structures. In particular, new recommendations for training spaces were needed for the functioning of design disciplines such as architecture, interior architecture, and applied courses at higher education level, which are the focus of this study.

Design studios are the venue for architecture and interior architecture training. It is the focus of design training, which includes a manufacturing process and develops

products through mutual discussions. Therefore, the communication that students have established with and between instructors is very important during studio training. In the traditional design education, when applied courses were accepted face-to-face, the design training site also revealed the need to improve design studios to face-to-face education model and pandemic conditions.

In design studios, a number of measures have been taken to enable face-to-face training. However, it was sufficient to change the distance of only existing elements or to take some of these elements out of use, rather than to innovate in terms of site design when taking these measures. Therefore, the design studio needs to develop a design proposal that minimizes the risk of pandemic.

In light of this information, in the thesis study titled “Re-Thinking The Design Studio During The Post-Pandemic Period; An Interior Proposal For Istanbul Kültür University Architectural Design Studio”, it was aimed to develop a design proposal for the reorganization of existing design studios with information from the pandemic. In line with this goal, the concept of pandemic, the spatial effects of pandemics and the Covid-19 pandemic were noted, and in general, information on how traditional education was performed in design studios around the world was given and how a design studio should be in the pandemic process. The research consists of two stages. In the first stage, a survey of closed questions was conducted for users of the existing design studios of Istanbul Kültür University. In the second phase, the findings obtained from the survey and the data of the current location were evaluated and the design proposal was presented as the subject of this study.

In addition to looking for a solution to the current design problems of the Istanbul Kültür University design studio with this study, future pandemic etc. in cases, ideas have been developed on how design training and design studios will evolve.

Keywords: Pandemic, Post-Pandemic, Design Studio, Design Education

KISALTMALAR

COVID-19	: Koronavirüs 2019
MTS	: Mimari Tasarım Stüdyosu
HES Kodu	: (Hayat Eve Sığar) Kodu
İKÜ	: İstanbul Kültür Üniversitesi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
M.Ö	: Milattan Önce
SARS	: Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu (SARS) Virüsü
MERS	: Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) Virüsü
H1N1	: Domuz Gribi (H1N1) Virüsü
AVM	: Alışveriş Merkezleri
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
HEPA	: High-Efficiency Particulate Air
ULPA	: Ultra-low Penetration Air
UV	: Ultraviolet
UVC	: Ultraviolet C
AA	: Architectural Association School
MIT	: Massachusetts Teknoloji Enstitüsü
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
ULV	: UltraLow Volume

RIBA : Royal Institute of British Architects

BAM : Best Architecture Master

QS : Quacquarelli Symonds

DSOF : Design Studio of the Future

Post-Pandemi : Pandemi Sonrası

KEV : Kültür Koleji Vakfı

TDK : Türk Dil Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 2. 1. Covid-19 Pandemisi Sonrası Yaşanabilecek Olası Senaryolar	25
Tablo 3. 1. Üniversiteler Hakkında Bazı Önemli Bilgiler (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)	51
Tablo 4. 1. Tasarım Stüdyolarının Mevcut Durumu Hakkındaki Değerlendirme Oranları	85
Tablo 4. 2. Post-Pandemi Sürecinde Tasarım Stüdyosuna İlişkin Kullanıcı Görüşleri Ve Beklentileri Hakkında Değerlendirme Oranları	87
Tablo 4. 3. Pandemi Sonrası Dönemde Tasarım Stüdyosunu Oluşturan Mekânsal Unsurların Değerlendirme Oranları.....	91
Tablo 4. 4. Mimarlık İle İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Bölümleri Eğitim Planları (Url-46) ..	94

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. 1. Araştırma Strüktürü (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)	5
Şekil 1. 2. Anketin Bölümleri (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)	8
Şekil 2. 1. Endemi, Epidemi Ve Pandeminin Anlamı Ve Dünya Üzerinde Gösterimi (Yazar Tarafından Tunç Vd., 2020’den Derlenerek Oluşturulmuştur)	11
Şekil 2. 2. Tarih Boyunca Pandemiler (Eltarabily Vd., 2020)	14
Şekil 2. 3. Alvar Aalto Tarafından Verem Pandemisini Tedavi Etmek İçin Tasarlanan Paimio Sanatoryumu Gösteren Resimler (Url-3)	15
Şekil 2. 4. Alvar Aalto’un Paimio Sanatoryumu İçin Tasarladığı Sandalye. (Url-5/ Url-6).....	16
Şekil 2. 5. Joseph Bazalgette’nin, Kolera’nın Yayılmasında Önemli Rol Oynayan Thames Nehri’ni Temizlemek İçin Gerçekleştirdiği Kanalizasyon Sistemleri (Url-7/Url-8).....	17
Şekil 2. 6. Frederick Le Tarafından Pandemi Hastalıkların Hava Yoluyla Bulaştığı Teorisinden Sonra Tasarlanan Central Park (Url-9/Url-10).....	18
Şekil 2. 7. Pandemide Bireysel Olarak Yapılması Gereken Eylemler (Yazar Tarafından Url-11’den Faydalanılarak Oluşturulmuştur).....	20
Şekil 2. 8. Covid-19 Pandemisi Sırasında Alınan Bazı Mekânsal Önlemler (Url-12, Url-13, Url-14)	22
Şekil 3. 1. Güzel Sanatlar Ve Süsleme, Ev Ekonomisi Ve Mimarlığın Kesişim Noktası Olarak İç Mimarlık (Kaptan’dan Elde Edilen Verilerle Yazar Tarafından Uyarlanmıştır)	30
Şekil 3. 2. Mimarlık Eğitiminin İnşaat Alanlarında Alınması (Url-17)	32
Şekil 3. 3. Geleneksel Tasarım Stüdyosunda İletişim Sürecinin Öğeleri (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)	33
Şekil 3. 4. Tasarım Stüdyosu Eğitim Ortamında Pedagojik İlkeler (Yazar Tarafından Yukarıdaki Bilgilerden Hareketle Oluşturulmuştur)	36
Şekil 3. 5. Tasarım Stüdyosunun Kullanım Örüntüleri (Url-18, Url-19, Url-20, Url-21)	37
Şekil 3. 6. Tasarım Stüdyosu Pedagojisinin Aşamaları (Yazar Tarafından Url-22’den Faydalanılarak Oluşturulmuştur)	39
Şekil 3. 7. Tasarım Stüdyolarındaki Proje Eleştiri Türleri (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)	40
Şekil 3. 8. Öğretici İle Öğrenci Arasında Yapılan Birebir Görüşme (Url-23)	41
Şekil 3. 9. Öğretici İle Öğrenciler Arasında Yapılan Bir Grup Eleştirisi (Url-24/ Url-25)	41
Şekil 3. 10. Açık Ve Kapalı Jürinin Mekâna Yansıması (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)	42

Şekil 3. 11. Stüdyonun Kurgusu Ve Yöntemi: Tasarım Sürecinin Bileşenleri (Akyıldız, 2020/Url-26)	43
Şekil 3. 12. Geleneksel Ve Post-Pandemi Tasarım Stüdyosu Parametreleri (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)	45
Şekil 3. 13. Pandemi Sonrasında Alanlardaki Kullanıcı Yoğunluğunun Azaltılması Ve Mahremiyetin Sağlanması İçin Yeni Öneri (Url-27)	46
Şekil 3. 14. Hologram Sistemi (Url-28/Url-29)	48
Şekil 3. 15. Gund Hall Kesiti Stüdyo Kotları Arası İlişki (Patiño Vd., 2018)	52
Şekil 3. 16. Quincy Caddesi Üzerinde Genişleyen Kamusal Giriş Alanı Ve Giriş Holü Sergi Mekânı (Url-31)	53
Şekil 3. 17. Merdiven Şeklindeki Çalışma Alanları Ve Stüdyo Mekânı Çalışma Kioskları (Url-32)	54
Şekil 3. 18. Merdiven Şeklindeki Çalışma Alanları Ve Stüdyo Mekânı Çalışma Kioskları (Url-33)	54
Şekil 3. 19. Hook Park Ve Bedford Meydanı'ndaki Genel Eğitim Merkezi (Url-34/Url-35)	56
Şekil 3. 20. Aa Üniversitesi'ndeki Tasarım Stüdyosu Ortamı (Url-36)	56
Şekil 3. 21. Aa Üniversitesi Tasarım Stüdyosunda Yapılan Toplu Eleştiri “Jüri” (Url-36)	57
Şekil 3. 22. Mıt Üniversitesi'nde Tasarım Stüdyosu Ortamı (Url-39)	58
Şekil 3. 23. Okulun Mimarlık Bölümü'ndeki Bazı Teknolojiler (Url-40)	59
Şekil 3. 24. Bartlett'in 1975 Ve 2014'teki Durumları (Sheil, 2016)	60
Şekil 3. 25. Özelleştirilebilir Çalışma Alanları (Hawkings, 2018)	60
Şekil 3. 26. Dördüncü Kat Planı- Sirkülasyon Alanları Ve Stüdyo İlişkisi (Mairs, 2016)	61
Şekil 3. 27. Esnek Sirkülasyon Alanı (Hawkings, 2018)	61
Şekil 3. 28. İtü'de Tasarım Stüdyosu Ortamı (Url-42)	62
Şekil 3. 29. Stüdyoda Öğretim Yöntemine Göre Düzenlenen Oturma Düzeni (Url-43)	63
 Şekil 4. 1. Öğrencileri Ankete Yönlendiren Kare Kod Afişlerinin Asıldığı Noktalar (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur).....	70
Şekil 4. 2. Anketin Kurgusu (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur).....	72
Şekil 4. 3. Ankete Rastlantısal Örneklem Tekniğiyle Katılım Gösteren Öğrenciler (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur).....	73
Şekil 4. 4. Öğrencilerin Pandemi Ve Sonrası Dönemleri Hangi Yarıyıllarda Yaşadıklarını Gösteren Grafik (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)	74

Şekil 4. 5. Katılımcıların Disiplinlere Göre Dağılımı.....	75
Şekil 4. 6. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.	76
Şekil 4. 7. Katılımcıların Eğitim Durumu Dağılımı.	76
Şekil 4. 8. Katılımcıların Tasarım Stüdyolarını Kullanma Sıklığına Göre Dağılımı.....	77
Şekil 4. 9. Tasarım Stüdyolarının Ders Dışı Saatlerde Kullanım Durumu	78
Şekil 4. 10. Tasarım Stüdyolarını Ders Dışı Saatlerde Kullanım Dağılımı	78
Şekil 4. 11. Pandemi Öncesine Göre Tasarım Stüdyosunu Kullanım Sıklığının/Süresinin Değişim Dağılımı	79
Şekil 4. 12. Öğrencilerin Online Eğitim Aldıkları Dönem Sayısının Dağılımı	80
Şekil 4. 13. Öğrencilerin Tasarım Stüdyolarının Tasarım Eğitimindeki Yerini Değerlendirme Oranları	81
Şekil 4. 14. Katılımcılara Göre Pandemi Sonrasında Tasarım Eğitimin Nasıl Olması Gerektiğinin Dağılım Grafiği.....	82
Şekil 4. 15. Katılımcılara Göre Tasarım Stüdyosunun Pandemi Öncesine Göre Olan Durumu .	83
Şekil 4. 16. İstanbul Kültür Üniversitesi Tasarım Stüdyolarının Mevcut Durumunun Değerlendirme Grafiği	85
Şekil 4. 17. Post-Pandemi Sürecinde Tasarım Stüdyosuna İlişkin Kullanıcı Görüşleri Ve Beklentileri Hakkında Değerlendirme Grafiği.	88
Şekil 4. 18. Pandemi Sonrası Dönemde Tasarım Stüdyosunu Oluşturan Mekânsal Unsurların Değerlendirme Grafiği	91
Şekil 4. 19. İstanbul Kültür Üniversitesi'nin Kampüsleri.....	92
Şekil 4. 20. İkü'de 4.Katta Bulanan Tasarım Stüdyoları	95
Şekil 4. 21. Mimari Tasarım Stüdyolarının Çeşitli Amaçlara Göre Kullanımı	96
Şekil 4. 22. İkü'de Bulanan Mimari Tasarım Stüdyoları.....	96
Şekil 4. 23. İkü'de 4.Kat A Ve D Koridorunda Bulanan Sergi Ve Jüri İçin Tel Panolar	97
Şekil 4. 24. İkü Mts'de Bulanan Öğrenci Masaları	98
Şekil 4. 25. İkü Mts'de Bulanan Öğrenci Sandalyeleri	98
Şekil 4. 26. B2 Katında Bulanan Saklama Dolapları.....	99
Şekil 4. 27. İkü Mts'de Kullanılan Malzemeler.....	100
Şekil 4. 28. İkü Mts'de Kullanılan Sandalyenin Malzemeleri.....	101
Şekil 4. 29. İkü Mimari Tasarım Stüdyoları'nda Kullanılan Renkler.....	101
Şekil 4. 30. İkü Mts'de Kullanılan Aydınlatma Ve Havalandırma Elemanları	102
Şekil 4. 31. İkü Mts'de Kullanılan Teknoloji Elemanları.....	103

Şekil 4. 32. İstanbul Kültür Üniversitesi'nin Tasarım Stüdyolarında Gerçekleştirilen Bazı Önlemler.....	105
Şekil 4. 33. Tasarım Önerisinin Aşamaları.....	107
Şekil 4. 34. İstanbul Kültür Üniversitesi Mevcut Mimari Tasarım Stüdyolarının Planı	113
Şekil 4. 35. <i>İstanbul Kültür Üniversitesi Mimari Tasarım Stüdyolarının Tasarım Önerisi Planı</i>	114
Şekil 4. 36. Esnek Tasarım Stüdyolarının Kesit Ve Planı	114
Şekil 4. 37. Tasarım Stüdyosunun Bireysel Ve Grup Çalışmasına Göre Kullanımı	115
Şekil 4. 38. Tasarım Stüdyosunun Genel Görünümü Ve Detayları	116
Şekil 4. 39. Tasarım Stüdyosunun Hareketli Duvarlarının Açık-Kapalı Olmasına Göre Durumu	117
Şekil 4. 40. Tasarım Stüdyosunda Pandemiye Karşı Alınan Önlemler	118
Şekil 4. 41. D Koridorlarının Kesit Ve 3d Görünümü	119
Şekil 4. 42. Çok Amaçlı Salonun Seminer İçin Kesit Ve 3d Görünümü.....	120
Şekil 4. 43. Çok Amaçlı Salonun Sergi İçin Kesit Ve 3d Görünümü.....	121

GİRİŞ

Dünyada, yaşamın sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla meydana gelen gelişmeler olsa da değişiklikler ve yeni tedbirler alınması gibi kısıtlamalara yol açan Kara Veba, İspanyol Gribi gibi pek çok salgın hastalık yaşanmıştır. Aralık 2019'da meydana gelen Covid-19 pandemisi, yaşamın tüm yönlerini etkilemiş ve insanoğlunu tüm alanlarda yeniden düşünmeye mecbur bırakmıştır. Bu durumdan etkilenen alanlardan biri de üniversite eğitim mekanlarıdır.

Üniversite eğitiminde bazı disiplinler formal bilgiye dayalıyken Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı gibi disiplinlerde formal bilgilerin yanında uygulamalı eğitim de gereklidir. Bu disiplinlerde uygulamalı eğitim, tasarım stüdyolarında gerçekleştirilmektedir. Tasarım stüdyosunda yapılan dersler öğrencilerin tasarım becerilerini ortaya koyarken yaratıcılıklarını da beslemektedir. Çünkü tasarım eğitimi “yaparak öğrenme” yaklaşımıyla hareket etmektedir. Pallasma'nın da belirttiği gibi çizim yapmak ve maket yapma araçları tasarımcıyı nesneyle veya mekânla fiziksel temasa geçirmektedir (Pallasma, 2005). Bu etkileşim, nesnelerin hem fiziksel hem de zihinsel olarak algılanmasını sağlamaktadır. Tasarım eğitiminin belirli bir bölümü bilgisayar tabanlı programlar aracılığıyla gerçekleştiriliyor olsa da günümüzde tasarım ortamını deneyimlemek, tasarım eğitimi için çok önemlidir.

Covid-19 pandemisinden etkilenen eğitim alanlarından biri de tasarım eğitimi sürecinde merkezi bir rol oynayan tasarım stüdyosudur. Covid-19 sürecinde tasarım stüdyolarında gerçekleştirilen başta proje olmak üzere bütün uygulamalı dersler de online olarak işlenmiştir. Tasarım eğitiminin online olarak yürütülmesinin olumlu yanları olsa da bazı olumsuz yanları da söz konusudur. Olumlu etkiler açısından derslerin online olmasının hem öğretilere hem de öğrencilere zaman kazandırması, ulusal ve uluslararası seminer, konferans ve söyleşi gibi informal buluşmalara erişimi kolaylaştırması gibi durumlar sayılabilirken olumsuz etkiler açısından online eğitim, öğrenci ile öğretici arasında bir mesafe yaratarak aralarındaki doğrudan etkileşimi azaltmış, bu da öğrencilerin yaratıcılıklarını ve üretkenliklerini etkilemiştir (Kaysi, Aydemir, 2017, Panchabakesan, 2011). Öğrenciler bireysel olarak çizim ve maket yapma araçlarını kendi

evlerinde kullanmaya devam etmiştir. Dolayısıyla zengin stüdyo ortamındaki iletişimin yokluğu tasarım eğitimi için büyük sorun teşkil etmiştir. Bu süreç aslında dokunma eyleminin tasarım stüdyolarında yapılan eğitimde ne kadar önemli olduğunu açığa çıkarmıştır (Kılınç vd., 2021).

Covid-19 sürecindeki online eğitimin ardından vakaların nispeten kontrol altına alınmasıyla birtakım tedbirler alınarak üniversitelerde tekrar yüz yüze veya hibrit eğitim modeline geçilmiştir. Bu süreçte üniversitelerde maske, mesafe, dezenfektan kullanımı gibi pandemiye yönelik tedbirler zorunlu kılınmıştır. Ancak bu tedbirlerin yanında mekân tasarımı bakımından yeni düzenlemeler yapma ihtiyacı hissedilmiştir.

Bu bilgiler ışığında tez kapsamında İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy Yerleşkesi'nde bulunan tasarım stüdyolarına yönelik post-pandemiye uygun bir tasarım önerisi geliştirilmiştir. Bu tasarım önerisi, yerleşkede bulunan bütün tasarım stüdyolarına uygulanabilecek şekilde kurgulanmıştır.

Tasarım önerisinin geliştirilmesi için gerekli veriler İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde tasarım eğitimi alan öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiş olan anket çalışmasından elde edilmiştir. Anket soruları araştırmanın sorunuyla doğrudan bağlantılı olarak ve soruların mantıksal bir düzen içinde bütünlük oluşturması ilkesi göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında post-pandemi dönemine uygun tasarım stüdyolarını planlamak için yapılan anket çalışmasına ait sonuçlar mekânın mevcut analizleri ile birlikte düşünülmüştür. Nicel ve nitel değerlendirmeler içeren araştırma sonucunda tasarım kararları belirlenerek bir iç mekân önerisi geliştirilmiştir.

1.1. Araştırmanın Sorunu, Amacı ve Strüktürü

Mart 2020’de başlayan süreçten bugüne gelindiğinde hükümetler ve toplumlar pandeminin yayılmasını önleyen tedbirlere uyarak yavaş yavaş normal hayata dönme çabası içine girmiştir (Şeker vd., 2020). Bu normalleşme sürecinde ülkemizde 2021 güz döneminden itibaren üniversitelerde birtakım önlemler alınarak yüz yüze eğitime geçmeye karar verilmiştir (YÖK Duyurular, 2021). Üniversitelere gelenlerden HES kodu istenmiş, mümkün olduğunca maske kullanımına özen göstermeleri tavsiye edilmiştir.

Ancak alınan tedbirlerin gerçekten virüsün yayılmasını yavaşlatıcı etkisi bulunsa bile kurumların iç mekân ve planlamaları büyük ölçüde pandemi öncesiyle aynı şekilde bırakılmıştır. Mekânsal anlamda alınan tedbirler sadece mevcut mobilyaların bir kısmının kullanıma kapalı olması veya mobilyalar arasındaki mesafelerin arttırılması şeklinde uygulanmıştır. Pandemi, tasarım eğitimi açısından özellikle tasarım stüdyosunu fiziksel bir ortam olarak etkilemekle kalmamış, aynı zamanda tasarım eğitiminin hibrit olmasını mümkün hale getirdiğinden tasarım eğitimi tekrar düşünmeye imkân sağlamıştır. Bu, aynı zamanda stüdyonun, ortaya çıkan yeni tasarım eğitimi yöntemini içeren elektronik ekipmanlarla donatılması gereken fiziksel ortamı da etkilemiştir. Çünkü tasarım eğitiminde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrencilerin ve öğreticinin mutlaka tasarım stüdyolarında etkileşim içinde bulunmaları gerektiği göz ardı edilemeyecek bir gerçektir (Lueth, 2008). Dolayısıyla hem hastalığın yayılmasını engelleyen hem de etkileşimi geliştiren yeni bir eğitim modeli ve mekân tasarımına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; pandeminin yarattığı mekânsal koşullar göz önüne alınarak tasarım eğitiminin odağını oluşturan tasarım stüdyolarında iletişim ve sağlık sorunlarına çözüm olabilecek bir iç mekân tasarım önerisinin geliştirilmesidir. Bu açıdan çalışma, yeni bir eğitim mekânı tasarlamaya odaklanmıştır.

Tez çalışması kapsamında araştırmaya yön veren sorular aşağıdaki gibi sıralanabilir:

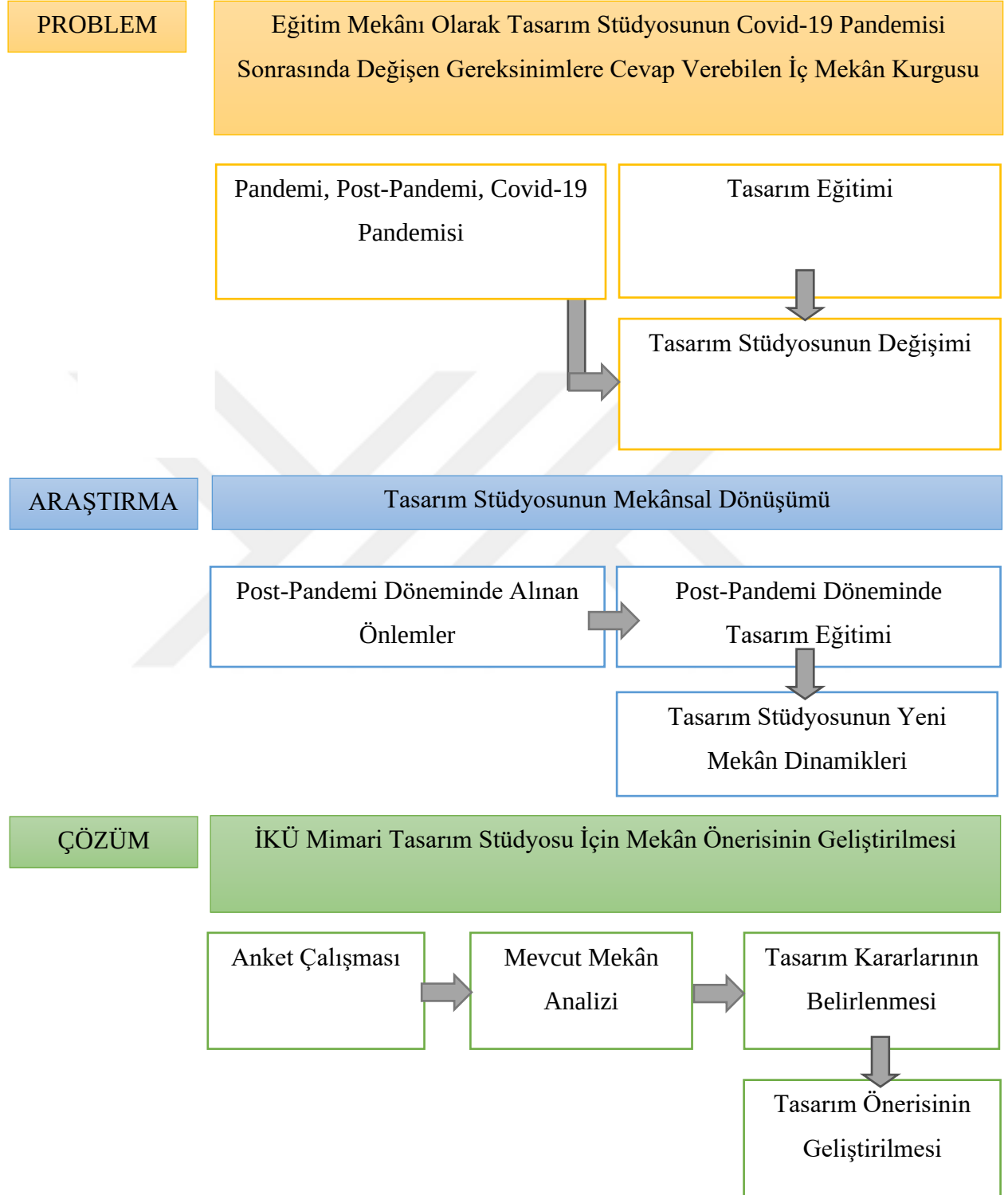
1. Pandemi ve post-pandemi süreci tasarım eğitimi nasıl etkilemiştir?
2. Tasarım stüdyolarında hastalığın yayılmasını önlemek için alınan sosyal ve çevresel önlemler nelerdir?
3. Pandemi sürecinde mekân tasarımı açısından hangi tedbirler alınmıştır?
4. Tasarım stüdyolarında yapılan değişimler etkili olmuş mudur?
5. Tasarım stüdyolarını post-pandemi dönemine uyarlayabilmek için hangi iç mekân dinamikleri değiştirilebilir?

Bu sorular ışığında tez çalışmasının “araştırma strüktürü” Şekil 1.1’de görüldüğü gibi özetlenebilir.

Araştırmanın strüktürü üç temel aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada çalışmanın problemi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın esas problemi Covid-19 pandemisi sonrasında tasarım stüdyolarının değişime uyum sağlayamamasıdır. Bu problemi temellendirmek açısından önce pandemi kavramından ve tasarım eğitiminin temel mekânı olan tasarım stüdyolarından bahsedilmiştir.

İkinci aşamada Covid-19 sürecinde tasarım stüdyolarının durumu araştırılmış ve çeşitli okullardan örnekler verilmiştir. Söz konusu okulların pandemi süreci için varsa aldığı önlemler ortaya konmuş, tasarım stüdyolarının pandemi şartlarına uygun hale getirilebilmesi için stüdyoyu oluşturan elemanlarda ne tür değişiklikler yapılması gerektiği araştırılmıştır.

Üçüncü aşamada probleme dair çözüm geliştirmek amacıyla bir anket formu oluşturulmuştur. Bu anket formu tasarım stüdyolarının kullanıcılarına uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler ve yapılan mekân analizleri ışığında İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy Yerleşkesi’ndeki bütün tasarım stüdyolarına uyarlanabilecek bir tasarım önerisi sunulmuştur.

Şekil 1. 1. Araştırma Strüktürü (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

1.2. Araştırma Tasarımı

Tez çalışmasının araştırma tasarımı üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm konuyla ilgili literatür tarama; ikinci bölüm nicel araştırma tekniklerinden anketle veri toplama; üçüncü bölüm ise elde edilen bulgulardan oluşturulan tasarım önerisinin geliştirilmesidir.

Birinci Bölüm: Veri Toplama Önceki pandemilerin tanımı ve mekânsal etkileri, Covid-19 ve post-pandeminin tanımı ve pandemi sonrası senaryolar taranmıştır. Pandemi sürecinden en çok etkilenen alanlardan biri üniversitelerdir. Dolayısıyla bu araştırma için tasarım eğitim alanlarından biri olan tasarım stüdyolarına yönelik bir çalışma yapılmıştır. Konu hakkında literatür taraması yapılarak tasarım eğitimi (stüdyosu, önemi, mekânı, pedagojisi) üzerine yazılmış olan tezler, makaleler, süreli yayınlar ve kitaplar incelenmiştir. J. N. Hays'ın yazmış olduğu *Epidemics and Pandemics: Their Impacts on Human History*, M. Yalçın'ın *Kullanıcıların Konut Tercihlerindeki Değişime Covid-19 Pandemisinin Etkileri* adlı tez çalışması, S. Lubell'in post-pandemi hakkında yazmış olduğu *Commentary: Past Pandemics Changed the Design of Cities* adlı çalışma, Schön'ün yazmış olduğu *The Design Studio: An Exploration of Its Traditions and Potential* ve *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action* ve son olarak Ashraf Salama'nın yazmış olduğu *Spatial Design Education* adlı eser yararlanılan başlıca kaynaklardandır. Aynı zamanda konuya dair internet sitelerinden de faydalanılmıştır.

İkinci Bölüm: Nicel Araştırma Çalışmada veri toplama araçlarından anket kullanılmıştır. Anket çalışması tez çalışmasında yürütüldüğü İKÜ'de yapılmıştır. Anket formunu uygulamak için gerekli Etik Kurul Onayı alınmıştır. Mevcut tasarım stüdyosunun fiziksel ortamına ve post-pandemi tasarım stüdyolarında sağlıklı bir ortam sağlamak için neler yapması gerektiğine ilişkin öğrencilerin tutum, düşünce, duygu ve önerilerini almak ve veri sağlamak için tezde anket yöntemi kullanılmıştır.

Tez kapsamında yapılan anket çalışması için gerekli olan soru dizileri hazırlanırken, yer alacak soruların, araştırmanın sorunuyla doğrudan bağlantılı olması ve soruların mantıksal bir düzen içinde bir bütünlük oluşturması ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu amaçla tasarım stüdyolarında iletişim ve sağlık sorunlarına çözüm olabilecek iç mekân tasarım önerisi geliştirmek için anket soruları hazırlanmıştır.

Pandemiye uygun tasarım stüdyoları oluşturmak için yapılması gerekenlerden biri, öğrencilerin mevcut stüdyo hakkında ne düşündüklerini ve gelecekte neler beklediklerini öğrenmektir. Bundan dolayı hem online eğitim hem yüz yüze eğitim deneyimine sahip olan İKÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri hedef kitle olarak seçilmiştir.

Mimarlık bölümü öğrencileri yaklaşık 500, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri ise yaklaşık 800 kişidir. Bundan hareketle total örneklem grubu yaklaşık 1300 kişidir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilecek anketin uygulanacağı kişi sayısı Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın 2004 yılında yayınlanan "SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri" kaynağında yer alan örneklem hata payına göre alınabilecek örneklem büyüklüğünü gösteren tablo referans alınarak 100 kişi olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bu ankete katılmış 100 kişi rastlantısal örneklem seçim tekniği kullanılarak uygulanmıştır.

Anket formundaki sorular üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, öğrencilere sınıf, cinsiyet ve okudukları bölüm ile tasarım eğitimi görüşlerinin sorulduğu genel bilgiler hakkında çoktan seçmeli on bir soru sorulmuştur. İkinci bölümde ise mevcut tasarım stüdyosunun pandemiyle bağlantısı üzerinden ilişkisi ortaya çıkaran beşli likert ölçek tipi tekniğiyle hazırlanan yirmi bir kapalı uçlu soru üzerinden sorulmuştur. Üçüncü bölümde yine aynı teknikle hazırlanan on dört kapalı uçlu soruyla tasarım stüdyosunun gelecekte post-pandemiye karşı nasıl dayanıklı olması gerektiği sorgulanmıştır. (EK 1.) Formdaki sorular sayesinde öğrenciler tasarım stüdyosuna dair kendi fikirlerini sunmuş bu da araştırmaya yardımcı olmuştur. Şekil 1.2'de anket sorularının yapısı özetlenmiştir.

Şekil 1. 2. Anketin Bölümleri (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

Üçüncü Bölüm: Tasarım Önerisinin Geliştirilmesi Tasarım stüdyoları, mekân tasarımı disiplinleri öğrencileri için sadece bir derslik değil adeta bir yaşam alanıdır. Tasarım stüdyolarında geçirilen zaman evde geçirilen zamandan çok daha uzundur. Bu araştırmada çalışma alanı olarak bir yükseköğretim kurumu olan İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy Yerleşkesi Mimarlık Fakültesi'ne ait dördüncü katta bulunan Mimari Tasarım Stüdyoları belirlenmiştir. Seçilen üniversitenin mimari tasarım stüdyoları gözlemlenmiş ve plan şeması ile mevcut durum fotoğraflarla belgelenerek mekân analizi yapılmıştır. Tasarım stüdyolarının seçilmesinin bir diğer nedeni de insan etkileşiminin yoğun olduğu alanlardan birisi olmasıdır. Eğitim, sosyal yaşam vb. birçok faaliyet yapmaya açık bu mekânlar öğrenciler arası etkileşime ve pandeminin bulaşma riskine ortam hazırlamaktadır.

Bu araştırmada, seçilen mekânın fiziksel ve tasarımsal boyutları incelenerek “Araştırmanın Amacı” bölümünde bahsedilen hususlara yönelik ne tür değişiklikler yapılabileceği düşünülmüştür.

Yapılan tüm bu analizler, literatür taramaları ve anket verilerinden edinilen bilgiler üzerinden üniversitenin tüm stüdyolarına entegre edilebilecek bir tasarım önerisi geliştirilmiştir. Hazırlanan bu tasarım önerisinin plan şeması ve simülasyon programlarında üç boyutlu modelleri oluşturulmuş ve görselleştirilmiştir.

1.3. Araştırma Alanı ve Sınırları

Çalışmanın kavramsal sınırları içerisinde pandemi, post-pandemi, mobilya, iç mekân ve tasarım eğitim mekanlarından biri olan tasarım stüdyosu yer almaktadır.

Post-pandemi sürecinin tasarım stüdyosu üzerindeki etkisi anket yöntemi ile test edilecektir. Anket için önceden belirlenmiş sorular Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencilerine sorularak analiz yapılmıştır.

Çalışmanın mekânsal sınırlandırılması için Türkiye'nin en yoğun nüfuslu kenti olan İstanbul seçilmiştir. Araştırma için önerilen mobilya ve iç mekân tasarımları İstanbul Kültür Üniversitesi özelinde olmuştur. Çalışmada Ataköy Yerleşkesi Mimarlık Fakültesi'nde dördüncü katta bulunan Mimari Tasarım Stüdyoları'na (1,2,3,4,5,6,7) yönelik bir tasarım önerisi sunulmuştur. Yapılan bu tasarım önerisi üniversitenin bütün stüdyolarına uygulanabilecek şekilde düşünülmüştür.

Araştırmanın kapsamı ise tez çalışmasında beş ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde kısaca çalışmanın konusu, problemi, amacı ve yöntemleri açıklanmıştır.

İkinci bölümde genel olarak pandemi, geçmişteki pandemilerin mekânsal etkileri, post-pandemi ve Covid-19 pandemisi sonrası bazı senaryolardan bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde tasarım eğitimi ve mimari tasarım stüdyosu farklı yönleriyle ele alınmış ve farklı üniversitelerden stüdyo örnekleri incelenmiş, pandemi şartlarına göre tasarım stüdyosunun değişkenlerinin nasıl olması gerektiğine dair fikirler ileri sürülmüştür.

Dördüncü bölümde çalışma için karar verilen veri toplama yöntemlerinden biri olan anket çalışmasının içeriği, uygulanışı ve sonuçları ortaya konmuştur. Ardından pandeminin İKÜ tasarım stüdyolarında yarattığı değişimlerden bahsedildikten sonra İstanbul Kültür Üniversitesi'ndeki mimari tasarım stüdyolarının organizasyonu incelenmiştir. Son olarak tüm bu kavramlardan ve verilerden yola çıkılarak seçilen tasarım stüdyosunda post-pandemiye uygun olarak düzenlenmiş yeni bir tasarım oluşturulmuştur.

2. PANDEMİ VE POST-PANDEMİ

Tarih boyunca insan hayatını olumsuz yönde etkileyen deprem, sel, yangın, çığ, savaş gibi birçok faktör etkili olmuştur. Bunlardan biri de pandemidir. Pandemiler genellikle temizlik kurallarına önem verilmeyen ya da hijyenin göz ardı edildiği ortamlarda çıkıp bütün dünyaya yayılmış ve milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine yol açmıştır.

Son yıllarda etkili olan pandemilerden biri de bilindiği üzere Covid-19'dur. Bu çalışmanın da temel sebebi olan Covid-19 pandemisi dolayısıyla bu bölümde genel olarak pandemi kavramı, tarih boyunca pandemiler, pandemilerin yarattığı etkiler ve post-pandemi kavramı üzerinde durulmuştur.

2.1. Pandemi Kavramı

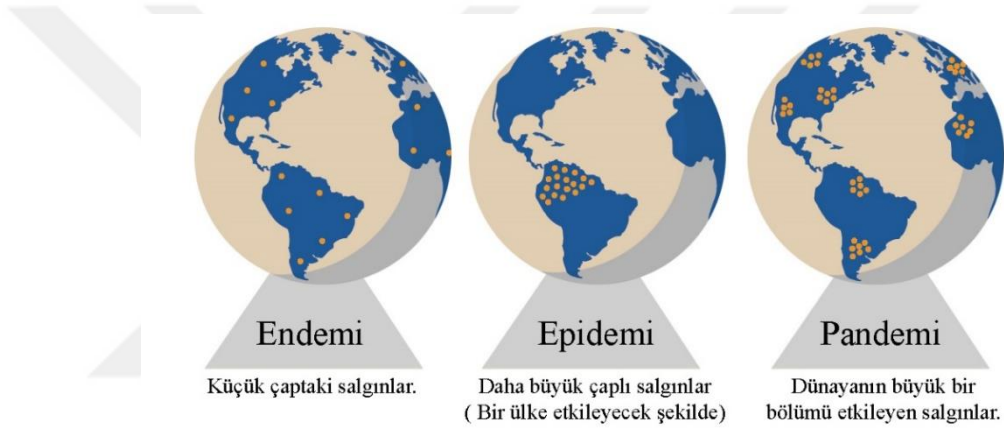
Eski Yunancada “en” sözcüğü “içinde”, “demos” sözcüğü ise “insanlar” anlamına karşılık gelmektedir. Bu iki sözcüğün birleşiminden türetilen “endemi” belirli bir nüfus içerisinde her zaman var olan ve dışarıdan bir etki olmaksızın belli bir popülasyonda varlığını sürdürebilen bir hastalığı tanımlamak için kullanılan terimdir. Epidemi kelimesi de eski Yunancada “epi” “üzerinde” ve yine “insanlar” anlamına gelen “demos” sözcüklerinin birleşiminden türetilmiştir. Bir hastalığın epidemik olarak tanımlanabilmesi için belli bir insan popülasyonunda, belli bir zaman dilimi içerisinde görülmesi ve hastalığın önceki tecrübelerle göre beklenenden fazla etki göstermesi gerekmektedir (Tunç vd., 2020). Çalışmanın konusunu asıl ilgilendiren pandemi türü olan “pandemic” ise en geniş kapsamlı olanıdır. Pandemi sadece bir bölgeyi etkilemekle kalmayıp tüm dünyaya yayılabilme potansiyeli olan pandemi türüdür.

Eski Yunancada “tüm” anlamına gelen “Pan” ve “insanlar” anlamına gelen “demos” kelimesinden türetilmiştir. Pandemi, endemi ve epidemiden farklı olarak bir kıta hatta tüm dünya yüzeyinde yayılan ve etkisini gösteren hastalık anlamına gelmektedir (Ataç vd., 2006).

Pandemi belirli bir topluluk, bölgede bulaşıcı bir hastalığın beklenenden daha yüksek bir sıklığı olarak tanımlanabilir. Hacımustafaoğlu'na göre bir pandemide olgu sayıları; enfeksiyon etkeninin tipi, enfeksiyonun bulaştırıcılığı ve maruz kalan toplumun özellikleri (aşılama durumu, hastalığa daha geçirme durumu gibi) faktörlere bağlı olarak

değişebilir (Hacımustafaoğlu, 2008). Böylece salgın hastalıklar, bilimsel yapı ve özelliklerine, yayılım alanlarına ve bulaşan kişi sayılarına göre, etkiledikleri bölgeye ve kişi sayısına göre “endemi, epidemi ve pandemi” olmak üzere üç kategoride sınıflandırılmaktadır (Tunç vd., 2020).

Şekil 2.1’de görüldüğü gibi, “Endemi” birkaç bölgeye yayılan ve az sayıda olan bir salgın olarak tanımlanmıştır. “Epidemi” ise bir bölgede veya ülkede büyük ölçüde yayılan bir salgın olarak belirlenmiştir. “Pandemi” daha fazla bölge ve ülkeye yayılan ve enfeksiyon sayısının daha fazla olduğu bir salgın olarak incelenebilir.

Şekil 2. 1. Endemi, Epidemi ve Pandeminin Anlamı ve Dünya Üzerinde Gösterimi (Yazar Tarafından Tunç Vd., 2020’den Derlenerek Oluşturulmuştur)

Kısaca pandemi, hastalığın belirli bir popülasyondaki çok sayıda insana kısa bir süre içinde hızla yayılmasıdır. Kıta ve kıtaları etkileyen büyük salgınlara “pandemi” denilmektedir (Arık, 1991). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise pandemiyi yeni bir salgın hastalığın dünya çapında yayılması olarak tanımlamaktadır. Özetle, tedavi ve önleme yöntemleri hakkında bilgi eksikliği olan, insanlara yayılımı kontrol edilemeyen bulaşıcı hastalıklar olarak da tanımlanabilir.

Antik çağlardan beri pandemiler var olmuş; yaşam şekline ve sosyal düzene etki etmiştir. Tarihte resmi olarak kaydedilen ilk pandeminin M.Ö. 500’lü yıllarda olduğu kabul edilse de arkeolojik kazılar M.Ö. 3000’li yıllarda görülen pandemiler olduğuna işaret etmektedir (Kılıç, 2020). Pandemilerin kaynağı mikroorganizmadır. Ancak bu mikroorganizmaların neden olduğu hastalıklar, zaman zaman insan yaşamını tehdit ederek ağır ve yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Buna ek olarak, yetersiz hijyen koşulları, ekolojik

dengein bozulması, kıtlık ve savaş olayları, ülkeler arasındaki ticaret ağları, yaşam tarzları, kent planlaması ve yaşam koşulları ve biçimleri pandemilerin artmasında önemli bir rol oynamaktadır (Şan, 2020).

Tarihin en büyük pandemileri kronolojik sıraya göre sıralandığında, ilk pandemi M.Ö. 429-426 yılları arasında meydana gelen ve Yunanistan’da yetmiş beş bin kişinin ölümüne yol açan Atina pandemisidir. Savaşın seyrinin değişmesine neden olmuştur (Byrne, 2008). Atinalılar tarafından zafer beklenirken, büyük ihtimalle tifüs ya da tifo hastalığı olduğu düşünülen salgın hastalık Atinalıların savaşı kaybetmesine neden olmuştur (Günata, 2020).

Atina pandemisinin sona ermesinden sonra, 165-180 yılları arasında başka bir pandemi olan Antonius pandemisi ortaya çıkmıştır. Antonius pandemisinin ise çiçek ya da kızamık hastalığı olduğu tahmin edilmektedir. Bu pandemi, Roma İmparatorluğu’na, Yakın Doğu çıkarmasından dönen askerler tarafından gelmiştir. Pandemi Roma’da her gün iki bin kişinin ölümüne neden olmuştur (Hays, 2005). Ardından, 541-542 yılları arasında, ilk veba pandemisi olarak bilinen Justinian pandemisi Avrupa’da 50 milyondan fazla insanın ölümüne neden olmuştur. Daha sonra sık sık tekrarlayan pandemi bir dünya nüfusunun yaklaşık %10’unu yok etmiş ve ortaya çıktığı anda Bizans İmparatorluğu’nun gerilemesine yol açmıştır (Tunç vd., 2020).

Bu salgın hastalıklardan sonra tarihte bir diğer önemli veba pandemisi ortaya çıkmıştır. “Kara Veba” esasen 1347-1351 yılları arasında etkili olmuştur, ancak yaklaşık 400 yıl boyunca farklı zamanlarda farklı şekillerde ortaya çıkmış ve yaklaşık yetmiş beş milyon insanı öldürmüştür. Kara Veba Pandemisi; Orta Doğu, Yakın Doğu, Uzak Doğu, Hindistan, Çin, Avrupa, Afrika ve Rusya’da milyonlarca insanı öldüren küresel bir pandemiye yol açmıştır. Küresel ölçekte büyük bir yıkıma yol açan bu pandeminin ardından hem dünya tarihi hem de insanlık tarihi değişim ve dönüşümlere uğramış, sosyal ve ekonomik yaşam farklı dönemlere girmiştir (Özdemir, 2005).

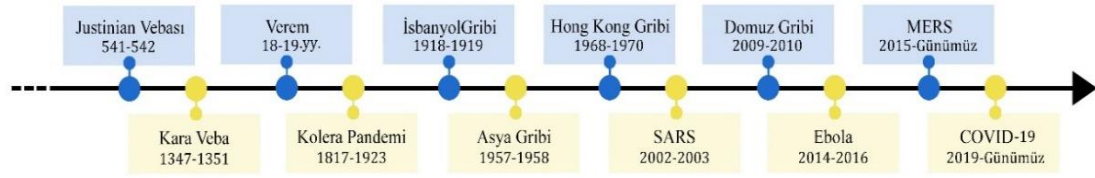
Ancak aralıklarla otomatik olarak meydana gelen insanlara rastlantı sonucu bulaşan veba; salgın hastalıklar tarihinde önemli bir yere sahiptir. Araştırmalara göre dünya tarihindeki salgın hastalıkların genel olarak veba salgınları, kolera salgınları ve grip salgınları üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, veba

salgınlarının yüzyıllık bir geçmişi vardır ve en çok rastlanan türlerinin de Hıyarcıklı Veba ve Akciğer Vebası olduğu görülmektedir. Veba salgınları yirminci yüzyılın başlarına kadar dünyada çeşitli salgınlara neden olmuş ve kitlesel ölümlere yol açmış, insanlar tarafından korkunç bir hastalık olarak tanımlanmıştır (Akyay, 1974). Bu salgın bugün hala ölümcül bir hastalıktır. Ancak, değişen yaşam koşulları, şehirlerdeki fiziksel altyapının güçlendirilmesi ve sağlık gelişmeleri hastalığın görülme sıklığını önemli ölçüde azaltmıştır.

20. Yüzyılın başından bu yana tıp bilimi ve teknolojiadaki gelişmeler ile kara veba salgınından dolayı ölüm hızla azalırken, Kolera tarihi süreçte kitle ölümlerine yol açan başka bir hastalık türü olarak ortaya çıkmıştır. *Vibrio Cholerae* bakterisinin neden olduğu bağırsak enfeksiyonuna bağlı akut ve şiddetli ishal ile seyreden Kolera hastalığının ilk dönüm noktası 1817 yılında yaşanmıştır (Yılmaz, 2017).

Tarihteki ilk bilinen grip salgınının 1173 yılında İtalya ve Fransa’da görülen grip salgınıdır. 1580’deki yaşanan grip salgını ise tarihteki ilk dünya çapındaki grip salgınıdır. Salgın Asya’da doğmuş, Afrika, Avrupa ve Amerika’ya yayılmıştır. Daha sonra 1729’da Rusya’da başlayan bir grip salgını tüm Avrupa’yı etkilenmiştir. Ardından 1781’de Çin’den Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri’ne bir başka grip salgını yayılmaya başlamış. Ulaşım ve iletişim ağları geliştikçe grip salgınları da artmış. Aslında, 1830 ile 1890 arasında üç başka grip salgını daha meydana gelmiştir. Bu salgınlar arasında en önemli olanı 1889-1890 yılları arasında Rusya’da ortaya çıkan, daha sonra Avrupa’ya yayılan ve Rus Gribi olarak adlandırılan salgındır (Yolun, 2012).

1918 yılında İspanyol gribi adı verilen salgın üç dalga halinde ortaya çıkmış ve yine milyonları öldürmüştür. Çin’de üç grip salgınının daha tespit edilip farklı kıtalara yayılmasının ardından 1957 yılında Asya gribi ve 1968-1970 yıllarında Hong Kong grip salgınlarından dünya çapında bir milyondan fazla insan hayatını kaybetmiştir. Daha sonra bu salgınları 2003 yılında SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome), 2009-2010 yılında Domuz Gribi, 2015 yılında MERS (Middle East Respiratory Syndrome) izlemiştir. Son olarak 2020 yılında Covid-19 pandemisi ise halen devam etmektedir. Yukarıda bahsedilen bu hastalıkların kronolojik sıralaması Şekil 2.2’de verilmiştir.

Şekil 2. 2. Tarih Boyunca Pandemiler (Eltarabily Vd., 2020)

Söz konusu hastalıklar ilk ortaya çıktığında ülkeler tıbbî anlamda henüz hazırlıklı olmadıklarından pandemiyi önlemek için çeşitli tedbirler alınmıştır. Çünkü bilimsel anlamda bir çare bulmak için belli bir süre geçmesi gerekmektedir. Önceki pandemilerde hem fiziksel hem mekânsal tedbirler alınmıştır (Tekeli, 2020). Bu, hasta olmayanlar ve hasta olanların birbirlerinden izole edilmesi yoluyla etkileşimin önlenmesini ve bulaşma olasılığının azaltılmasını amaçlamaktadır. Bunun nedeni, etkileşimin hastalıkların hızlı ve kolay yayılmasında büyük rol oynayan en önemli faktörlerden biri olmasıdır.

Özetle, yukarıda bahsedilen pandemilerin tümü hijyenik koşulların sağlanmadığı durumlarda ve bazı çevresel nedenlerle ortaya çıkmış ve ülkelerin nüfusları üzerinde yıkıcı etkileri olmuştur. Bu etkilerin önüne geçebilmek için Covid-19 pandemisi da dahil olmak üzere bütün pandemiler yaşanan mekânlarda değişikliklerin yapılmasına ve çeşitli tedbirlerin alınmasına neden olmuştur.

2.1.1. Pandemilerin Mekânsal Etkileri

Covid-19 pandemisi öncesi tarihsel süreçte arka arkaya meydana gelen pandemiler; Atina'daki Peloponez Savaşı gibi savaşların sonuçlarında etkin rol oynamış, toplumları yok etmiş olsa da aynı zamanda sosyal bilimler ve tıp gelişiminde önemli bir rol oynamış, şehirlerin gelişmesine ve inşa edilen ortamın dönüşümüne katkıda bulunmuştur. Pandemilerin etkilerinin artmasının ve çeşitliliğinin başlıca nedeni, insanlığın daha büyük gruplar halinde yerleşik olarak yaşamaya başlaması, kentlerin resmi yoğunluğunun, yanı sıra şehirler ve ülkeler arasındaki ulaşım hareket kolaylığının artırmasıdır, bu da pandeminin yaşanan bir ülkeden diğerine hızlı bir şekilde iletilmesine yol açmıştır. Bu bölümde, tarih boyunca Covid-19'dan önceki pandemilerde ülkelerde meydana gelen mekansal değişiklikler yer almaktadır.

Pandeminin yayılımını ve gelecekte pandemilerin görülme sıklığını azaltmak için bazı önemli eylemler ve değişiklikler yapılmasını sağlayan ilk küresel pandemi veremdir. Hastalığın ilk aşamalarında, 18.-19. Yüzyıllarda antibiyotik ilaçların bulunmasında önce, güneş ışığının ve temiz havanın etkisinin hastalığın iyileşmesine yardımcı olduğu düşünülmüştür. Bu inanç mimarların tasarım anlayışlarını yeniden düşünmelerini sağlamıştır. Modern mimarinin öncülerinden Le Corbusier, tasarımlarında güneş ışığını ve binalarda temiz hava sirkülasyonunu ön planda tutmaya başlamıştır. Bu amaçla yapıların tasarımlarında balkon, teras veya düz çatıların kullanımı başlamıştır (Campbell, 2005, Ali, 2018).

Bu yapı grubunun en iyi örneklerinden biri, Alvar Aalto tarafından tasarlanan Paimio Sanatorium'dur. Aalto, mimarlığın insan sağlığını nasıl olumlu yönde etkileyebileceğini düşünerek binayı tasarlamıştır (Şekil 2.3.). Antibiyotik ilaçların bulunmasıyla güneş ışığı ile tedavi fikri yavaş yavaş ortadan kalkmış olsa da sanatoryum yapılarında kullanılan yeni mimari yaklaşımlar, temiz beyaz yüzeyler ve geniş alanlar modern mimari üzerinde uzun süre etkisini korumuştur (Atkinson, 2018).

Şekil 2. 3. Alvar Aalto Tarafından Verem Pandemisini Tedavi Etmek İçin Tasarlanan Paimio Sanatoryumu Gösteren Resimler (Url-3)

Ancak hastalığı hedef alan sadece mimari mekânlar değildir. Her bir mobilya parçası da hastaların özel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Bunlardan en ünlüsü, verem hastaları için oturma mobilyası olarak tasarlanan, hijyenik ve aerodinamik tasarımı sayesinde konfor sağlayan Paimio sandalyesidir (Şekil 2.4.) (URL-4).

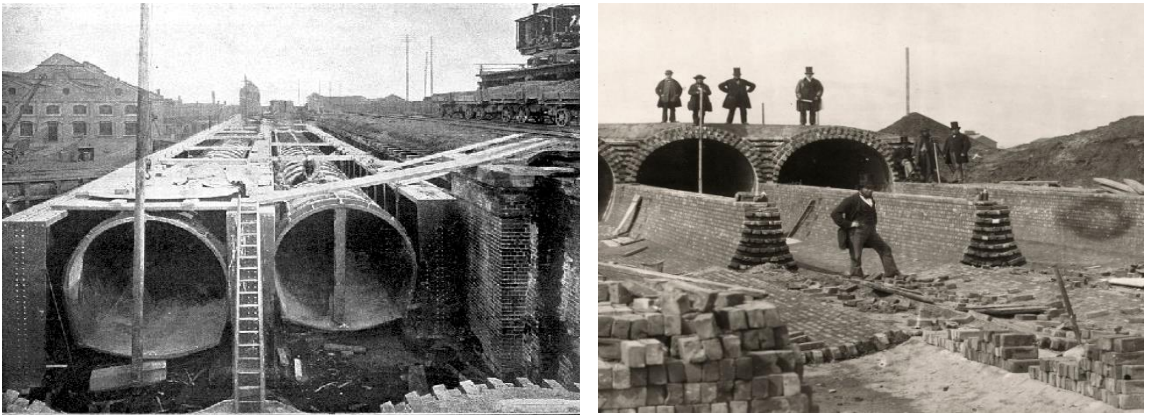
Şekil 2. 4. Alvar Aalto'un Paimio Sanatoryumu İçin Tasarladığı Sandalye. (Url-5/ Url-6)

Le Corbusier, eski konut tipini “tüberkülozla dolu eski ve çürümüş bir kulübe” olarak değerlendirmiştir. Evlerde tüberkülozun etkisi ile ortaya çıkan bir diğer yenilik ise “yazlık evler” olarak adlandırılan evin bahçesinde küçük evlerin ortaya çıkmasıdır. Bu evler pandemi öncesinde gıda stoklaması ve diğer malzemeler için depo olarak kullanılmış, ancak pandemilerin patlak vermesinden sonra virüsün başkalarına bulaşmasını önlemek için enfekte olmuş aile bireylerinin izole edildiği bir yer olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu küçücük evler, hasta birey için hem izolasyon sağlamakta hem de bahçe ile olan ilişkisi nedeniyle kişinin güneşten faydalanmasını kolaylaştırmaktadır (Campbell, 2005).

Kara Veba pandemisi, hayatın sadece belli bir alanını değil, ekonomi ve sosyal yaşam başta olmak bütün alanları önemli ölçüde etkilediği için tarihin en etkili pandemilerinden biridir. Tarih boyunca insanlar Kara Veba’dan önce de çeşitli pandemiler yaşadığı için bu tür hastalıkların kişiden kişiye bulaştığı ve tedavi olmuş insanları hastalığı yaymadıkları konusunda tecrübe kazanmışlardır. Kara Veba pandemisinden kaynaklı ilk karantina uygulaması 1347 yılında gerçekleştirilmiştir. Şehir planlamasına gelince, Kara

Veba, patojenlerle savaşmak için su ve kanalizasyon sistemleri geliştirildiğinden, sokakların daha temiz, daha düzgün ve daha geniş yeraltı boru sistemlerinin kurulmasını gerektirdiği sağlık inovasyonuna yol açtığı için büyük bir etkisi olmuştur. Ayrıca Kara Veba, kapı pervazlarına ve bina temellerine kadar her şeyin tasarımını değiştirmiştir (Budds, 2020, Klaus, 2020, Wainwright, 2020).

Pek çok kişinin ölümüne neden olan Kara Veba pandeminin ardından pandeminin yayılmasını azaltan izolasyon, karantina ve sosyal mesafenin önemi anlaşılmıştır (Sehdev vd., 2002). Ayrıca dönemin mimarları, şehir planlamasında daha fazla boşluklu tasarımları tercih edilmiş, binalar arasındaki mesafeyi artırmış, daha açık ve planlı kamusal alanlar inşa etmeye başlamışlardır. Bu, şehrin tüm binalarına güneş ışığı ve temiz havanın girmesine yardımcı olmuştur. 1817'deki Kolera pandemisine gelince, sanayileşme sonrası kırsal alanlardan kentsel alanlara göçün hızla artması nedeniyle hastalığa yakalananların sayısı oldukça çoğalmıştır (Engels, 1887). Bu dönemde Kolera, şehirdeki sağlıklı koşullardan kaynaklanmıştır. Sir Joseph Bazargate, Londra'da sağlıklı koşullarda yaşayan şehir sakinlerinin yaşam standartlarını iyileştirmek için bir plan tasarlayarak şehir genelinde altyapının yenilenmesine öncülük etmiştir (Şekil 2.5.). Ayrıca, hastalığın yayılmasında rol oynayan kirli Thames Nehri'ni için yeni kanalizasyon sistemleri tasarlamış ve şehri gelecekteki olumsuz olaylara karşı dirençli hale getirmiştir (Cook, 2001).

Şekil 2. 5. Joseph Bazalgette'nin, Kolera'nın Yayılmasında Önemli Rol Oynayan Thames Nehri'ni Temizlemek İçin Gerçekleştirdiği Kanalizasyon Sistemleri (Url-7/Url-8)

Kolera pandemisi sırasında karantina önlemleri pandemiye karşı önemli bir savunma hattı olmuştur. Şehir dışından gelenlerden virüs bulaşmaması için karantina uygulaması zorunlu tutulmuş, kargoların ülke içine kontrollü bir şekilde girişlerinin sağlanması için limanlarda tutulup sterilize edilmiştir. Şehir altyapı sistemlerinde en büyük gelişme kolera pandemisinden sonra gerçekleşse de kentsel tasarım adına da yenilikler ortaya çıkmıştır (Pinheiro vd., 2020). Pandemi sırasında hüküm süren Miasma teorisi, hastalığın büyük ölçüde hava yoluyla bulaştığını savunmuştur. Bu nedenle Central Park'ın çevre mimarı ve tasarımcısı Frederick Le Olmsted, şehir merkezindeki yeşil alanların şehre bol oksijen sağladığını ve bunun belirli hastalıkların tedavisinde ve hastaların psikolojilerinde önemli bir rol oynadığını belirterek bu teoriyi desteklemiştir (Şekil 2.6.). Ayrıca bu teori, park tasarımına yönelik büyük yatırımların ve pandemi sürecinde şehirlerde sayılarının artmasının önünü açmıştır (Szczygiel vd., 2000).

Şekil 2. 6. Frederick Le Tarafından Pandemi Hastalıkların Hava Yoluyla Bulaştığı Teorisinden Sonra Tasarlanan Central Park (Url-9/Url-10)

Kolera pandemisinde ek olarak sağlık yasaları, mühendislik hizmetleri ve kentsel yenileme çalışmaları da pandemilerin karşısında önemli araçlar olmuştur. Sanitasyon çalışmaları devam etmiş, yollar daha büyük ve daha düzleştirilmiş bir ölçekte planlanmış, kentte dengeli bir nüfus dağılımının önemi ortaya çıkmış ve şehirlerdeki yollar ve mahalleler hava ve güneş ışığı geçişine olanak sağlayacak bir ağ olarak yeniden tasarlanırken modern şehirler de kurulmuştur.

20. Yüzyılda İspanyol Gribi şehir planlamasını, gecekondu temizliğini, konut reformunu ve atık yönetimini teşvik ederken, modernist mimarlar tasarımı kalabalık şehirlerin hastalıklarına çare olarak görmüştür. Dolayısıyla bulaşıcı hastalıkların ve yeni

virüslerin, kentsel dönüşümün itici güçlerinden biri olmasının yanı sıra, pandeminin yayılma hızını azaltmaya yardımcı olan tasarımların geliştirilmesinin sebeplerinden biri olduğunu söylenebilir. Modern mimarlar hem fiziksel hem de psikolojik olarak hastalıktan ve kirlilikten arınmış mekânlar tasarlamışlardır. Bu özelliklerle yapıların estetik çekiciliklerinin yanı sıra ışık, hava ve doğanın iyileştirici etkilerinden faydalanmayı amaçlamışlardır. Bu binalar büyük pencerelere, balkonlara, toz tutmayan düz yüzeylere ve temizlik görünümünü vurgulayan beyaz tonlara sahiptir (Budds, 2020, Lubell, 2020).

Dünya üzerindeki 20. Yüzyıl sonrasındaki pandemiler, halk sağlığı üzerinde ciddi bir tehdit oluşturmuştur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), mevcut Covid-19 da dahil olmak üzere 1990 yılından sonra pandeminin giderek artan dönemini “virüs çağı” olarak nitelendirmiştir. Dünya beş büyük virüsle karşılaşmış: SARS (2003), domuz gribi H1N1 (2009), Ebola (2014), MERS (2015), Covid-19 (2019); pandemilerin kentlerde hızla yayılması, şehirlerin pandemilerden nasıl etkileneceğini ve etkilerini azaltmak ve kentsel pandemilere karşı direnci artırmak için planlama, tasarım açısından hangi eylemlerin gerekli olduğunu anlamak için de büyük bir fırsat yaratmıştır (Sharifi vd., 2020).

Toplumsal izolasyon ve karantina pandeminin kontrolünde etkili rol oynayan eylemlerdir. Kamuya açık kullanım alanlarına erişim belirli zamanlarda kısıtlanmıştır. Özellikle evlerde, hastanelerde ve virüsü bulaştırma oranlarının olduğu kamu alanlarında, inşa edilen ortamda sağlıklı kapalı alanların yeniden tasarlanmaya; binalardaki havalandırma ve drenaj sistemleri geliştirilmeye başlanmıştır.

Tarihi süreçte pandemilerin mimari ile bağlantısı açıkça görülebilmektedir. Aynı zamanda pandemiler, kentsel tasarımların gelişiminde ve değişimde etkili olmuş, binaların tasarımında da bazı değişimlerin doğuşuna öncülük etmiştir. Özellikle balkon, teras gibi yarı açık mekânların yapılara entegre edilmesinde pandemi hastalıklarının etkisi önemlidir. Fiziksel, ekonomik ve eğitim hayatının birçok yönünü etkileyen son pandemilerden biri de Covid-19 pandemisi.

2.1.2. Covid-19 Pandemisi

Covid-19 pandemisi ilk olarak Aralık 2019’da Çin’in Hubei bölgesinin başkenti Wuhan’da görülmüştür. Bu bir çeşit zatürreye yol açan bir pandeminin karakteristik özelliği kuru öksürük, yorgunluk, şiddetli ateş, nefes almada güçlük olup ölüme sebep

olabilmektedir (Hessen, 2020). SARS pandemisi ve MERS pandemilerinde olduğu gibi koronavirüs kaynaklıdır. İnsandan insana bulaşma özelliği göstermekte; ateş, nefes darlığı, öksürük gibi belirtiler vermekle birlikte hiç belirti vermediği durumlar da görülmektedir. 60 yaş üstü ve kronik rahatsızlığı olan hastalarda daha ciddi semptomların görüldüğü bilinmektedir.

1 Ocak 2020’de Çin’de binlerce insan hastalığın hızla yayılmasıyla sarsılmıştır. Ayrıca, hastalık Tayland, Japonya, Kore, Vietnam, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Singapur gibi diğer ülkelere de ulaşmıştır (Huang vd., 2020). Bundan dolayı 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından Covid-19 pandemisi küresel bir pandemi olarak kabul edilmiştir.

Enfekte olan kişinin bulunduğu ortamda nefes alıp vermesi, konuşması, hapsirması, öksürmesi ve ağızdan çıkan damlacıklar ile ortama virüsleri dağıtmaktadır. Bu nedenle enfeksiyonun diğer insanlara bulaşma olasılığı artmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü, viral enfeksiyon bulaşan bir kişinin virüsle temastan semptomların başlamasına kadar 2 ila 27 gün arasında virüs bulaştığına dair kanıt gösterdiğini belirtilmiştir (DSÖ). Covid-19’un yayılmasını yavaşlatmanın en önemli yolu hastalığın nedeni ve yayılma şekli hakkında bilgi edinmektir. Hükümetler tarafından virüsün yayılma hızını kontrol etmek için atılan ilk adımlar, Şekil 2.7’de gösterilen bireysel önlemler şeklinde olmuştur.

Şekil 2. 7. Pandemiye Bireysel Olarak Yapılması Gereken Eylemler (Yazar Tarafından Url-11’den Faydalanılarak Oluşturulmuştur)

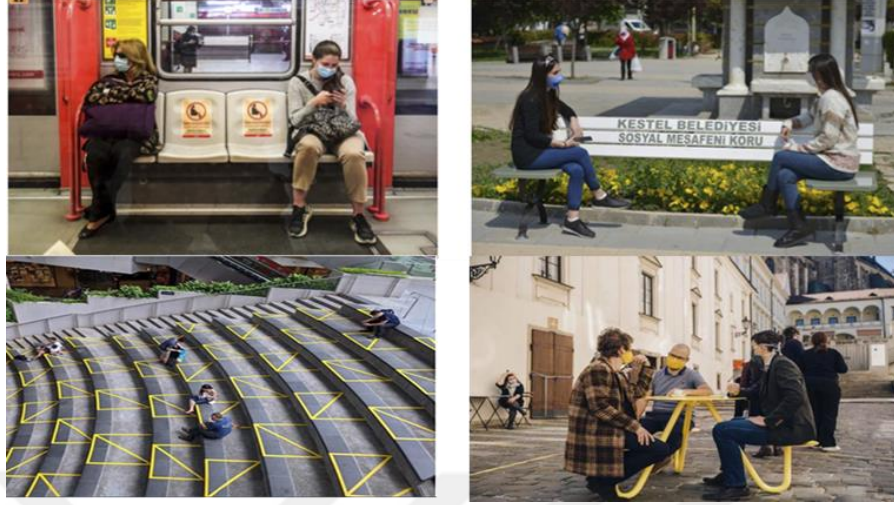
Covid-19 pandemisinin dünyada ilk kez ortaya çıkmasıyla, diğer ülkelere yapılan uçuşların tamamen iptal edilmesi, halka açık alanların, ofislerin, spor salonlarının, alışveriş merkezlerinin ve eğitim kurumlarının kapatılması gibi etkileşim ve mobilitayı azaltmaya yönelik bağışıklama tedbirleri alınmıştır. İnsanlar halka açık alanlarda sosyal mesafeyi korumak, maske ve eldiven giymek için düzenlemelere tabi tutulmuştur.

Bu durum eğitim, ekonomi, sosyal yaşam, iş hayatı gibi hayatın pek çok alanında değişikliklere yol açmıştır. İnsanların önlemler kapsamında eve kapanması esnafları, ticareti durgunlaştırmış, bu da ekonominin gerilemesine yol açmıştır.

Eğitim sektöründe ise ilk önce okullar birkaç haftalığına tamamen kapanmış, ardından online eğitim ile kaldığı yerden devam etmiştir. Ancak eğitimin daima bu şekilde devam etmeyeceği düşünüldüğünden vakaların da azalmasıyla birlikte yavaş yavaş yüz yüze eğitime dönüşün ilk adımları atılmıştır.

Covid-19 İç Mimarlık ve diğer uygulamalı bölümleri gibi öğrenilmesi için pratik uygulamaya ihtiyaç duyan disiplinlerin eğitimini de büyük ölçüde etkilediği görülmüştür. Eğitim binalarını ve tasarım stüdyolarını sistematik olarak her koşula uyarlayabilmesi için bu değişimi başlatma zamanının geldiği hissedilmiştir. Başlangıçta daha önceki pandemilere ve çeşitli disiplinlerin çalışmalarına dayanılarak pandeminin yayılmasını önlemek için tedbirler alınmıştır.

Hastalık süreci hakkında yetersiz bilgi, tedavi veya koruyucu tıbbi yöntemlerin olmaması nedeniyle alınan önlemler öncelikle mekânsal boyutta olmuştur. Şekil 2.8’de de görüldüğü gibi bu önlemler, çekirdek bir ailenin kendi mekânı içerisindeki izolasyondan başlayıp, sosyalleşme mekânlarındaki toplu hareketlere varıncaya kadar her noktayı kapsamıştır. Açık ve kapalı mekanlarda insanlardan 1,5 metrelik sosyal mesafe korumalarına yönelik işaretler yerleştirilmiştir. Ancak, bu önlemler eğitim alanlarında büyük ölçüde yeterli olmadığı için gelecekte karşılaşılabilecek pandemilere karşı daha steril eğitim alanları geliştirebilme araştırmalarının genişlemesine yol açmıştır.

Şekil 2. 8. Covid-19 Pandemisi Sırasında Alınan Bazı Mekânsal Önlemler (Url-12, Url-13, Url-14)

2.2. Post-Pandemi Kavramı

İnsanlık, yerleşik hayatı benimsediğinden beri tarih boyunca çeşitli pandemilerle mücadele etmiştir. Geçmişte pek çok küresel ve bölgesel pandeminin üstesinden gelmek son derece zor olmuş, hatta çok sayıda insan bu pandemilerde hayatını kaybetmiştir. Ancak pandemi sırasında ve sonrasında ülkeler pandemiyle mücadelede çeşitli stratejiler, taktikler ve yöntemler geliştirmeye ve pandemi hastalıklarının daha da yayılmasını önlemeye çalışmıştır. Joseph Bazalgette'nin Paris ve Londra'nın altyapısını dönüştürdüğü 1954'teki kolera pandeminde olduğu gibi bugün Covid-19 pandemisi de mimarların ve şehir planlamacılarının, şehirleri-binaları yeniden düşünüp dönüştürmelerini gerekli kılmıştır (Pinheiro vd., 2020). Savaşlar, pandemi hastalıklar gibi büyük çaplı krizlerin tetiklediği değişim süreçleri, bunlarla ilişkili mekânsal yapıları da beraberinde getirmiştir.

Covid-19 pandemisi dünya çapında toplumlar, ekonomiler ve alanlar aracılığıyla şok dalgaları daha önceki pandemilerde olduğu gibi göndermiştir. Covid-19 pandemisi sırasında “sosyal mesafe”, “karantina”, “dezenfeksiyon” ve “kişisel izolasyon” gibi pek çok yeni kavram hayatımıza girmiş, gelecekteki tehditlerin neden olabileceği hasarı azaltmak ve ölümcül hastalıkların yayılmasını azaltmak için nelerin değiştirilmesi gerektiği hakkında birçok soruyu ortaya çıkmış, gündelik hayatta pek çok değişikliğe gidilmiştir.

Post-pandemi kavramı, pandemilerin yayılmasını azaltmak veya yeniden ortaya çıkmasını önlemek için yaşamın birçok alanında gerçekleşmesi gereken bir dizi değişikliğin yapıldığı pandemiden sonraki süreci ifade etmektedir. Post-pandemi süreci kişinin yaşamın birçok yönünü iş hayatı veya ev hayatı gibi günlük aktiviteleri normal şekilde yerine getirme yeteneğini etkiler. Başka bir deyişle post-pandemi artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını göstermektedir (Cıvaoglu, 2020). Post-pandemi sürecini, pandemiden sonra sağlık açısından güvenilir bir yaşam oluşturmak için toplumdaki kuralların, mekanların ve sosyal ilişkilerin yeniden düzenlenmesi şeklinde düşünmek mümkündür.

Pandeminin etkilerini azaltmak için yapılacak değişiklikler yalnızca belirli birey veya toplum bazlı değil, şehirlerin de fiziksel planlamalarından ekonomik ve sosyal yapılarına kadar mekânsal bazda da kökten değiştirmeleri kapsamalıdır. Bu nedenle pandemi sonrası şehirlerin özlemi “normale” dönmek değil, daha iyi, daha sürdürülebilir ve dirençli bir toplum inşa etmek olmalıdır. Bu nedenle, pandemin sonrası dönemde şehirler için gerçek zorluk, eskisinden daha iyi seçimler yapmaktır; ancak, şehirleri pandemi sonrası döneme taşımak için derhal doğru kararları alacak ve stratejiler ve eylemler uygulayacak politika yapıcılara ve şehir plancılarına ihtiyaç vardır (URL-15).

New York Belediye Başkanı Bill de Blasio’nun dediği gibi, “Gelecek yıllarda şehirlerde yaşayabilmek için hayatı yeniden inşa eden, eşitliği teşvik eden ve ekonomik, sağlık veya iklim krizini önleyen büyük bir dönüşüme ihtiyacımız var.” (URL-16). Post-pandemi döneminde bu dönüşüm sürecinin bir parçası olarak görmek mümkündür.

Bu çalışma kapsamında Covid-19 mekân odaklı tasarım ürünlerinin kullanım kalıplarında da değişikliğe yol açmış ve bu dönüşüm, yaşam alışkanlıklarının değişmesine ve bugüne kadar süregelen bazı kalıp yargıların yıkılmasına yol açmış ve yeni standartların belirlenmesi gerektiğini göstermiştir. Tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandeminin kamu alanı tasarımlarını ne ölçüde etkileyeceği henüz belirlenmemiştir. Hastalığın yayılmasını azaltmak ve durdurmak için fiziksel mesafe, maske gibi pandemilere karşı çeşitli önlemler alınmaktadır. Ancak bu önlemler sürdürülebilir değildir ve pandemiye tamamen ortadan kaldırmamaktır. Dolayısıyla toplum sağlığının üst düzeyde korunabilmesi yapıları çevrenin insan ilişkileri ve mekân-insan etkileşimini göz

önünde bulundurarak oluşturulan normlar çerçevesinde tasarlanması ile mümkün olacaktır (Tekeli, 2020). Ayrıca gelecekte hastalığın yayılmasını azaltmak için öneriler ve çözümler sağlamak üzere mevcut sistemlere, binalara, kullanılan malzemelere ve tasarım yöntemlerine dikkat etmek gerekmektedir, bu aynı zamanda “pandemi mimarisi” olarak da tanımlanabilir (Tayanç, 2022).

Kamusal alanlarda gelecekte benzer pandemilere derhal tepki vermeye hazır olması gerektiği konusunda çalışmalar olsa da bu hazırlığın nasıl şekillendirilmesi gerektiği hala tartışmaya açıktır (Lee vd., 2020). Dolayısıyla Türkiye’nin gündeminde olan post-pandemi döneminde kamusal alanların dönüşüm süreçlerinde pandeminin etkileri ve öğrettikleri dikkate alınmalıdır. Covid-19 küresel pandemi süreci, pandemiye hazırlıklı bir kamusal mekân üretimine doğru gidilmesini gerektiğini göstermiştir.

2.2.1. Covid-19 Pandemisi Sonrası Senaryolar

Covid-19 pandemisi döneminde yaşanan değişimler ve gelişmeler akıllara “Pandemiden sonra bizi neler bekliyor?” sorusunu getirmiştir. Bu bağlamda uzmanlar, devlet kademesinden insanlar, eğitimciler, doktorlar ve ekonomistler kendi alanları ile ilgili senaryolarda ve varsayımlarda bulunmuşlardır. Bu senaryolar, genel olarak pandemiden sonra bir değişimin kaçınılmaz ve gerekli olduğunu vurgulamıştır.

Tablo 2.1’de pandemi sonrası yaşanabilecek olası senaryolar yazar tarafından çeşitli kaynaklar derlenerek oluşturulmuştur. Bu tabloda hayatın çeşitli alanları ile ilgili senaryolara değinildikten sonra mimari anlamda olabilecek varsayımlar ortaya konmuştur.

Alan	Senaryo
Ekonomi	- Yaşanacak ekonomik durgunluk nedeniyle kişiler arasındaki gelir eşitsizliği artacak (Özcan, 2020). - Özelleştirme ve kapitalist devlet anlayışı, yerini sosyal devlet anlayışına bırakacak. Temel ihtiyaçlar devlet tarafından tüm vatandaşlara eşit olarak sağlanmaya çalışılacak. Devletler daha önce özelleştirmiş olduğu kurumları tekrar kamulaştırıp durgunlaşan üretime hareket kazandırmaya çalışacak (Özcan, 2020). - Elektronik para ve elektronik bankacılık daha popüler olacak. Tüm bankacılık işlemleri online olarak gerçekleştirilecek. Fiziksel para ile işlem azalacak.

	• Telekomünikasyon, bankacılık, lojistik, e-alışveriş gibi sektörlerle yatırım yapan şirketler bu dönemde değer kazanacak.
Sosyal	• İnsanların günlük alışkanlıkları değişecek, evde geçirilen zaman artacak. İletişim genel olarak sanal ortamdaki sağlandığından bireyler arasındaki sosyal bağın zayıflayacak (Dolanbay, 2020). • Gerçek ilişkiler, yerini sanal ilişkilere bırakacak, insanlar yalnızlık duygularını sanal ortamlarda gidermeye çalışacak (İncekaya, 2020). • Uzun süre izole bir hayat yaşamak ve toplumdaki uzaklaşmak bazı insanlarda depresyona sebep olacak (Dolanbay, 2020).
Teknoloji	• Teknolojiye ve alt yapıya verilen önem daha da artacak. Nanoteknoloji ile virüs tespit eden sensörler gelişecek. Ayrıca virüsten koruyucu malzemeler gelişecek. Bu koruyucu malzemeler için çeşitli yöntemler düşünülebilir. Örneğin doğal lifli yapılardan yapılan kompozit maskeler. Özellikle kenevir, jüt buna uygun malzeme gibi görülebilir (Çiçek, 2020). • Çeşitli yapay zekâlar Covid-19 gibi kriz süreçlerinde doktorların yerini alıp hafif hastalıklara tanı koyabilir, insanların vücut ısılarını izleyip hastalıkları erkenden tespit edebilir, sağlık sistemine ciddi yardımlar sunabilir (Bakır, 2021). • Olası bulaş riskinin yüksek olduğu yerleri tespit edip UV-C ışığı ile oradaki virüsleri öldüren mini dezenfektan robotlar üretilir (Başdoğan, 2020).
Eğitim	• 2001 yılında OECD tarafından eğitimin geleceğine ilişkin senaryolar oluşturulmuştur (OECD, 2001). Bu senaryolar, pandeminin eğitimdeki dönüşümü hızlandırıcı etkileri olabileceğinden hareketle revize edilerek 2040 yılı için dört alternatif senaryo ortaya konmuştur. Bu senaryolar bir gelecek tahmini ya da önerisi değil, mevcut eğilimler ve gelişmelerden yola çıkılarak oluşturulmuş gelecek kurgularıdır. Bu kurgular eğitimin mevcut durumuna en yakın olandan değişimin en fazla olduğuna doğru sıralanmıştır. Senaryolar şöyle (İpek, 2020); 1. Artan Okullaşma: Eğitim öğretim sürelerinin ve eğitim kurumlarının artırılması. 2. Dış Kaynaklarla Desteklenen Eğitim: Okul dışında da eğitimi pekiştirecek programların geliştirilmesi. 3. Öğrenme Merkezleri Olarak Okullar: Okullardaki eğitimin yeniden ele alınması ve dönüştürülmesi 4. Okul Temelli Öğrenmenin Sonu: Eğitimin eğitim kurumlarının dışına çıkıp birey temelli öğrenmenin tercih edilmesi. • Ayrıca uygun alt yapının sağlanmasıyla Hyflex sistemi adı verilen eğitim modeli ile öğretmenler hem sınıfa gelen öğrencilere hem de derse online olarak katılan öğrencilere aynı anda ders verebilecek (Kızılkaya, Bakiler, 2021). • Sınıf mevcudunu azaltmak amacıyla “seyreltilmiş eğitim” modeline geçilecek.

Tablo 2. 1. Covid-19 Pandemisi Sonrası Yaşanabilecek Olası Senaryolar

Yaşanabilecek tüm bu senaryoların mimariyi de etkilemesi kaçınılmazdır. Mimari anlamda yapılacak yenilikler her şeyden önce pandeminin insanlar arasında yayılmasını azaltmak ve engellemek için değil; pandeminin hiç ortaya çıkmaması için olmalıdır. Mimari tasarımlar, bu hedefe yaklaşabildiği ölçüde başarılı olacaktır. Mimari anlamda yapılabilecek başlıca yenilikler şu şekilde sıralanabilir:

- **Havalandırma-İklimlendirme Sistemleri:** Pandemiler daha ziyade solunum yolu ile bulaştıklarından kapalı alanların havalandırılması büyük önem taşımaktadır. Mimari yapıların tasarımında havalandırma sistemleri ön plana çıkacaktır.
- **Gün Işığından Yararlanma:** İnsanların pandemi dönemini evde kalarak geçirmeleri güneş ışınlarından mahrum kalmalarına yol açmıştır. Bu da insanların yeteri derecede D vitamini almamalarına neden olmuştur. Oysa araştırmalar sonucu D vitamininin pandeminin bulaşmasını engelleyici bir rol üstlendiği ortaya çıkmıştır. Bu neden yapılar da mümkün olduğunca güneş ışınlarından faydalanılacak bir tasarım tercih edilecektir (Başdoğan, 2020).
- **Prefabrik Sistemler:** Kurulumu kolay ve düşük maliyetli olduklarından prefabrik sistemler, hastane, sağlık merkezi, karantina alanı olarak kullanılacaktır.
- **Akıllı Sistemler:** Pandemi sürecinde yüzeylere temas etmekten mümkün olduğunca kaçınmak gerekiyordu. Bu nedenle asansör, aydınlatma, kapı, su armatürleri vb. gibi temas gerektiren yapı unsurlarında temassız, sensörlü hatta sesli şekilde çalışmasını sağlayacak akıllı sistemler tercih edilecektir.
- **Yapı Malzemeleri:** Virüslerin yaşama süresi tutundukları yüzeyin kimyasal yapısı ile de bağlantılıdır. Örneğin Covid-19 virüsü paslanmaz çelik yüzeyde 48 saat, plastik yüzeyde 72 saat canlı kaldığı görülmüştür. Ancak mukavva üzerinde 24 saat, bakır üzerinde ise sadece 4 saat canlı kalmaktadır. Bu anlamda bakır ve alaşımları (bronz, pirinç vb.) hücre fonksiyonlarını bozan yapıları nedeniyle antimikrobiyal malzemeler olarak kabul edilmektedir. Kapı kolu, banyo ve mutfak tezgâhları, duvar yüzeyleri gibi kullanıcı temasının yoğun olduğu noktalarda, virüs canlılık ömrünün kısaltan malzemeler tercih edilebilir. Ayrıca cam, seramik, çelik gibi malzemelere fotoaktif pigmentler katılarak bu malzemelere antimikrobiyal nitelik kazandırılması da mümkündür.

- **Yatay Mimari:** Dikey mimari ile inşa edilmiş yapılar, aynı kapalı alanda mümkün olduğu kadar çok insanı barındırmayı amaçlar. Yüzlerce insan yapıya girmek için aynı girişi kullanır, aynı havayı solur, aynı yüzeylere temas eder. Bu durum pandemi açısından oldukça risk teşkil ettiğinden yatay mimariye geçiş tercih edilmeye başlanabilir (Başdoğan, 2020).
- **Kamusal Yeşil Alanlar:** Pandemi döneminde AVM, sinema, kafe, restoran vb. kapalı sosyal alanların kapanmasıyla insanlar sosyalleşebilmek için tek çareyi yeşil alanlarda, parklarda bulmuştur. Ancak her yerleşim yerinde yeterli miktarda park veya yeşil alan olmadığından mevcut yeşil alanlarda pek çok insanın bir araya gelmesi de pandeminin bulaşma riskini doğurmuştur. Bu nedenle yeşil alanlar artırılabilir, neredeyse her mahallede insanların yürüyerek ulaşabilecekleri parklar inşa edilebilir. Böylece yerleşim yerlerinin hava kalitesi de artırılmış olur.

Yukarıda bahsedilen senaryolar dışında çeşitli alanlarda daha pek çok fikir, tahmin, öngörü mevcuttur. Pandemi süreci devam ettikçe başka senaryoların da ortaya atılacağı aşıkardır. Bu bölümde sadece belli başlı senaryolar açıklanmıştır.

Devam eden bu pandemi sürecinden çalışmanın da konusu olan tasarım eğitimi ve tasarım eğitiminin en önemli mekânı olan tasarım stüdyoları da etkilenmiştir. Dolayısıyla tasarım eğitimi ve tasarım stüdyoları için de çeşitli senaryolar ve mekânsal yenilikler düşünülebilir. Bu mekânsal yeniliklerden bahsetmeden önce tasarım eğitimi ve tasarım stüdyosu kavramlarından bahsedilmesi gerekmektedir.

3. TASARIM EĞİTİMİ VE TASARIM STÜDYOSU

Tasarım, birçok farklı disiplinin ilgi alanında olması nedeniyle birbirinden çok farklı tanımlarla ifade edilebilmektedir. Türk Dil Kurumu'na göre tasarım, zihinde canlandırılan biçim, tasavvur; bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçevedir. Schön, tasarımı çizim ve konuşmanın birbirini tamamladığı bir dil oyunu olarak tanımlamaktadır. Mesleki dili öğrenmek, epür düzeni üzerinde konuşmanın yanı sıra mekânı resimsel, çizgisel, renksel ve estetiksel anlamda ifade etmek amacıyla kullanılan yöntemleri de içermektedir (Schön, 1981). Ancak Archer (1965) tasarımı, daha önce var olmayan kullanışlı ve yeni bir şey yaratmayı kapsayan olgu olarak açıklamıştır. Ayrıca tasarım, soyut bilginin somut bilgiye dönüşmesi olarak düşünülebilir. Tasarım, geçmişten yeniden kurarak geleceği şekillendirmektir.

Tasarım sadece bir sanat değildir; bilgi, eğitim ve düşünceyi dengeli bir şekilde birleştirmektir. Başka bir deyişle tasarım insanın fiziksel özelliklerinin yapısal ve teknik konular ile bir arada ele alınmasını gerektiren rasyonel ve yaratıcı bir aktivite olarak kabul edilmektedir (Jonas, 2001). Bu kapsamda da tasarım eğitimi hem teknik bilgiyi hem de yaratıcı düşünce biçimini bir araya getirmektedir.

Tasarım ve tasarlama arasında bir ayrım vardır. Daha önce de belirtildiği gibi tasarım, sanatsal, bilimsel, teknik bir düşünsel oluşumdur. Ancak tasarlama bu sürecin pratik aşamalarıdır. Tasarlama, yine Türk Dil Kurumu'na göre bir plan ya da eskiz yapmak üzere zihinde canlandırılan plandır. Bir sonucu hazırlayan adımların ortaya konulduğu zihni bir proje ya da şemadır. Ayrıca tasarlama, insanların yaşamlarını sürdürürken kendisiyle bütünleştirdikleri çevreyi yaratmak için yapılan bir eylem olarak açıklanabilmektedir. Mimari olarak açıklamak gerekirse, tasarlanan unsurların, belirli bir amaç için en iyi fonksiyonel ve yaratıcı biçimde gerçekleşmesini sağlamaktır. Bayazıt'a (1994) göre sanatta ilk eskiz, resim, bina ya da dekorasyon gibi yapılacak bir şeyin esas özelliklerini özetleyen şekil, bir sanat eserini meydana getirecek eleman ve detayların düzenlenmesi anlamına gelmektedir.

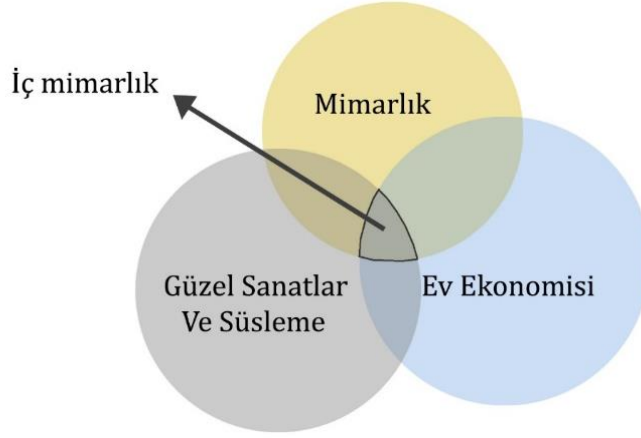
Bu bölümde iç mimarlık tasarım eğitimi ve tasarım stüdyosunun önemi, pedagojisi ve nasıl bir mekân olduğu ele alınmıştır. Ayrıca farklı üniversitelerden tasarım stüdyosu örneklerinin incelenmesiyle tasarım stüdyosunun dinamikleri derinlemesine analiz edilmiştir.

3.1. İç Mimarlık Tasarım Eğitimi

İç mimarlık, mimarlıkta uzmanlaşmanın etkisiyle ayrılmasında sonra 20. yüzyılın başında doğan yeni bir meslek olsa da üniversite eğitiminin tam olarak başlaması, üniversite eğitimi meslek adamlarının yetişmesi 1970'lerde sağlanabilmiştir. Çoğu ülkede İç Mimarlık eğitimi, üniversitelerin Mimarlık, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Çevre Tasarımı gibi fakülteleri bünyesinde, İç Mimarlık (Interior Architecture) veya İç Mekân Tasarımı (Interior Design) adı altında, dört yıl olarak sürdürülmüştür (Özsavaş, 2011).

İç mimarlık sözlükte bir yapıyı, kullanım ve estetik bakımından ele alıp insanın fiziksel ve ruhsal özelliklerine uygun şekilde tasarlaması olarak tanımlanmıştır (TDK). İç Mimarlar Odası'na göre insanların gereksinimlerini karşılamak amacıyla belirlenmiş mekanları pratik, estetik ve sembolik işlev açılarından ele alan, insanların fiziksel ve ruhsal özellikleri ve eylemlerine uygun olarak mekanları biçimlendiren bir meslek alanı olarak tanımlanmaktadır (TMMOB İç Mimarlar Odası, 2011). Başka bir deyişle iç mimarlık, iç mekanları değerlendirmek, pratik, estetik, sembolik ve işlevsel terimlerle şekillendirmek ve tüm fizyolojik ihtiyaçlara uygun rahat bir alan sağlamak olarak açıklanabilir.

İç mimarlık kendi eğitim kuram ve yöntemlerini oluşturmasının yanı sıra disiplin sınırlarını belirleme ve bilgi altyapısını oluşturma açısından da gelişen bir meslek alanıdır. Şekil 3.1'de görüldüğü gibi iç mimarlık eğitiminin kökenleri güzel sanatlar, ev ekonomisi ve mimarlığa dayanmaktadır (Kaptan, 2012). İç mimarlık eğitim programları bu üç alanın izlerini taşıyan disiplinler arası programlar olarak tanımlanmaktadır (Piotrowski, 2001).

Şekil 3. 1. *Güzel Sanatlar ve Süsleme, Ev Ekonomisi ve Mimarlığın Kesişim Noktası Olarak İç Mimarlık (Kaptan'dan Elde Edilen Verilerle Yazar Tarafından Uyarlanmıştır)*

İç mimarlık eğitiminde diğer bölümlerden farklı olarak öğrenciler tüm duyularını kullanmaktadır. Mekân, malzeme ve tüm duyulara çağrı yapan çok boyutlu öğeleri çözümleyebilmek için öğrencinin olaya fiziksel/duyusal yapısı ile yaklaşması gerekmektedir (Erzen, 1976). İç mimarlık tasarım eğitimi hem öğrencinin analiz yoluyla eksikliklerini ve yeteneklerini sorgulayarak özümseme kapasitesini artırmayı hem de problemi hızlı kavramasını, anlamasını ve ona yaratıcı ve mantıklı çözümler bulmasını amaçlamıştır. Buna ek olarak basmakalıp düşünceleri kırmayı, yeni ve yenilikçi fikirler sunmayı hedeflediği söylenebilir. Öte yandan İç Mimarlık ve Tasarım Eğitimi, öğrencilerin görsel, fiziksel ve ruhsal beğenilerini oluşturmayı amaçlar; bu zevklerden yola çıkarak oluşturdukları tasarımda kendilerini o mekânda hissetmelerini ve o mekânın tüm boyutlarını deneyimlemelerini sağlamaktadır.

Günümüzde iç mimarlık tasarım eğitimine büyük önem verilmiş, bu da tasarım eğitiminin nasıl verildiği, verimli bir şekilde nasıl öğretilmesi gerektiği gibi pek çok sorunun sorulmasına yol açmıştır. Bu açıdan, İç Mimarlık tasarım eğitiminin diğer disiplinlerden farklı olduğu gözlemlenmiştir. Schön'e göre tasarım eğitimi sistemini farklı, ayrıcalıklı ve özgün kılan olgu, yaparak-deneyimleyerek öğrenme sistemidir (Schön, 1985). İç mimarlık eğitimi teorik ve pratik bölümlere ayrılmıştır. Teorik eğitimde, öğrencilere orijinal olma ve farklı bakış açılarından formları görme yeteneği sağlamayı amaçlayan metodolojik düşüncelerin yanı sıra iç mimarının tarihi hakkında eğitim

verilmektedir. Pratik eğitimde, öğrencilerin sorunu araştırmaları, farklı şekillerde görmeleri ve sorunu en iyi şekilde ele alıp çözmeleri için onlara bilgi verilmiştir.

Tasarım eğitimi uygulamalı bir eğitim türü olduğundan öğrenme sürecinde hem öğretici hem de öğrenci aktif durumdadır. Öğrenciler hem birbirleriyle hem de öğretici ile etkileşim halindedir. Ayrıca tasarım eğitiminde, pratik aşamada uygulanacak etkinlikler öğrencilere verilen teorik bilgiye büyük ölçüde bağlıdır. Bu nedenle, Green'in belirttiği gibi tasarım eğitimi insan ihtiyaçları hakkında hassas bir anlayış geliştirme ve bu ihtiyaçların etkili bir şekilde karşılanıp karşılanmadığını değerlendirebilecek tecrübe kazanma konuları ile ilgilenmektedir (Green, 1974). Schön (1983) tarafından tasarım eğitimi ile ilgili yapılan çalışmada;

- Tasarımın teorik olarak öğretilmeyeceği, ancak deneyimleme ile uygulamalı şekilde öğrenilebileceği belirtilmektedir.
- Tasarımın, durumun tüm bileşenlerini içinde barındıran bir anlamlar bütünü olduğu ve parçalara ayrıştırılarak öğretilmeyeceği vurgulanmaktadır.
- Tasarımın, keşfedilen dünyanın arzulan ve arzulanmayan yönlerini ayırt edebilme becerisine dayandığı ve bu becerinin sözel yolla öğretilmeyeceği belirtilmektedir (Gül, 2016).

Tasarım eğitiminin temel amacı, öğrencileri soyut ve pratik problemlere yaratıcı ve yenilikçi çözümler üretecek ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek şekilde yetiştirmektir. Bu nedenle iç mimarlık eğitimi öğrencinin yaşam tarzı biçimi olmalıdır. Öğrencinin yeniliği takip etmesi ve hayatın farklı alanlarıyla ilgilenmesi gerekmektedir. Eğitim kurumlarına ek olarak, eğitim süreci, atölye çalışmaları, yarışmalar, seminerler, lisansüstü eğitim, sergiler veya etkinlikler dahil olmak üzere tüm yaşam boyunca devam etmelidir.

3.2. Tasarım Stüdyosu

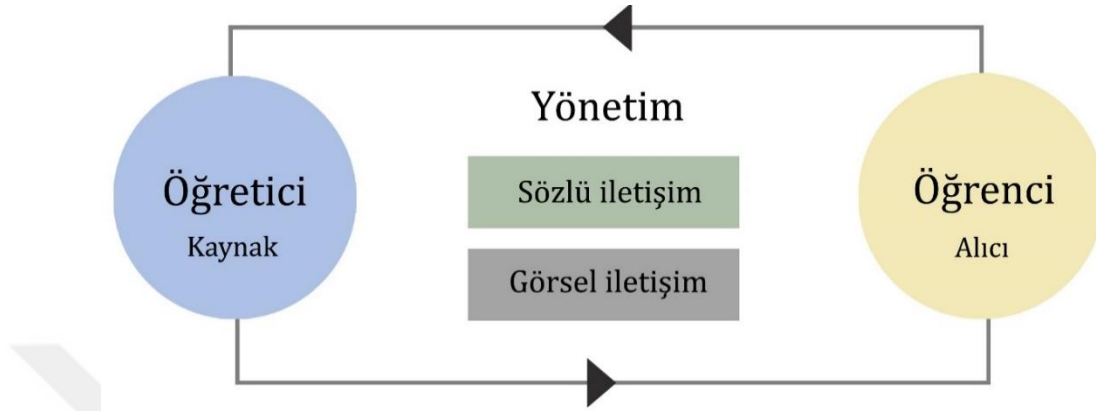
Tasarım stüdyosunun kökleri orta çağ zanaat sistemine dayanmaktadır. Mimarlık eğitimi önce loncalarda ve inşaat alanlarında verilmiştir. Daha sonra mimarlık okullarının ortaya çıkmasıyla birlikte okulda kuramsal eğitim, mimari atölyelerde ise pratik dersler verilmiştir. Son olarak kuramsal ve pratik dersler bütünleştirilmiş ve stüdyo meydana gelmiştir. Böylece mimarlık eğitimi ile kurumsallaşmıştır (Gül, 2016).

Şekil 3. 2. Mimarlık Eğitiminin İnşaat Alanlarında Alınması (Url-17)

Stüdyo kelimesinin Türk Dil Kurumu tarafından verilen ilk anlamı, sanat çalışmaları için düzenlenmiş odadır. Ciravoğlu ise stüdyo terimini proje derslerinin gerçekleştiği mekân olarak tanımlamıştır (Ciravoğlu, 2001). Tasarım uzmanlık alanı dahilinde ‘stüdyo’ terimi genellikle hem öğrenme ve eğitim aktivitelerinin gerçekleştiği fiziksel ortamı hem de bu ortamda deneyimlenen pedagojik bir yaklaşımı ifade etmektedir (Crowther, 2013). Ledewitz’e göre ise tasarım stüdyoları öğrencilerin yeteneklerini geliştirdikleri, pratik olarak uygulamayı ve mimari olarak düşünmeyi öğrendikleri ortamlar olarak tanımlamıştır. Tasarım yapmayı öğrenme sürecinde bütün bunları aynı anda öğrenmek ve bir araya getirebilmek çok önemlidir (Ledewitz, 1985). Ayrıca Schön’e göre tasarım stüdyoları öğrencilerin çalışma yaşamlarının çoğunu bazen birlikte konuşarak geçirdikleri, ancak çoğunlukla ortak tasarım görevini özel, paralel bir şekilde gerçekleştirdikleri alandır (Schön, 1985). Tasarım stüdyosunda kullanılan program ve yöntemler, eğitimin bilgiyi aktarmaktan ziyade öznel deneyim yoluyla bilgiye ulaşmak, tartışmak ve geliştirmek olduğundan diğer eğitim kurumlarında kullanılan teknikler gibi değildir. Tasarım stüdyosu eğitiminde en yaygın kullanılan yöntemler; dikey stüdyo, sanal

stüdyolar, metafor yöntemi, evrimsel tasarım yöntemi, 9kare Grid yöntemi, analiz ve sentez yöntemi ve disiplinler arası uygulamalar olarak ifade edilebilir (Zorlu vd., 2012).

Şekil 3. 3. Geleneksel Tasarım Stüdyosunda İletişim Sürecinin Öğeleri (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

Stüdyo ortamı etkileşimlidir çünkü stüdyoda iletişim öğrenci ve öğretici arasındaki görsel ve sözlü iletişim aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle tasarım stüdyoları, öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri, birlikte çalışabilirlik ve özgür düşünmeye olanak tanıyan aktif bir öğrenme ortamı olarak, tasarım eğitiminin bel kemiğidir. Uluoğlu (1990), tasarım stüdyosunda yapılan derslerin önemini şu şekilde sıralamıştır;

- Tasarım stüdyosunda yapılan dersler en önemli yere sahip olan derstir ve tasarım eğitiminde vazgeçilmez bir unsur olarak görülmektedir.
- Tasarım, ancak tasarlayarak öğrenilebilmektedir.
- Tasarım stüdyosundaki eğitimin temelini birebir etkileşim ve eleştirel düşünce oluşturmaktadır.
- Tasarım stüdyosunda en önemli rol öğreticiye aittir.

Mimarlık eğitiminde tasarım stüdyoları, tasarımcının en çok zaman geçirdiği, tasarım yöntem ve öğretilerinin en çok konuşulduğu ve tartışıldığı ortamlar olmuştur. Diğer sınıflarda ders saati bittiğinde alanın kullanımı da sona ermektedir. Ancak tasarım stüdyolarında; eğitim sürecinde mekân kullanımı bütün bir zamana yayılmıştır. Mekan, tasarımın ana çalışma saatleri dışında da kullanılmaya devam edilmiştir. Demirbaş, bir tasarım öğrencisinin eğitim sürecinin 1/3'ünü ya da 1/2'ini tasarım stüdyosunda harcadığını belirtmiş (Demirbaş, 1997). Bu anlamda tasarım stüdyolarının sadece bir

eğitim yeri değil, aynı zamanda bir sosyal etkileşim yeri olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle mekan kullanımı ve sosyal organizasyon açısından özel bir tasarıma ve incelemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

3.2.1. Önemi

Tasarım odaklı disiplinlerin eğitim planlarına bakıldığında, öğrencileri farklı yönlerden geliştirmeyi amaçlayan çeşitli derslerin olduğu görülmektedir. Bina bilgisi, temel tasarım vb. dersler iç mekân tasarımına ait temel bilgileri aktarırken; perspektif, anlatım tekniği, grafik, gibi dersler öğrencinin ifade becerilerini geliştirmektedir.

Öte yandan sanat tarihi, mimarlık tarihi, uygarlık tarihi gibi dersler ile öğrenci kültürel yönlerini geliştirirken; yapı bilgisi, strüktür, yapı malzemeleri gibi dersler ile de doğrudan tasarım alanına yönelik teknik bilgileri öğrenmektedir.

Tüm bu derslerin ardından öğrenciden edindiği bilgileri harmanlayarak bir proje yapması, yani teorik olarak öğrendiği şeyleri pratiğe dökmesi beklenmektedir. Bu pratiğin ortaya konması için en uygun ortam ise tasarım stüdyosunda yapılan derslerdir.

Tasarım stüdyosunda yapılan dersler, iç mimarlık eğitiminde olduğu gibi tüm tasarım disiplinlerinde eğitim programlarının kalbi olduğu ileri sürülmektedir (Schön, 1985). Bu bakış açısına ek olarak, tasarım stüdyoları, tasarım öğrencilerinin mesleki hayatlarında karşılaşılabilecekleri durumların provasını yapma imkânı bulduğu bir ortamdır. Bu durumda iç mimarlık eğitiminin de bel kemiği olarak kabul edilen tasarım stüdyosu, öğrencinin düşünme, fikir yürütme ve karar alma süreçlerini test ettiği ve eğitim sırasında edindiği bilgi ve becerileri topladığı bir ortam olarak kabul edilmektedir. İç mimarlık eğitim sürecinde kabul edilen tasarım stüdyosunun amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Hedef, öğrencilerin diğer derslerde elde ettiği teorik bilgileri daha iyi anlamasını ve bu bilgileri tasarım çözümleri oluşturmaları için kullanmalarını sağlamaktır. Öğrenci diğer derslerde öğrendiği parçaları tasarım stüdyosunda bir araya getirir. Amaç, tasarım stüdyosunda gerekli bilgileri tespit etmek, aramak, analiz etmek ve eksiksiz hale getirmektir. Dolayısıyla tasarım stüdyosu, “öğrenciye hareket özgürlüğü

sağlayabilecek şekilde hem arkadaşlarıyla hem de öğreticiyle iletişim ve fikir alışverişi kuracak” şekilde olması beklenmektedir.

- Öğrencilerin merak etme ve tasarım sorunlarını kendi başlarına keşfetme becerilerini geliştirerek hayal gücü ve bilişsel becerilerinden hareketle sunum yapabilmelerine yardımcı olmaktadır. Bu sebeple tasarım stüdyolarında jüri çalışmaları yapılarak öğrencinin bu becerisini geliştirmek hedeflenmektedir. Tasarım felsefeleri ve teorileri ile mevcut projeyi desteklemek için edinilen bilgileri sentezleyerek tasarım becerilerinin geliştirmektedir. Tasarım stüdyolarında öğrencilerin projelerini sergileyebilmeleri ve projeyi inceleyenlere açıklayabilmeleri için proje panoları bulunmaktadır (Özgencil Yıldırım, 2003).
- Yaratıcılığı, etkileşimi, iletişimi, katılımı teşvik etme ve öğrenciler arasında iş birliği kuran tasarım stüdyosu bir ilişkiler ağını temsil etmektedir. Bu nedenle tasarım stüdyolarının hem bireysel hem grup çalışmasına olanak sağlaması beklenmektedir (Utaberta, 2011).
- Tasarım sorununa sınırlı bir süre içinde çözüm bulması beklenen öğrencilerin tasarım stüdyosu derslerinde süreç yönetimi becerileri kazanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Tasarım sürecinde öğrenci zaman kontrolünü doğru şekilde yapılandırmaktadır. Kendisine verilen zamanın doğru şekilde kullanılması ve programlanması beklenmektedir. Bu sayede tasarım stüdyosu öğrenciye zamanını bilinçli ve hesaplı bir şekilde kullanmasını öğretmeyi amaçlamaktadır.

Görüldüğü üzere tasarım stüdyosunda verilen eğitimin hedefleri, stüdyonun mekânsal durumunu da etkilemektedir. Stüdyo, hedeflere uygun şekilde düzenlenmektedir. Bunlara ek olarak stüdyonun temel bileşenleri olan aydınlatma, havalandırma, renk-doku kullanımı, ses yalıtımı, mobilya, teknolojik aletler gibi unsurlar da verimli bir eğitim sürecinin gerçekleşmesine zemin hazırlayacak şekilde kullanılmaktadır.

3.2.2. Pedagojisi

Tasarım stüdyosu, öğrencilerin dersler ve ödevler yoluyla öğrettikleri ve öğrencilerin başarılarını testlerle ölçtüğü diğer eğitim programlarından çok farklıdır. Teorik derslerden farklı olarak kendine has öğretim yöntemleri ve iletişim yöntemleri vardır. Tasarım stüdyosu, Schön'ün (1987) 'yaparak öğrenme' veya 'deneyimsel öğrenme' olarak tanımladığı belirli bir pedagojiye dayanmaktadır. Ancak Ayyıldız, Potur, Barkul ve Ciravoğlu'ya göre tasarım stüdyosu "iletişim", "etkileşimli öğrenme", "yaparak öğrenme", "eleştirel düşünme" gibi anahtar kelimelere dayalı bir öğrenme ortamıdır (Ayyıldız vd., 2010, Ciravoğlu, 2014). Schön'e (1985) göre, mimarlık eğitimini diğer disiplinlerden farklılaştıran ve özelleştiren en temel nokta, stüdyoda kullanılan deneyimleyerek öğrenme yöntemidir. Tasarlama eyleminin temel kavramları ancak tasarlama deneyimi aracılığıyla kavranabilir. Çünkü tasarım stüdyosunda amaca yönelik bilgi doğrudan öğretilmemektedir. Diğer derslerde edinilen bilgilerin sentezinin yapılması beklenmektedir. Dolayısıyla bir tasarım stüdyosunda öğreticiden beklenen, öğrencilere bilgiyi doğrudan vermek değil onların deneyimleyerek, araştırarak ve sentezleyerek doğru bilgiye ulaşmalarına yardımcı olmaktır. Bu doğrultuda tasarım stüdyosu eğitimi büyük ölçüde eğiticinin uzmanlığına dayanmaktadır. Stüdyoda ana bilgi kaynağı eğiticiidir. Tasarım ve nasıl tasarlanacağı ile ilgili bilgiler kitaplardan değil eğiticiden edinilmektedir (Arıdağ, 2005, Uluoğlu, 1990). Bundan dolayı stüdyo eğitimi kişiselleştirilmiş bir süreçtir ve öğrenme pratikle gerçekleşir. Bu nedenle bu sürecin dinamik bir süreç olduğu ve bilginin aktarılacak değil uygulama yoluyla elde edildiği anlaşılabılır.

Şekil 3. 4. *Tasarım Stüdyosu Eğitim Ortamında Pedagojik İlkeler (Yazar Tarafından Yukarıdaki Bilgilerden Hareketle Oluşturulmuştur)*

Tasarım stüdyosu, Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bir tasarım stüdyosunun diğer sınıf ortamlarından temel farkı, bu ortamlarda “yaşayan bir süreç” olmasıdır. Diğer meslek gruplarındaki dersler sona erdiğinde eğitim süreci de o mekân için sonlanabilmektedir. Tasarım eğitiminde ise; tasarım öğrencileri tasarıma ait ana çalışma saatlerinin dışındaki boş zamanlarında da mekânı kullanabilmektedir (Schön,1985).

Şekil 3. 5. *Tasarım Stüdyosunun Kullanım Örüntüleri (Url-18, Url-19, Url-20, Url-21)*

Stüdyonun tasarım eğitimi için en önemli pedagojik rolü, öğrencilerin diğer derslerden öğrendikleri bilgi ve becerileri bir araya getirdikleri ve uyguladıkları alan olarak işlev görmesidir (Lueth, 2008). Diğer derslerden alınan bilgiler, farklı teorik bakış açıları, kişisel bilgi ve deneyimler stüdyo içi prosedürlerle bir araya getirilmektedir. Stüdyo, teorik ve pratik düzeyde tüm bilgi ve deneyimleri bir araya getiren bir öğrenme ortamıdır. Stüdyonun kritik önemi, hem öğrencilerin edindikleri pratik ve teorik bilgileri, yaratıcılıkları aracılığıyla bir tasarım modelinin temsiline dönüştürmeyi öğrendikleri tek yer olmasından kaynaklanması (Schön, 1985), hem de öğrencileri problem çözme sürecinde matematiksel bir çözüm mantığı oluşturması, öğrencinin tasarım dışındaki dünya ile ilişkisini arttırması, teşvik etmesidir. Ayrıca tasarım stüdyosu; tutarlı ve entegre bir tasarım ürünü oluşturmak için öğrencileri farklı faktörleri uzlaştırmak konusunda eğitecek benzersiz bir pedagojik yaklaşıma sahiptir.

Tasarım stüdyolarındaki pedagojik yöntemler bir problemin sunumu ile başlar ve bu problemlerin her birinin başında danışmanlar hedefleri, beklentileri, genel süreci, ulaşılacak kriteri ve netlikleri belirler. Bu, “ödev /görev tanımlama” olarak adlandırılabilir. Schön’e göre, öğretici problemi iki şekilde açıklar. Birinci yöntemde

öğretici, öğrencilere sorun için fikir/çözüm aramalarını beklerken onlara ilham olması için bir şekil ya da görsel bir malzeme sunabilir. Bu, öğrencilere büyük ölçüde yardımcı olsa da hepsi eğiticinin onlara sunduğu görsel malzemeden hareketle kendi çözümlerini bulmaya çalıştıkları için ortaya benzer sonuçlar çıkabilmektedir. İkinci yöntemde ise öğrencilere sorunla ilgili genel açıklamalar, belirli duyurular veya eleştiriler verilip öğrencilerin sorunu kendi zihninde sorgulayarak sonuca gitmesi beklenir.

Kısacası stüdyo öğrencileri sorunun “gösterilmesi” veya “anlatılması” konusunda aynı fikirde değildirler. Bazıları, öğrenciyi taklide sevk edeceği ve mekanikleştireceği korkusuyla öğrencileri için resim yapmayı reddetmektedir. (Schön, 1985).

Problem sunulduktan sonra öğrenciler problem çözme sürecinin ikinci aşamasına geçmektedir. Problem tanımlanır, gözlemlenir ve somutlanır. Problemle ilgili veri ve bilgiler toplanır, ölçülür, nitelenir ve anlaşılır. Salama’ya göre, öğrencinin bilgi edinmesi problem tanımlamaya, bilgi toplamaya ve analize yansır; bu nedenle mimar/tasarımcının sorunu araştırması ve soruna bir çözüm bulmak için tüm olası bilgileri ve ilgili verileri toplaması son derece önemlidir (Salama, 2015). Problemi analiz etmede üretken düşünmeyi teşvik etmek için, çeşitli basit karalamalar (eskiz) yardımıyla başlangıç çizgilerini koyar ve böylece ilk fikirlerini ifade eder.

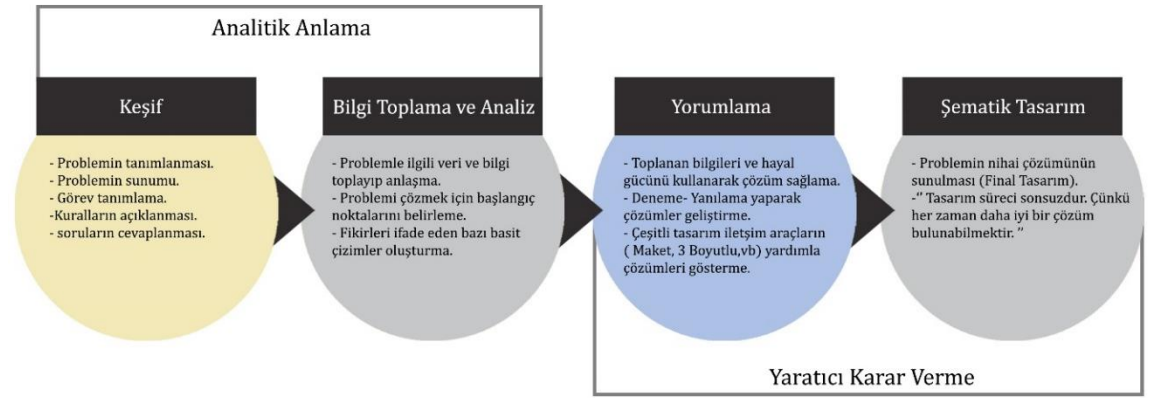
Öğrenciler üçüncü aşamaya geçtiğinde; hem tasarım problemine daha önce öğrenilen teorik bilgileri uygular hem de hayal gücü ile yeni çözüm önerileri sunmaktadır. Böylece öğrenci mantıkla ya da deneme-yanılma yoluyla özgür bir şekilde yaratıcı kapasitesini geliştirmektedir. (Green, 1974). Çözüm bulma süreci ani ve beklenmedik bir keşif anı değildir, ancak çözüm bulma gereksinimlerinin tanımlanması ve belirlenmesiyle başlayan aşamalı bir süreçtir (Lawson, 1999, Dorst, 2006). Tasarım sorununa tek bir doğru çözüm bulunmamakla birlikte, her tasarımcının kendine özgü bir yöntemi ve yaklaşımı vardır. Bu aşamada planlardan, modellerden, üç boyutlu çizimlerden çeşitli tasarım iletişim araçları yardımıyla tasarım problemlerine çözüm ve öneriler bulunmaktadır.

Öğrenciler, tasarım problemine sundukları çözümleri deneyerek test eder ve değerlendirmektedir. Sunulan çözümlerin etkili olup olmadığı ölçülmektedir. Bu aşamada öğrenci kendi değer yargılarını oluşturmakta ve çözümün neden etkili ya da etkisiz

olduğunu kavramaktadır. Bu aşama büyüme ve gelişmenin ortaya çıktığı aşama olarak tanımlanmaktadır (Green, 1974).

Son aşamada, problemin nihai çözümü sunulmuştur. Tasarımın sonuçlandırılması, tasarımcı için genellikle zor bir aşamadır. Çünkü elde edilenden daha iyi bir çözüm tasarlamak her zaman mümkündür. Tasarımı bitirmek için bir kural yoktur. Bunun için de verilen uygulamanın bileşkelerinin en uygun şekilde bir araya getirilmesi, yapılan çalışmanın o an için bitmesi için yeterli olabilmelidir (Kaptan, 1997).

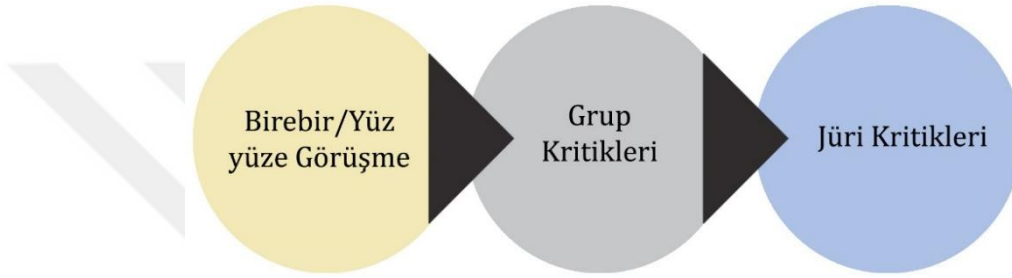
Tasarım sürecinin yukarıda detaylı şekilde anlatılan aşamaları Şekil 3.6.'deki gibi özetlenebilir.

Şekil 3. 6. Tasarım Stüdyosu Pedagojisinin Aşamaları (Yazar Tarafından Url-22'den Faydalanılarak Oluşturulmuştur)

Yukarıda da belirtildiği gibi tasarım stüdyoları normal sınıflar gibi olmadığı için ve burada yapılan eğitimin bireysel veya grup halinde tecrübelerle dayalı bir şekilde gerçekleştirildiği için tasarım stüdyolarının mekânsal organizasyonu da buna göre şekillenmiştir. Etkileşimli ve eleştirel düşünmeye dayalı bir eğitim süreci gerçekleştirmeyi hedefleyen tasarım stüdyolarında çalışma masaları, mobilyalar, teknoloji kullanımı, öğretici ve öğrencinin pozisyonu bu hedef ile doğru orantılıdır. Tasarım stüdyolarında öğretici yapmak istediği çalışmanın türüne göre mekânı veya grup çalışmasına göre şekillendirebilir çünkü tasarım stüdyosu bu alanı ve mobilyaları buna elverişlidir. Öğreticinin verdiği fikir veya problemle hareketle projelerini gerçekleştiren öğrenciler jüri çalışmalarında tasarım stüdyolarını bir sergi alanı olarak kullanabilir, projelerini kendileri için ayrılan stant veya panolarda izleyenlere anlatabilir.

Tasarım stüdyolarında eğitim sistemi, proje eleştirilerine dayalı olarak sürdürülmektedir. Tasarım stüdyosunda en önemli eğitim aracı öğreticidir, zira öğrencinin başarısı eğiticinin mesleki deneyimine ve uzmanlığına bağlıdır. Eğitici süreci farklı şekillerde denetleyebilir. Bireysel görüşme, grup eleştirisi ve jüri eleştirisi olmak üzere üç başlık altında incelenebilir. Bu etkileşim neticesinde öğrencilerin farklı unsurları bir araya getirerek tutarlı ve bütünlüklü tasarım ürünleri ortaya koymaları beklenmektedir (Ayyıldız vd., 2010).

Şekil 3. 7. *Tasarım Stüdyolarındaki Proje Eleştiri Türleri (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)*

1. **Birebir/Yüz Yüze Görüşme:** Stüdyolarda yaygın olarak uygulanan eleştiri biçimlerinden biri olan birebir görüşme, çizim masası başında yapılan eleştiri biçimidir (Antony, 1992). Bu eleştiri türü tasarım stüdyosunda eğiticinin, her bir öğrencinin zaman içerisindeki gelişimini gözlemleyebilmesinin en etkili yoludur ve önemli tasarım bilgilerinin büyük oranda öğrenciye aktarılmasına olanak tanımaktadır (Goldschmidt, 2002). Bu görüşmelerde (eğitici- öğrenci veya öğrenci-öğrenci) belirli bir tasarım problemi hakkında bilgi alışverişinde bulunmaktadır (Ketizmen, 2002). Ayrıca bu aşamada eğitici ve öğrenci arasındaki iletişim ve karşılıklı iş birliği hem öğrenci hem de eğitici için daha faydalıdır. Bu eleştiri türü, belirli bir yön veya kavram üzerinde anlaşmaya varılana kadar eğitici ve öğrenci arasında devam etmektedir.

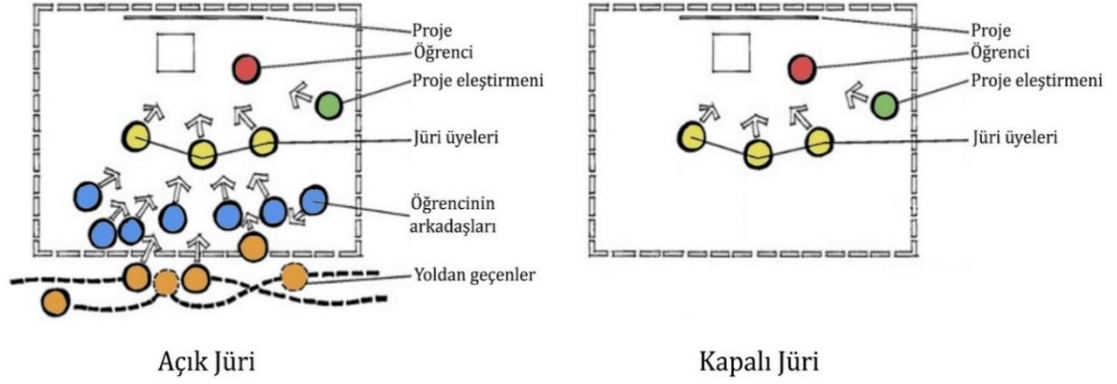
Şekil 3. 8. Öğretici ile Öğrenci Arasında Yapılan Birebir Görüşme (Url-23)

2. **Grup Eleştirileri:** Bu eleştiri türü, proje kapsamında söz konusu olan tasarım probleminin genel bir bağlamda yer aldığını ve bu problemlerin diğer öğrenciler için de geçerli olabileceğinin anlatılması için uygulanmaktadır (Ketizmen, 2002). Eğiticinin tüm grubu ilgilendiren genel konuları içerdiği grup eleştirileri ders sırasında bireysel çalışma veya grup çalışmalarında ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 3. 9. Öğretici ile Öğrenciler Arasında Yapılan Bir Grup Eleştirisi (Url-24/ Url-25)

3. **Jüri Eleştirisi:** Bu süreç iki kısma ayrılır, kapalı jüri eleştirisi sadece öğrenciler, öğretici ve jüri ile yapılır. Açık jüri eleştirisi ise genel olarak katılıma açıktır. Açık jüri eleştirisine eğitici ve jürilerle birlikte öğrencinin arkadaşları, yakınları hatta eleştiri esnasında oradan geçenler bile eğer ilgilerini çektiyse katılabilir. Aşağıda Şekil 3.10'da görüldüğü gibi açık ve kapalı jüri yöntemi mekâna yansımaktadır.

Şekil 3. 10. Açık ve Kapalı Jürinin Mekâna Yansıması (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

Bu yöntemler mimarlık eğitimi alanında hemen her okulda uygulanmaktadır. Jüri eleştirisinin amacı; bir tasarım problemine dair farklı bakış açılarının ve çözümlerin varlığını ortaya koymak ve ürünün değerlendirilmesinde grubun onayını almaktır. Jürilerde jüri üyeleri düşüncelerini belirli bir düzene koymak ve mantıklı hale getirmek için çabalarlar (Ketizmen, 2002). Ancak jüri değerlendirmesinin tek amacının not vermek olduğunu söylemek olası değildir. Jürinin diğer amaçları arasında:

- Öğrencilerin kendi tasarımlarını değerlendirmesini öğretmek
- Stüdyoda bulunan öğrencilerin hep birlikte öğrenmelerini sağlamak
- Öğrencilerin etkili bir şekilde sunum, konuşma ve diğer profesyonel becerilerini gözlemlemek gösterilmiştir (Dinham, 1986).

Şekil 3. 11. Stüdyonun Kurgusu ve Yöntemi: Tasarım Sürecinin Bileşenleri (Akyıldız, 2020/Url-26)

Kısacası, stüdyoda tasarım sürecini geliştirmek için kullanılan araçlar/yöntemler, öğrenciler ve eğiticiler arasında bire bir görüşmeler/eleştiriler, toplu değerlendirmeler, beyin fırtınası ve jürilerdir. Ayrıca öğrencilerin stüdyoyu aktif olarak bir çalışma alanı olarak kullanmaları değil, aynı zamanda “üretim-paylaşım-araştırma ortamı” olarak da kullanmaları önemlidir. Bilindiği üzere tasarım eğitimi, öğrencilere daha yaratıcı ve üretken bir ortam sağlamak için seminerler, kısa süreli informal öğrenme ve çeşitli grup öğrenme etkinlikleri de içermektedir (Kahvecioğlu, 2007). Bu nedenle tasarım stüdyoları aynı zamanda kısa süreli atölye çalışmaları, konferanslar, sunumlar, sergiler için de kullanılabilir. Sonuç olarak tasarım eyleminin doğasında olan çeşitlilik tasarım eğitiminde de yer almaktadır. Tasarım eğitiminde, bahsedilen bu çeşitlilik durumunun mekâna yansımaları da kaçınılmazdır.

3.2.3. Mekân Dinamikleri

Tasarım stüdyosu Atabay’a göre ortamları; mimarisiyle, biçimiyle ve geniş aktivite çeşitliliği ile öğrencileri araştırmaya, keşfetmeye, tasarım yapmaya, deneyimlemeye, tartışmaya, sosyalleşmeye, hayal güçlerini ve düşünme kabiliyetlerini geliştirmeye yönelterek ve öğrencileri yeniliklere teşvik etmektedir (Atabay, 2013). Bundan dolayı stüdyoların iyi bir öğretim, üretken bir eğitim sağlayabilecek, kullanıcılara keyif verebilecek, iletişim imkânı sağlayabilecek ve kişilerin kendilerini özgür ve güvende hissedebilecekleri şekilde tasarlanması önemlidir.

Tasarım stüdyosunun öğrenciyi psikolojisini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek önemli bir mekân olduğu kabul edilmelidir. Cohen, Manion ve Morrison, fiziksel çevrenin, öğrenmenin temelini oluşturduğunu ve öğrenmeyi teşvik edebileceği

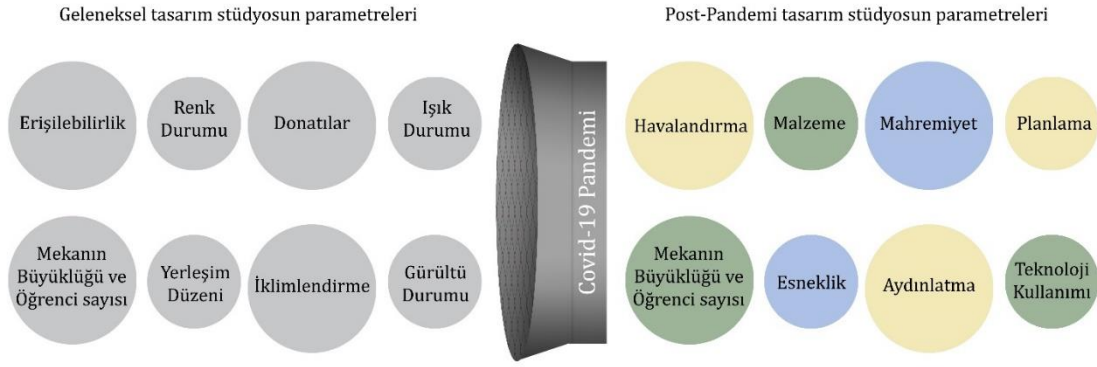
gibi, engelleyebileceğini de ifade etmişlerdir (Cohen vd., 2007). Buradan yola çıkarak iyi düzenlenmiş bir stüdyonun, eğitim ve öğretim etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Tasarım stüdyosu diğer eğitim mekânlarından farklı bir yerdir. Öğrencilerin büyük bir kısmı vaktinin çoğunu tasarım stüdyosunda çalışarak, öğrenerek, yemek yiyip uyuyarak geçirmektedir (Anthony, 1991). King ve Marans'a göre iyi bir sınıf düzeni öğrenciyi motive eder, öğrenilenleri hatırlama oranını artırarak eğitim başarısını yükseltir, öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlığı kazanmasına ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunur ve öğreticinin sınıfta kontrolü sağlamasına yardımcı olur (King vd., 1979).

Ayrıca mekân parametreleri eğitim programının içeriğiyle ve amaçlarıyla tutarlı olmalı ve öğrenmeye etki eden tüm unsurlarla iş birliği sağlayacak biçimde düzenlenmelidir. Gamze Atay'ın *Mimari Tasarım Stüdyolarının Fiziksel Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi* adlı çalışmasında belirttiği gibi, ışık durumu, renk durumu, gürültü durumu, yerleşim düzeni gibi eğitim ortamını zenginleştiren ve öğrencileri motive eden parametreler belirlenmiştir (havalandırma, aydınlatma, esneklik...).

Günümüzde yukarıda bahsedilen etkenlere ek olarak örneğin Covid-19 pandemisinin ardından stüdyolara dönülmesiyle öğrencilerin sağlığını korumak kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu nedenle, hastalığın yayılmasını azaltabilecek veya önleyebilecek sağlıklı bir eğitim ortamı yaratmayı amaçlayan farklı tasarım parametreleri ortaya çıkmıştır. Pandemi sonrası tasarım stüdyosunun mekân parametreleri şu şekilde çeşitlenebilir:

- Mekân Büyüklüğü ve Öğrenci Sayısı
- Planlama
- Esneklik
- Mahremiyet
- Teknoloji Kullanımı
- Malzemeler
- Aydınlatma ve Havalandırma

Şekil 3. 12. Geleneksel ve Post-Pandemi Tasarım Stüdyosu Parametreleri (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

- **Mekân Büyüklüğü / Öğrenci Sayısı**

Stüdyonun büyüklüğü, eğitimi destekleyebileceği gibi sekteye de uğratabilir. Ayrıca öğrencinin başarısını da olumlu veya olumsuz etkileyebileceği için en önemli faktörlerden biridir. Küçük boyuttaki tasarım stüdyolarında, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretici arasındaki iletişimin arttığı, sınıf yönetiminin geliştiği, öğretmenlerin stresinin azaldığı ve yaratıcı teknikleri denemeye daha çok çaba gösterdikleri, büyük boyuttaki dersliklerde ise ilgisizlik, uyumsuzluk ve sinirlilik hallerinin fazla görüldüğü saptanmıştır (Al, 2014, Uludağ vd., 2002). Burada stüdyonun büyüklüğü ile öğrencilerin başarısı arasında ters bir ilişki olduğu söylenebilir. Yani stüdyo ne kadar büyükse öğrencilerin başarısı da o kadar azalabilir.

Tartışma odaklı bir öğrenme ortamı gerektiren tasarım eğitiminde, öğrenciler ve öğretmenler arasında devam eden birebir diyaloglar oluşturulmaktadır. Öğrenci sayısı ne kadar az olursa, öğretmenler öğrencilerini o kadar iyi anlayabilir ve onları daha iyi takip ederek onlarla daha iyi etkileşim kurabilir. Ancak öğrenci sayısının fazla olması öğrenci ve eğitici arasındaki etkileşimi azaltmakta ve öğretmenlerin odaklanmasını azaltmaktadır. Dolayısıyla tasarım stüdyosunun büyüklüğü öğrenci sayısı ile orantılı olmalıdır.

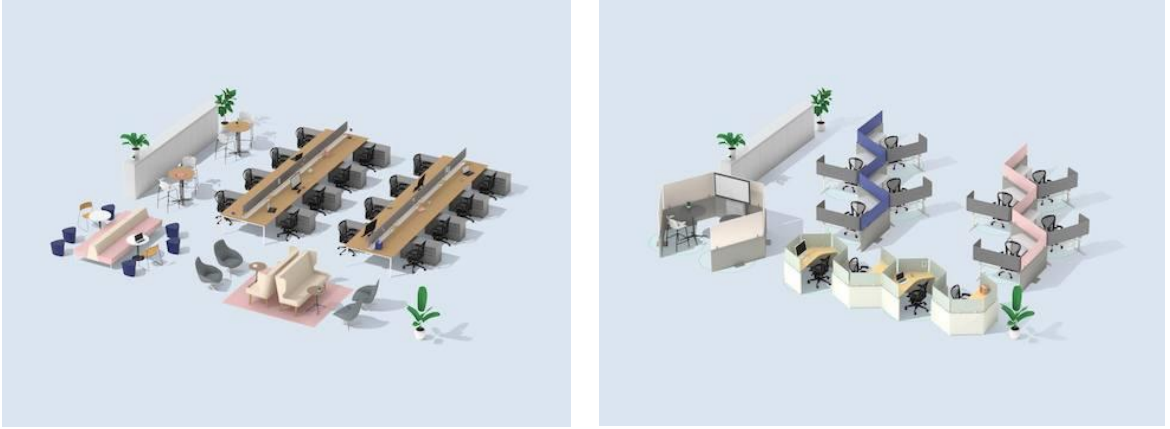
Ancak pandeminin ortaya çıkmasıyla birlikte yapılan araştırma, temiz hava kalitesinin düşük olduğu ortamlarda virüsün iki metreden daha uzun bir mesafelere yayılabildiğini göstermiştir (Çevik vd., 2020). Bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü, insanlar

arasında bulaşma riskini azaltmak için bireyler arasındaki fiziki mesafenin 1,5 metre olduğunu duyurmuştur.

Öğrenci yoğunluğunun fazla olduğu stüdyolarda temasın artması, virüslerin yayılmasına elverişli bir ortam yaratabilmektedir. Bundan dolayı, yukarıda belirtilen kriterlere ek olarak, öğrenci sayısı ve stüdyonun büyüklüğünün sadece öğrencinin yaratıcılığını ve öğrenmesini değil, aynı zamanda sağlığını da etkilediğini görülmüştür.

Dolayısıyla pandemi sonrasında hem eğitimin verimliliğini arttıracak hem de sosyal mesafeyi koruyacak bir stüdyo ihtiyacı duyulmuştur. Bu da ya tasarım stüdyosunun alanını genişletmekle ya da aynı alandaki metrekare başına düşen insan sayısını azaltmakla mümkün olabilir.

Öğrenciler her ne kadar stüdyoda bulunan bireylerle (eğitici ve diğer öğrenciler) etkileşim halinde olmayı isteseler de tasarım sürecinde kendine ait özel bir alan ihtiyacı da hissedebilmektedir. Bu nedenle tamamen açık plan türleri yerine kısmen kapalı plan türleri uygulanarak hem öğrencilerin mahremiyetinin korunması hem de izolasyon sağlanabilir.

Şekil 3. 13. Pandemi Sonrasında Alanlardaki Kullanıcı Yoğunluğunun Azaltılması ve Mahremiyetin Sağlanması İçin Yeni Öneri (Url-27)

- **Planlama- Esneklik**

Tasarım stüdyosunun ortamının planlaması, öğrenme sürecini destekleyen bir unsurdur. Öğrenmeye katkı sağlayacak bir sınıf ortamı için, sınıfı küçük çalışma alanlarına bölme, sergileme alanları yaratma, sınıf içinde rahatça hareket edebilecek bir alan oluşturma ve mekânsal farklılığın sağlanabilmesi, sıkışık, kalabalık mekân hissinin azaltılabilmesi ve eğitici-öğrenci etkileşimini ve hareketini kolaylaştıran yeni ve yaratıcı bir görünüme kavuşabilmesi açısından pratik uygulamalar geliştirmek gerekir (Loughlin vd., 1982, Al, 2014). Ayrıca oturma düzeni; öğrencilerin oturduğu yerden öğreticini, öğrenme materyallerini, yazı tahtasını, diğer öğrencileri ve sınıfta geçen her türlü etkinliği görmesini sağlamalıdır (Öztürk vd., 2002).

Ancak pandeminin ortaya çıkmasından sonra bu konularla birlikte dikkat edilmesi gereken bir konu daha var ki bu da stüdyoların planlanması, ortak alanların yakınsama ve hareket yolları açısından yeniden düzenlenmesidir. Böylece öğrenciler arasında çarpışma veya sürtünme olasılığı azaltılabilir. Ayrıca stüdyodaki masalar arasına plastik bölücüler yerleştirilmesi önerilmiştir. Lakin bu öneri uzun vadeli değildir. Bu nedenle, hastalıkların yayılmasını önlemek için stüdyoların eğitim ortamına ve yeni sağlık standartlarına uygun olarak tasarlanması, yoğunluğun azaltılması, sosyal mesafenin sağlanması, stüdyoların genişletilmesi gibi planların yeniden gözden geçirilmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Bir tasarım stüdyosu için yeni iç planlamalar yapılırken, stüdyoların değişen ihtiyaçlarını karşılamak için yeni esneklik standardı dikkate alınmalıdır. Klein'e göre mekânın gün içinde küçük müdahalelerle farklı işlevlere uygun hale getirilebilecek esneklikte tasarlanması ve farklı kullanım biçimleri ve kullanıcı sayılarına hızla adapte olabilmesi kullanıcı memnuniyeti açısından önem taşımaktadır (Klein, 2020). Bu doğrultuda uygulanan eğitim yöntemi (bireysel, grup) ve öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Farklı çalışma tekniklerinin bir arada kullanıldığı stüdyolarda, verimli bir öğretim gerçekleştirebilmek için tüm bu etkinliklerin değişken ve aktarılabilir olması gerektirmektedir. Stüdyo içi araç gereçlerin de hareketli olması, gerektiğinde istenilen biçimde düzenlenebilmesi önemlidir.

- **Teknoloji Kullanımı**

Pandeminin ortaya çıkmasından sonra, birçok virüsün bulaşmasının ana yollarından birinin kirli yüzeylerle temasla olduğu belirlenmiştir. Özellikle kullanıcı sirkülasyonunun yoğun olduğu yerlerde bu temas miktarını azaltan birçok teknolojik sistem ortaya çıkmıştır.

Tasarım stüdyosunun öğrenciler ve öğretmenler arasında etkileşimli bir tesis olduğu söylenebilir. Bu sistemler arasında asansörler, anahtarlar, kontrol düğmeleri ve kapılar gibi pek çok kullanıcıya hizmet eden yapı çevre elemanlarının tasarımında akıllı telefonlar aracılığıyla kullanılan IFE sistemi, sesli yönetim sistemi ve telefon aracılığıyla uygulamalar yer almaktadır. Bunlara ek olarak kapıları, pencereleri ve aydınlatmayı açmak için otomatik sensörler kullanılabilir.

Ayrıca insanları söz konusu ortamda üç boyutlu olarak gösteren hologram sistemi de stüdyolarda kullanılabilir. Bu, önemli konferanslarda ve öğretim üyesinin konferansın yapıldığı ülkeye gelememesi durumunda uygulanabilmektedir.

Şekil 3. 14. Hologram Sistemi (Url-28/Url-29)

Buna ek olarak nanoteknolojinin bakteri ve virüslerin yapışmasını engellediği ve anında öldürdüğü için inşaat veya iç tasarımda kullanılan malzemelere uygulanan en önemli sistemlerden biridir. Bu yeni teknolojik sistemler, tasarım stüdyosu ortamında kirli yüzeylerle teması artırmadan ve öğrenme sürecini engellemeden öğrencilerin sağlığına hizmet edecek şekilde kullanılabilir.

- **Malzeme**

Yapılan araştırmalarda virüslerin çeşitli yüzeylerde uzun süre yaşadıkları ve üredikleri görölmüştür. Tasarım stüdyolarında kullanılan etkileşimli eğitim yöntemi ve dokunmaya dayalı araçların yaygın olarak kullanılması virüslerin bulaşmasının önünü açabilmektedir. Dolayısıyla stüdyo araç-gereçlerinde ve yapısında kullanılan malzemelerin seçimi öğrencilerin korunmasını sağlamak adına önemli bir kriter haline gelmiştir.

Araştırmalar, Covid-19 virüsünün inşaat sektöründe sıklıkla kullanılan paslanmaz çelik yüzeyinde 48 saat, plastik yüzeyinde ise 72 saat hayatta kaldığını göstermiştir. Ancak karton üzerinde 24 saat, bakır üzerinde ise sadece 4 saat canlılığını korumaktadır (Brownell, 2020). Bu anlamda bakır ve alaşımları (bronz, pirinç vb.) hücre fonksiyonlarını bozan yapıları nedeniyle antimikrobiyal malzemeler olarak kabul edilmektedir. Bu malzemelere antimikrobiyal nitelikler kazandırmak için cam, seramik ve çelik gibi malzemelere fotoaktif boyalar eklemek de mümkündür (Spalidoro, 2020).

Bundan hareketle tasarım stüdyoları için araç ve gereçler oluşturulurken kolay temizlenebilen ve antimikrobiyal malzemeler ile kompakt detayların geliştirilmesi önemlidir. Yüzey ve derz detaylarının daha az parçalı olması ve bir bütün olarak çözölmesi önemlidir. Bu sayede virüs veya bakterinin yapışma olasılığı azaltılabilir ve daha verimli bir dezenfeksiyon sağlanır.

- **Aydınlatma**

Aydınlatma, tasarım stüdyoları için en önemli teknik tasarım değişkenlerinden biridir. Stüdyo, çalışma etkinlikleri için düzenlenen bir yer olduğu için kullanıcının rahatlığına göre ayarlanmalı, mekânın fiziksel kullanımına göre doğru sistemde düzenlenmelidir. Eğitim faaliyetlerinin rahat bir ortamda gerçekteşebilmesi için ışığın yeterli olması gerekir. Çünkü insan psikolojisi ile ışığın şiddeti arasında doğrudan bir ilişki olduğu ve ışık düzeyinin kişinin motivasyonunu, enerjisini ve sağlığını etkilediği ortaya konmuştur (Al, 2014). Çok fazla veya yetersiz ışık gözleri yorabilir ve dikkatin dağılmasına neden olabilir.

Öğrencinin performansını ve yaratıcılığını arttırmasına yardımcı olan bu önemli kritere ek olarak, ortaya çıkan pandemi nedeniyle önemli bir şey daha ortaya çıkmıştır. Tasarım stüdyolarında öğrencilerin sağlığını korumak için, UV Işık ve Urban Sun gibi aydınlatma sistemleri kullanılabilir. Geleneksel 254 nm UVC ışık zararlı olsa da 222 nm'lik spesifik ışık dalga boyu hem insanlar hem de hayvanlar için güvenli kabul edilir ve virüsleri %99,9'a kadar azaltabilir. Ayrıca stüdyolar, bulaşıcı virüs yayılmasını önlemek için gün ışığından ve temiz havadan daha fazla yararlanabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Çünkü güneş ışığının kapalı alanlarda bakterilerin insanlara verdiği zararı azaltabilmektedir.

- ***Havalandırma***

Tasarım stüdyolarında öğrencilerin konfor ve sağlığının iyi olması ve öğrencilerin dersten daha iyi verim alabilmesi için öncelikle mekânın hava koşullarının uygun olması gerekmektedir. Sınıf ortamının uygun sıcaklığa sahip olması öğrencinin yüksek performansının oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir. Öğrencinin veriminin düşmesini ve hareket etmesini engelleyebilir. Ancak pandeminin ortaya çıkmasıyla birlikte havalandırma sistemlerinin yukarıda belirtilen özelliklerinin yanında daha sağlıklı ve temiz bir yer sağlanması açısından da düşünülmelidir. Bunun nedeni, virüslerin bulaşma yollarından birinin, enfekte kişiler konuşurken, öksürürken ve hapşırırken havada sıkışan bazı damlacıklar olmasıdır ve bu, iç mekân hava kalitesinin düşük olmasına neden olur ve tasarım stüdyolarındaki öğrencilerin sağlığını etkiler. Mekândaki hava kalitesinin arttırılabilmesi için içeri giren-çıkan havanın, ısıtma ve havalandırma sistemlerinin birbirinden tamamen ayrılması, mikroorganizmaların mekâna yayılmasını büyük ölçüde engelleyen HEPA, ULPA gibi filtrelerin kullanılması ve sistemin doğal havalandırma ile desteklenmesi gerekmektedir (Dietz vd., 2020, Pinherio vd., 2020).

HEPA (High Efficiency Particulate Arresting- Yüksek Etkinlikte Partikül Yakalayıcı) filtre %85 ve üzerinde, 0,3 mikrona kadar havada bulunan partikülleri havadan arındırabilen filtrelerdir. %99,97 oranına sahip olan filtrelere True Hepa (Gerçek Hepa) filtre denir. Bu oranın biraz altında kalanlarına ise Hepa filtre denir. %99,99 oranına sahip olan filtrelere ise ULPA filtre denir.

Sonuç olarak yukarıda da görüldüğü gibi pandemi sonrası dönemde tasarım eğitimi ilkelerine uygun ve sağlıklı bir eğitim gerçekleştirebilmek için bazı parametrelerin öncelenmesi gerekmektedir. Mekân-öğrenci sayısı arasındaki oran, kişisel çalışma alanı, esneklik, havalandırma gibi parametrelerin pandemi öncesi ile aynı kalması pandeminin bulaşma riskinin yüksek olmasına sebep olabilir.

3.2.4. Farklı Tasarım Stüdyosu Örnekleri

Bu bölümde tasarım eğitiminde stüdyoyu odağına alan çalışma kapsamında yerel ve global ölçekte referans olarak kabul görülen Harvard Graduate School Of Design (GSD), Architectural Association School of Architecture (AA), Massachusetts Institute of Technology (MIT), The Bartlett School ve İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) gibi okulların tasarım stüdyoları incelenmiştir. Tablo 3.1’de incelenen üniversitelerin bilgileri özetlenmiştir.

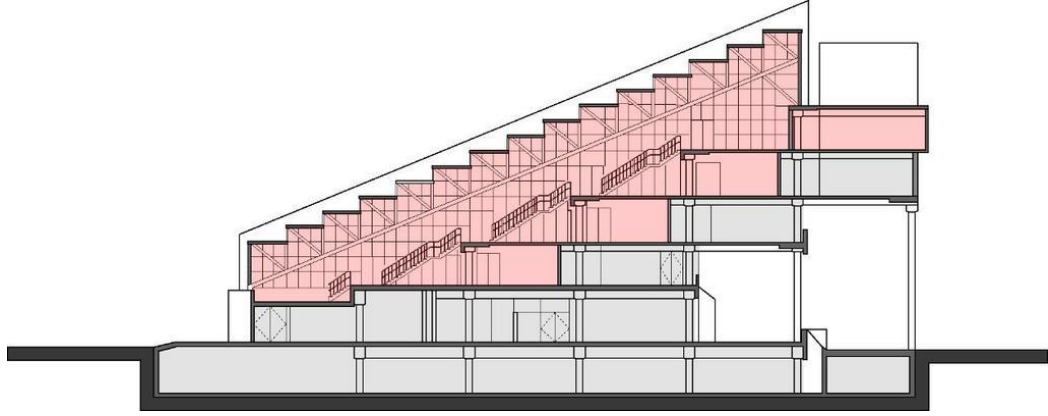
	Tasarımcısı	Kuruluş Yılı	Kuruluş Yeri	Eğitim Programları
HARVARD	John Andrews	1972	Cambridge, Massachusetts	GSD
				-Mimari -Peyzaj Mimarlığı -Kentsel Tasarım -Şehir ve Bölge Planlama -Tasarım Mühendisliği
AA	Robert Grews	1847	London, United Kingdom	
				-Peyzaj Şehirciliği -Konut ve Şehircilik, Sürdürülebilir -Çevre Tasarımı, -Tarih ve Teoriler, -Artı Bina Koruma, Bahçe Koruma ve Çevresel Erişim
MIT	William Barton Rogers	1861	Cambridge, Massachusetts, ABD	
				-Şehir Planlama, Çalışmaları -Mimarlık, -Kentleşme Bilimi ve Planlama, -Sanat, Kültür ve Teknoloji Programı
The Bartlett School	Sir Herbert Hawkins/Brown	1841/2014	Bloomsbury, Central London, England	
				-Mimarlık Bölümü -Proje Yönetimi Bölümü -Sürdürülebilir Miras Enstitüsü vd.
İTÜ	Emin Halid Onat Paul Bonatz ve Orhan Arda	1894	Taşkışla, İstanbul, Türkiye	
				-Peyzaj mimarlık, -İç mimarlık, -Endüstri ürünleri tasarımı, -Şehir ve bölge planlama, Mimarlık.

Tablo 3. 1. Üniversiteler hakkında bazı önemli bilgiler (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Harvard Graduate School Of Design (GSD) Stüdyosu

Harvard Üniversitesi, tasarım eğitimi konusunda en iyi üniversiteler arasında yer almakta olup, sonuncusu 2020’de olmak üzere, Best Architecture Master’da (BAM) tasarım eğitimi için en iyi üniversite olarak ilk sırayı almıştır. Dünyanın önde gelen tasarım okullarından biri olan Harvard Graduate School Of Design, sadece eğitimiyle değil, stüdyo alanıyla da dikkat çekmektedir.

Mimar John Andrews Harvard Üniversitesi tasarım stüdyosu binasını tasarlarken öğrencinin mekânı benimsemesini amaçlamıştır. Çünkü mekânı benimseyen öğrenci daha iyi bir motivasyona sahip olur ve daha iyi bir performans gösterir. Bu amaç doğrultusunda tasarımcı tasarımının, paylaşımının ve üretiminin çok olduğu bir mekân yaratmaya çalışmıştır. Ayrıca, Eke’nin belirttiği gibi, yaratıcılık zorla dışarı atılamaz, aksine etkileşimli bir ortam aracılığıyla teşvik edilir (Eke, 2021). Harvarda Üniversitesi’nde de buna benzer bir düşünceyle, öğrencileri için insanlar arasında iletişim ve etkileşim sağlayan, fırsatları teşvik eden ve benzersiz uyarıcı ortamlar sağlayan ortak alanlar sağlayarak tasarım inovasyonu için önemli ve dinamik bir merkez oluşturulmuştur.

Şekil 3. 15. Gund Hall Kesiti Stüdyo Kotları Arası İlişki (Patiño Vd., 2018)

Smith, Harvard Üniversitesi GSD binasını eğimli ve tek çatı altında toplanılan bir agoraya benzetmiştir (Smith, 1996). Binanın içinde ofisler, ders ve seminer odaları, atölyeler ve karanlık odalar, görsel-işitsel merkez, bilgisayar odalar, kafeterya, proje odası bulunmaktadır. Ayrıca avlu alanı, sınıf projeleri için bir sergi alanı ve açılış törenleri gibi açık hava etkinlikleri için kullanılmaktadır. Buna ek olarak, Piper Hall ve Tasarım Enstitüsü'nün ana kütüphanesi olan Frances Loeb Kütüphanesi'ni de içermektedir. Kütüphanede 300.000'den fazla kitap ve dergi koleksiyonu bulunmaktadır. Ayrıca bir Malzeme ve Görsel Kaynaklar departmanı ve GSD'nin nadir kitap ve el yazmaları koleksiyonunu içeren bir Özel Koleksiyonlar Departmanı'na da sahiptir (URL-30).

Şekil 3. 16. *Quincy Caddesi Üzerinde Genişleyen Kamusal Giriş Alanı ve Giriş Holü Sergi Mekânı (Url-31)*

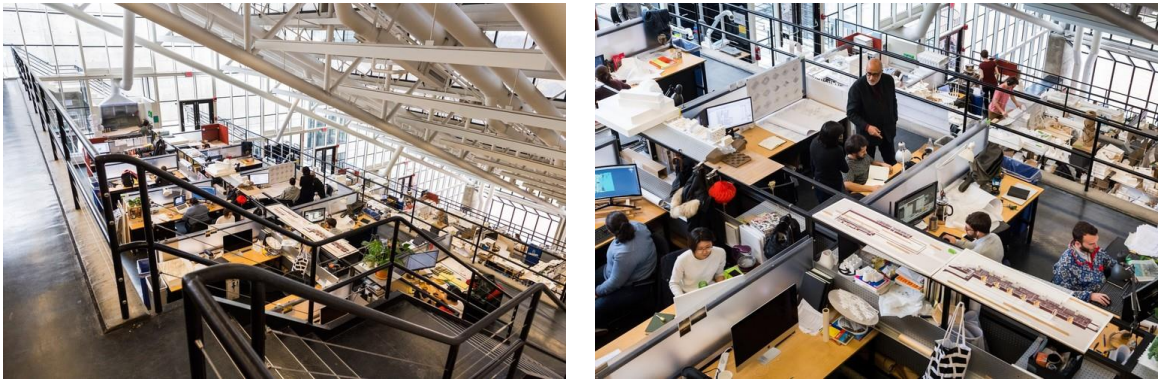
Harvard GSD binasının en önemli kısmı tasarım stüdyolarıdır. “Aktif Hücre” olarak tanımlanan, yani yaratıcı enerjinin üretildiği yerdir. Harvard Üniversite yönetiminin de belirttiği gibi, “Bu mekânda herkesin çalıştığını görünce eve gidemezsiniz. Siz de daha fazla çalışma isteği duyarsınız” (Özer vd., 2017). Merkezi stüdyo alanı, binaya kendi karakterini veren eğimli bir çatı altında beş kata yayılmaktadır. Eğimli stüdyoya izin vermenin yanı sıra, öğrenci mekânın hakimiyetini hissedebilir, yani bir öğretim üyesi tarafından kontrol edilen bir stüdyo değildir. Bu da öğrencinin eğitimden memnun hissetmesini sağlamaktadır. İçeride ise, tavana paralel bireysel çalışma alanları ile hem fiziksel hem de pedagojik çekirdeği oluşturan yaklaşık 500 kabin bulunmaktadır. 10-15 kişiden oluşan her stüdyo grubu farklı bir öğreticiyle çalışmaktadır. Aynı grupların oturma alanları öğreticinin buluşmasını kolaylaştırmak için birbirine yakın konumlandırılmıştır.

Bu karşılaşmalar stüdyo odalarının yaratıcı ve işbirlikçi atmosferini tamamlar, öğrencinin seviyesini yükseltir ve içeride büyük bir tasarım isteği uyandırmaktadır.

Şekil 3. 17. Merdiven Şeklindeki Çalışma Alanları ve Stüdyo Mekânı Çalışma Kioskları (Url-32)

Harvard GSD mezunu Yichen An, “tepsi” (tray) adı verilen her bir ara kotta yerleşen bu çalışma mekânları üzerindeki çalışma birimlerinin kiosk (cubicle) olarak adlandırıldığını belirtmiştir. Beş farklı kotta yer alan bu bütüncül mekânda kiosklar 1,5 metre yüksekliğinde bölücü panellerle ayrılmaktadır. Aynı kotta ayakta bir kişinin mekân algısını kesmez, fakat oturduğunda konsantrasyonunu sağlayabileceği üç tarafı kapalı bir alan yaratmaktadır. Metal elemanlarla bölünen kiosklarda, öğrenciler çiçeklerini yetiştirmek için bile detaylar tasarlanmıştır. Her bir kioska sağ ve sol tarafa oturan iki öğrenci bulunur. Genelde standart bir düzeni olan kiosk tasarımı, planimetrik düzende mekânın köşe noktalarında farklılaşmaktadır.

Şekil 3. 18. Merdiven Şeklindeki Çalışma Alanları ve Stüdyo Mekânı Çalışma Kioskları (Url-33)

Harvard Üniversitesi'nde öğretim, birbirine açık ve yakın stüdyoları tasarımı ile karakterize edilir, öğrenciler ve öğretim üyeleri birbirlerinin projelerini kolayca görebilir. Böylece birbirlerini eleştirme, tanışma ve tartışma, sürekli görüşme motivasyonu sağlar, bu da tasarım fikrinin gelişmesini sağlar. Ayrıca çeşitli mimari disiplinlerden öğrencilerin aynı stüdyoda (hücre) bulunması, öğrencilerin sadece stüdyoda bulunarak birbirlerinin ne yaptığını görmelerini sağlamaktadır. Öğrenciler ayrıca her dönem seçtikleri konulara göre stüdyodaki oturma alanlarını da değiştirir. Özer ve Aycı bir makalesinde sosyal öğrencilerin merdivenlerin kenarları boyunca gelen “ayakaltı” alanlarını daha çok tercih ettiğini belirtmektedir. Gözden uzak durmak isteyen öğrencilerin mağara olarak adlandırılan bölümün derinliklerinde bulunan çardaklarda (asma katın altında) oturmak istedikleri görülmektedir.

Architectural Association School (AA)

Architectural Association (AA) Okulu, en eski bağımsız mimarlık okuludur ve mimari eğitimde küresel bir referanstır. İtalyan mimarlık dergisi Domus tarafından Avrupa'nın ilk 50 okulu, tasarım dergisi Jebiga tarafından da dünya çapındaki en iyi ilk 10 okul arasında gösterilmiştir (QAA, 2012). Stüdyoları, atölyeleri, laboratuvarları, dijital modelleri, kütüphaneleri ve arşivleri sayesinde, sergileme, ders, seminer ve yayınlardan oluşan kapsamlı programın yanı sıra, çağdaş mimarlık kültüründeki küresel tartışmalarda ve gelişmelerde merkezi bir yeri bulunmaktadır.

Mimarlık Derneği (Architectural Society), mimarlar için bağımsız ve kendi kendini yöneten bir eğitim sağlamak üzere 1847'de kurulmuştur (Spear's, 2014). Bunu takiben AA Okulu (Architectural Association School of Architecture) 1901'de açılmıştır. Okul, kuruluşundan bu yana Kraliyet İngiliz Mimarlar Enstitüsü (RIBA) ile yakın bir şekilde çalışmıştır. 1917'de okul iki kampüse sahip olmuştur. Ayrıca Hook Park'ta kırsal mimariyi, inşaat sanatlarını ve sürdürülebilir ahşap teknolojilerini keşfetmek için bir kampüs de yapılmıştır.

Şekil 3. 19. Hook Park ve Bedford Meydanı'ndaki Genel Eğitim Merkezi (Url-34/Url-35)

İlk başta mimari eğitimin yeni bir biçimi olan Architectural Association (AA) binası, disiplin konusunda yalnızca üyeleri arasında değil, aynı zamanda onları mesleğin sosyal ve kültürel sorumluluklarını desteklemek amacıyla halkla görüşmelere başlamaya teşvik etmek için de tasarlanmıştır.

Şekil 3. 20. AA Üniversitesi'ndeki Tasarım Stüdyosu Ortamı (Url-36)

Zamanla eğitim almak isteyen herkese açık hale gelen AA okulunun tarihi bir binaya sahip olması tasarım eğitimi sürecinde birtakım kısıtlamalara neden olmuştur. Bu kısıtlamayı aşabilmek için de binanın iç tasarımında mümkün olduğunca “esneklik” ilkesiyle hareket edilmiştir. AA’da, stüdyonun esnekliği ve geniş alanı sayesinde öğrencilerin öğrenme stratejisine ve planlamasına özellikle önem verilmiştir. Stüdyo içerisinde farklı temsili ve dijital stillerde 2D ve 3D üretim becerilerini geliştirmeye yardımcı olmak ve tüm öğrencilerin bireysel olarak çalışabilmelerine zemin hazırlamak için ayrı ayrı konumlandırılmış çalışma masaları sayesinde hem heyecan verici hem radikal fikirler ve projeler sunulabilir. Ek olarak, stüdyonun esnek tasarımı öğrencilerin

geleceği şekillendirme yeteneklerini geliştirmelerine büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Öğrenciler ve eğiticiler istedikleri zaman stüdyo alanını grup çalışmasına uygun bir alan haline getirerek ve hep birlikte bilgi alışverişinde bulunarak yenilikçi fikirler üretip etkileşimli bir çalışma ortaya koyabilmektedirler. Ek olarak öğrencilerin yapmış oldukları projeleri stüdyolarda bulunan panolarda sergileyerek ve savunarak jüriler aracılığıyla ilerlemeleri hakkında sürekli geri bildirim alabilmelerine imkan tanımaktadır.

Şekil 3. 21. AA Üniversitesi Tasarım Stüdyosunda Yapılan Toplu Eleştiri “Jüri” (Url-36)

Massachusetts Institute of Technology (MIT) Stüdyosu

Massachusetts Institute of Technology (MIT) özel bir araştırma üniversitesidir. Laboratuvar eğitime uygulamalı bilimler ve mühendislikteki gelişmelere büyük önem vermektedir. MIT, modern bilim, mühendislik, matematik ve teknolojinin pek çok yönünü geliştirmede kilit rol oynamıştır. 1865 yılında üniversite, Amerika Birleşik Devletleri’nde ilk resmi mimari müfredatı ve dünyada üniversite kurumu altında faaliyet gösteren ilk mimari programını sunmuştur. MIT, tasarım alanında dünya çapında akademik lider ve dünyanın en iyi okullarından biri olarak kabul edilmiştir (URL-37).

Massachusetts Institute of Technology (MIT) Mimari Bölümü, öğrenciler, öğretim üyeleri, yönetim, personel ve konukların çeşitli değerlerini destekleyen bir öğrenme ortamını teşvik etmektedir. Tasarım stüdyoları, mimarlık eğitiminin merkezinde yer alır, bu nedenle MIT’deki uygulamalı eğitim sistemi, onlarca yıllık teorik kavramların gelişimini sağlamayı ve süreçteki gelişmeleri ortaya çıkarmayı ve yıllardır toplumda kabul

edilen fikirleri paylaşmayı, yeni teknikleri eğitimle uyumlu hale getirmeyi, yeni mimari kavramları benimsemeyi ve sonuçlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Ketizmen, 2002). MIT'nin bilgi ve hayal gücünün sınırlarını zorlama kültürüne uygun olarak pek çok birim de kurulmuştur. (URL-38).

MIT, giderek daha karmaşık hale gelen tasarım projelerine çok çeşitli stüdyolar sunmaktadır. Stüdyolar çeşitli disiplinlerde temel bilgileri öğretmek ve keşif için esneklik sağlamak üzere tasarlanmıştır. Buna ek olarak stüdyolar; konferanslar, atölyeler ve seminer gibi faaliyetlerin düzenlenebileceği bireysel veya grup halinde aktif bir eğitim ortamı sağlamıştır.

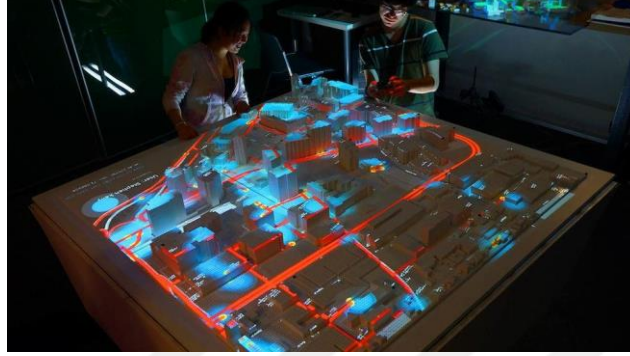

Şekil 3. 22. MIT Üniversitesi'nde Tasarım Stüdyosu Ortamı (Url-39)

Stüdyoda verilen eğitim, programın temel alanıdır. Bu bağlamda anlatılan yöntemler hem teoride hem de pratikte uygulanmış ve tasarım stüdyoları ana mekan olarak benimsenmiştir (Ketizmen, 2002). MIT tasarım stüdyoları tüm bu programlara uygun olarak tasarlanmakta ve stüdyolar farklı fonksiyonların bir karışımı ile kurgulanmaktadır. Stüdyolardaki bilgisayarlar, hassas alanlar, sunum alanları, toplantı alanları ve öğrenci çalışma alanları ile öğrenci tasarım sürecinde geleneksel tekniklerin yanı sıra bilgisayar kullanmaktan da keyif almaktadır. Üzerinde çalıştığı proje için gerekli olan anlarda eğiticinin gözetiminde bilgisayardan destek alması, tasarımına çeşitli noktalardan yaklaşabilmektedir.

Ayrıca galeriler, koridorlar ve stüdyolar, şeffaf yüzeyler üzerinde bulunan kayar-katlanır kapılar aracılığıyla esnek ve etkileşimli mekanlar yaratılmıştır. Stüdyo mekanlarının da tasarımcıların kişiselleştirebileceği esnek çalışma ortamları olması

amaçlanmıştır. Stüdyo düzeni bir çok faaliyete imkan vermekte, duvarlardaki interaktif sergi alanları üretim ortamlarını arttırmaktadır (Leers vd., 2011).

Şekil 3. 23. Okulun Mimarlık Bölümü'ndeki Bazı Teknolojiler (Url-40)

Dünya çapında mimarlık alanında birden fazla uygulamaya sahip olan MIT'nin en önemli eserlerinden biri, 1996 yılında geliştirilen Geleceğin Tasarım Stüdyosu (DSOF)'dur. Stüdyolar, özellikle elektronik destekli laboratuvarlar (Şekil 3.23.). Bu ortam, birçok farklı yerde sanal ortamda birlikte çalışma imkânı sağlamakta ve belirli zamanlarda uzmanlardan gelen öğrenci eleştirileri ile sanal bir tasarım süreci oluşturmaktadır (Tokman, 1999).

The Bartlett School Stüdyosu

Londra'daki Bartlett Mimarlık Okulu, Birleşik Krallık'taki Londra Üniversitesi'nin bir parçası olan University College London'da (UCL) yapılı çevre çalışmaları için akademik merkezdir. University College London, 1841'de mühendis Sir Herbert Bartlett'in önderliğinde ilk mimarlık kürsüsünü kurmuştur (Sheil, 2016). Bartlett School'u Birleşik Krallık'ta kurulan ilk mimarlık okuludur. 2019'da QS World University Rankings sıralamasında dünya birincisi yanı sıra 2021'de sıralamasında ikinci olmuştur (URL-41).

Bir süre sonra binanın durumunun eğitime ayak uyduramadığı ve yeniden tasarlanması gerektiği anlaşılmıştır. Bina yeniden tasarlanırken amaç, çevredeki koruma alanına olumlu bir katkıda bulunmak, aynı zamanda okuldaki öğretim ve araştırma kalitesini yansıtan bir bina oluşturmaktır (Hawkings, 2018).

Şekil 3. 24. *Bartlett'in 1975 ve 2014'teki Durumları (Sheil, 2016)*

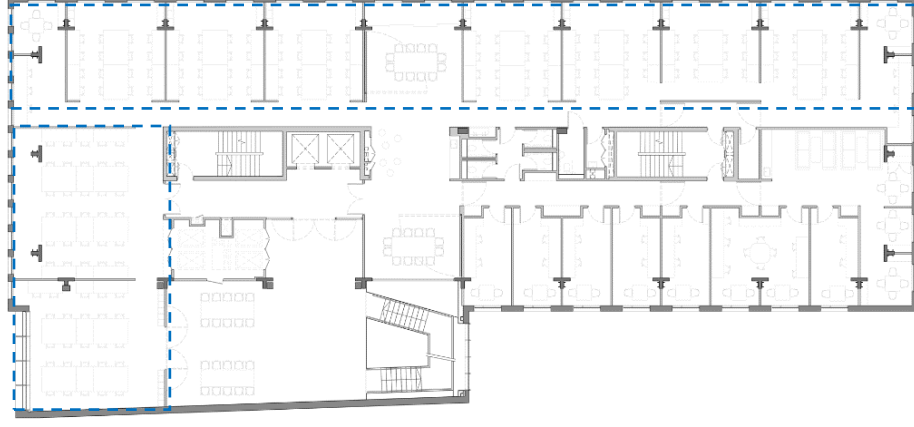
Bina, 2014 yılında Hawkins\Brown mimarlık şirketi tarafından daha fazla stüdyo ve dinlenme alanı içerecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Tasarım felsefesinin püf noktası, içindeki etkinliği ortaya çıkarmak için binanın cephesini saydam hale getirmek olmuştur. Bu sayede resmi ve gayriresmi sergi alanlarını zemin kat seviyesine yerleştirerek, binanın sirkülasyonunu açmak için yeni bir merdiven eklenmiş, girişi yeniden düzenlenerek Londra'nın silüetine uygun bir görünüm sağlanmıştır. Yeni tasarım (Şekil 3.24.), binanın mevcut yapısını korurken, okulun öğrencileri ve personeli için mevcut olan öğretim ve araştırma alanını ikiye katlamıştır.

Şekil 3. 25. *Özelleştirilebilir Çalışma Alanları (Hawkins, 2018)*

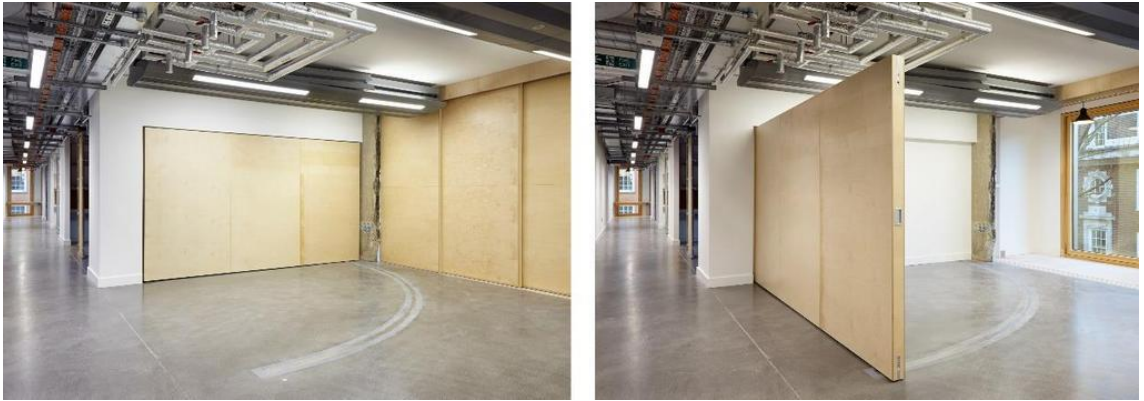
Bartlett Mimarlık Okulu'nun iç tasarımı esnek stüdyo yerleşimlerinin kurulum planını oluşturduğu tasarım stüdyoları da dahil olmak üzere çeşitli öğretim ve araştırma alanları sağlamak için yeniden tasarlanmıştır. Binanın uzun cephesi boyunca uzanan stüdyolar, birinci kattan beşinci kata kadar kesintisizdir. Özelleştirilebilir çalışma alanları

olan stüdyolar, birbirinden hafif bölücülerle ayrılmıştır (Şekil 3.25.). Açık plan olarak tasarlanan stüdyolar, sirkülasyon alanlarından hafif bölücülerle ayrılmıştır.

Şekil 3. 26. Dördüncü Kat Planı- Sirkülasyon Alanları ve Stüdyo İlişkisi (Mairs, 2016)

Yukarıda kat planında gösterildiği gibi, stüdyolar binanın uzun cephesi, kuzeybatı ve giriş cephesi, güneybatı boyunca devam etmektedir. Aralarındaki hafif ayırıcı elemanlar dışında tüm zemine nüfuz etmiştir. Akademik ofisler ve hizmet alanları dışındaki alanlar, birbiriyle bütünleşen stüdyo alanlarıdır. Aslında stüdyoların geçirgen bir şekilde bölünmesi, öğrenciler için konsantrasyon ve kişisel çalışma alanları yaratmak açısından önemlidir. Kişisel çalışma alanlarında iç mekanların bulunması iş verimliliği açısından önemlidir.

Şekil 3. 27. Esnek Sirkülasyon Alanı (Hawkings, 2018)

İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Stüdyosu

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nin tarihi, "Hendese-i Mülkiye Mektebi" olarak kurulduğu ve Mimarlık Fakültesi'ne dönüştürüldüğü 1884 yılına dayanmaktadır.

İTÜ'de mimarlık eğitimi müfredatı bütünsel ve nesnel bir stüdyo ortamına dayanmaktadır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nin stüdyolarında eğitim verme konusunda bazı avantajları vardır. Birinci avantajı tasarlayarak öğrenmedir yani motivasyonla öğrenmedir. Böylece hem farklı fikirlerin bir araya geldiği bir iletişim ortamı yaratır hem de kişilikleri ortaya çıkararak, içgüdülerini kullanarak ve kendine güvenerek kendini rahat ifade edebilir. İkincisi ise stüdyoda öğrenciyi bir birey olarak gören tutum "usta-çırak ilişkisine" dayanmaz. Deneyim farkı söz konusu olsa da öğretene diğeri öğrenen iki ayrı pozisyon söz konusu değildir. İçerikler birlikte hazırlanır, stüdyo birlikte yürütülür, herkes birlikte çalışır ve katkıda bulunur ve bundan dolayı stüdyoda bir araştırma ve keşif ortamı oluşur (Şentürer, A, 2020). Nihai avantaj, öğrencilerin birlikte tasarlayarak birbirlerinden öğrenmelerini ve bilgi ve deneyimlerini paylaşarak iş birliği yapmalarını sağlamasıdır. Ayrıca öğrenciler birbirlerinin yaratıcı fikirlerinden faydalanabilir ve gruplar halinde fikir geliştirmeye çalışabilir.

Şekil 3. 28. İTÜ'de Tasarım Stüdyosu Ortamı (Url-42)

Bütünleşik stüdyo ortamında gerçekleşen atölye çalışmaları ile öğrenci deneyerek ve yaşayarak bireysel yaratıcı düşünce potansiyelinin farkına vararak geliştirme, düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak ifade edebilme, gözlemleme, keşfetme, ilişkilendirme, kurgulama ve soyutlama gibi becerilerini geliştirmeyi öğrenir. Bu sayede bireysel ve grup çalışmalarının yürütüldüğü stüdyo ortamı, kavramların birlikte keşfedildiği ve üretilenin değerlendirildiği tasarım deneyimi için etkileşimli ve deneyimsel bir ortam haline gelmektedir.

Şekil 3. 29. Stüdyoda Öğretim Yöntemine Göre Düzenlenen Oturma Düzeni (Url-43)

İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki stüdyo mekanları farklı büyüklüklerdedir. Tarihi bir binada eğitime devam eden okul zemin, birinci, ikinci ve çatı katından oluşmaktadır. Aynı derslik, bilgisayar araştırma merkezi, stüdyolar ve orta avluya sahiptir. İkinci kattaki mimari tasarım stüdyoları, merkez avluya bakan dikdörtgen alanlardır (Ketizmen, 2002). Bu stüdyoda, avluya bakan bir çizim masası ve yazı tahtası bulunmaktadır. Ayrıca sınıfta alınan öğretim yöntemine göre grup çalışması, bireysel çalışma ve jüri çalışması sırasında hareketli paravanlar bulunmaktadır.

Sonuç olarak; Harvard Graduate School Of Design (GSD), Architectural Association School of Architecture (AA), Massachusetts Institute of Technology (MIT), İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ve Bartlett School of Architecture'a ait tasarım stüdyoları incelendiğinde aşağıdaki mekân özelliklerine ulaşmak mümkündür.

1. Tasarım stüdyoları genellikle bireysel çalışma alanlarından ve grup görüşmeleri/jürilerin yapıldığı kritik alanlarından oluşmaktadır. Bu alanların en önemli

avantajı, kullanıcılar tarafından gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda tanımlanabilen esnekliğe sahip olmasıdır.

2. Tasarım stüdyolarında teknolojik ihtiyaçlar ve tüm fonksiyonel gereksinimler, küçük ekip çalışması, maket yapılabilen alanlar dikkate alınarak mekânsal bir organizasyon oluşturulmuştur.

3. Tüm üniversitelerdeki stüdyoların tasarımı, öğrenci temellidir. Çünkü mekânı benimseyen öğrenci daha iyi motive olur ve daha iyi performans gösterir.

4. Tasarım stüdyo kurulduğunda, öğrencilere birbirileri arasında iletişim ve etkileşim sağlayan, fırsatları teşvik eden ve arı kovanlarına benzer benzersiz uyarıcı ortamlar sağlayan ortak alanlar sağlayarak tasarım inovasyonu için önemli ve dinamik bir merkez olmaya odaklanmıştır.

5. Sonuç olarak görüldüğü gibi her okul, tasarım stüdyosunu vermek istediği eğitim modelini ve alanın sunduğu imkân ve kısıtlılıkları göz önünde bulundurarak şekillendirmiştir. Tasarım stüdyosunun organizasyonunda deneyim, uygulama ve araştırma yoluyla öğrenme odak noktası olmuştur. Tasarım stüdyoları öğrencilerin becerilerini, fikirlerini geliştirmelerine, karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarına ve fikirleri eyleme dönüştürmelerine yardımcı olan birçok laboratuvar ve araştırma alanı sağladıkları yer olarak tasarlanmıştır.

Görüldüğü gibi yukarıda bahsedilen tüm üniversitelerin mimarlık bölümlerinin en önemli noktası tasarım stüdyosunun ortamı ve orada yapılan eğitimidir. Ancak Covid-19 pandemisiyle birlikte bu üniversiteler de diğer üniversiteler gibi eğitime online olarak devam etmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte öğrenciler için yüz yüze eğitimin daha faydalı olduğu görülmüştür. Bundan hareketle bu okullar eğitime tekrar yüz yüze devam edebilmek için maske, mesafe, dezenfektan, aşı zorunluluğu birtakım önlemler almıştır.

Ancak AA School ve İstanbul Teknik Üniversitesinde tasarım stüdyosunda yönelik bazı önlemler de alınmıştır.

AA School'da tasarım stüdyolarında bulaş riskini azaltan ek önlemler arasında kapı kollarına, ışık düğmelerine ve pencere kollarına dokunmaktan kaçınmak bulunmaktadır. Ayrıca öğrenci ve eğitici o gün için gerekli olan minimum araç gereç ve

malzemeyi yanlarında getirmeli ve bunları birbirleriyle paylaşmamalıdır. Grup çalışmasına izin verilmiş, ancak mesafenin korunması için dikkatli olunması gerektiği belirtilmiştir (URL-44).

İstanbul Teknik Üniversitesi'nde ise oturma düzeninde kişiler arası en az 1 metre mesafenin korunması gerekmektedir. Stüdyoların kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmıştır. Stüdyolar, periyodik olarak temizlenmiştir (URL-45).

Sonuç olarak mimarlık okullarında ve tasarım stüdyolarında alınan önlemlerin mekânsal açıdan eksik olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada bu eksikliği gidermek için İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy Yerleşkesi'nde bulunan tasarım stüdyoları temel alınarak Covid-19 ve gelecekte olası diğer pandemi şartlarına uygun tasarım önerisi ortaya konmuştur.

4. POST-PANDEMİ DÖNEMİNDE TASARIM STÜDYOSU MEKÂNI: İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Pandemi, eğitimin hem işleyişini hem de mekânını etkilemiştir. Tasarım eğitiminde de buna bağlı olarak stüdyolarda geleneksel eğitimden online eğitime hızlı bir dönüşüm yaşanmıştır. Bunun sonucunda hem tasarım eğitiminin yöntemlerini yeniden gözden geçirmek için yeni yollar arama hem de tasarım eğitiminin mekânı için değişiklikler yapılması ihtiyacı doğmuştur.

Bu bölümde, İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimari Tasarım Stüdyosu (MTS) için yeni bir iç mekân tasarım önerisi sunulmuştur. Önerisi geliştirmek için farklı araştırma yöntemleri kullanılarak veriler toplanmıştır. Veri toplama iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada belirlenen kullanıcılara anket çalışması uygulanmıştır. İkinci aşamada ise İstanbul Kültür Üniversitesi'nde bulunan tasarım stüdyolarının mekân analizleri yapılmıştır. Bu şekilde geliştirilen tasarım önerisi için tasarım kararları belirlenmiştir.

4.1. Pandemi Sonrası Tasarım Eğitimi ve Tasarım Stüdyosu

Covid-19 pandemisi nedeniyle tasarım eğitiminin karşılaştığı zorluklar, eğitim yöntemlerinin pandemi sonrası dijital dünyaya uygunluğu ve mevcut üniversite sisteminde tasarım eğitiminin geleceğinin ne olabileceği hakkında bir dizi soru gündeme getirmiştir. Pandemi döneminde özellikle mimarlık okulları fiziksel ortamlarda yüz yüze öğrenmeyi durdurup online eğitime hızlı bir geçiş yapmıştır. Ancak bu hızlı geçişin mimarlık gibi uygulama ağırlıklı bölümlere entegre edilmesinde çeşitli sorunlarla karşılaşıldığı yadsınamaz bir gerçektir (Kahraman, 2020).

Online eğitim sistemi teorik dersler için faydalı ve yeterlidir ancak online eğitim modelinin uygulandığı iç mimarlık, mimarlık vb. gibi bölümlerde online etkinlikler, çizimlerin, sunumların veya sanatsal etkinliklerin yerini alamayacağı çeşitli kaynaklarda söylenmektedir (Bender Vredevoogd, 2006; Chen, You, 2008; Salama, El-Attar, 2010). Ayrıca, online eğitimin üniversite ortamının da yerini alamayacağını düşünülmektedir. Mimarlık gibi tasarım odaklı fakülte ve bölümlerin eğitimlerinin merkezindeki stüdyo ve deneyime dayalı öğrenme ortamının online eğitimle kurduğu ilişkinin bu açıdan sorgulanmaya ihtiyacı bulunmaktadır.

Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilen ulusal tasarım stüdyosu araştırmasında Bath Üniversitesi Mimarlık ve İnşaat Mühendisliği Bölümü'nden Alex Wright ve Robert Grover tarafından yazılan “*Shutting the studio: the impact of the Covid-19 pandemic on architectural education in the United Kingdom*” adlı makalede, fakülte ve öğrencilerin Covid-19 pandemisinin tasarım stüdyosu öğretim uygulamaları üzerindeki etkisine ilişkin görüş ve algılarını şu şekilde toplayarak sunmuştur; (Wright, Grover, 2022).

- Online eğitime geçildiğinde öğrenmeyle ilgili memnuniyet %58 düşmüştür.
- Öğrencilerin yalnızca %7'si, öğretim üyelerinin ise %4'ü yüz yüze öğretime göre online eğitimi tercih etmiştir.
- Akran öğrenimi ve desteği olumsuz etkilenmiştir.
- Stüdyo kültürünü oluşturan, öğrencilerin bir topluluğun parçası olma duygusu, diğer gruplarla etkileşim ve motivasyon desteği önemli ölçüde zarar görmüştür.
- Ankete katılan öğrencilerin çoğu, stüdyonun fiziksel ortamının öğrenme için gerekli olduğunu kabul etmiştir.
- İzolasyon ve akran desteği eksikliğinden kaynaklanan ruh sağlığı etkileri yoğun bir şekilde ön plana çıkmıştır.

Wright ve Grover'in çalışmasının ışığında pandemi nedeniyle tamamen online eğitim modeline geçmenin mimarlık disiplinleri için yetersiz olduğu söylenebilir.

Başka bir açıdan bakıldığında Covid-19 pandemisi, dünyanın içine düştüğü kriz, durağan ve modası geçmiş bir eğitimden sezgi, kavrayış, hayal gücü, beceri ve yaratıcılığı yücelten bir eğitim sistemine geçmek için bir fırsat olarak görülebilir. Pandemi şartlarını göz önünde bulundurarak öğrencilere tasarım eğitimi için teknolojik gelişmelere yanıt veren daha geniş bir kapsamı olan ilerici bir çerçeve geliştirilebilir. Bu, geleceği yeniden hayal etmeye çalışarak değerlendirilmesi gereken bir fırsattır (Salama, Crosbie, 2020).

Salama (2020)'ye göre “zorlukların üstesinden gelmek, asırlık bir geleneği değiştirebilir. Ancak gelecek, geçmişin mirasıyla ya da tamamen geçmişe dayalı bir üniversite sistemiyle karşı karşıya bırakılamaz.” Müfredatın yapısı, tasarım stüdyosu uygulamalarının ve öğretme-öğrenme süreçlerinin bir parçası olarak değişimi, esnekliği

ve uyarlamayı içermelidirler. Geçmiş deneyimlerin unutulması gerekmesi de mevcut durumu kabullenmek gelişmenin ana başlangıç noktasıdır (Salama vd., 2020).

Bu konuyu ele alan birçok araştırma ve makalede (Salama, 2020; Wright, Grover, 2022) tasarım stüdyosunun, dinamik öğrenme ve uyarlanabilir sistemler haline gelmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca müfredatın yapısından ve stüdyo uygulamalarının tasarımından öğrenme ve öğretme süreçlerine kadar değişim, dayanıklılık ve adaptasyon da gereklidir. Pandemi sırasında yaşanan zor zamanlara, güçlü ve zayıf yönleri bakarak daha dinamik bir eğitim sistemi geliştirmek mümkün olabilir. Pandemi sonrası krizle yüzleşmek ve tasarım eğitiminde birbirini daha etkin bir şekilde desteklemek için geleneksel stüdyo temelli öğretimin yanı sıra hemen hemen tüm öğretmenler tarafından hızla benimsenen en iyi uygulama olan asenkron ve senkron öğretime yer verilmelidir. Tasarım eğitimi, tüm öğrencilere daha iyi ve zamanında çözümler sunmak için dikkatlice tanımlanmalı, tasarlanmalı ve geliştirilmelidir.

Sonuç olarak, pandemi sonrası yüz yüze eğitimin sürekliliğini sağlamak ve pandeminin yayılmasını önlemek için önceki bölümlerde bahsedilen parametreler göz önünde bulundurularak tasarım stüdyolarında sağlıklı mekânsal düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

4.2. Araştırma Yöntemi

Post-pandemi döneminde tasarım stüdyolarının sağlıklı, güvenli, fonksiyonel ve esnek kullanımını amaçlayan tez çalışmada, İstanbul Kültür Üniversitesi'ndeki tasarım stüdyolarına yönelik pandemiye karşı uygun tasarım projesi geliştirilmiştir. Tasarım stüdyolarının mekânsal tasarım parametreleri ve sağlık kriterleri çerçevesinde ele alınan tasarım çalışmada, önerilen iç mekân yaklaşımlarının, güncel olarak uygulanmakta olan tasarım stüdyoları için hem pandemi sonrası dönemde dayanıklı hem de alternatif bir bakış açısı kazandırması ve fonksiyonel çözüm önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Bu bağlamda, önceki pandemilerin tanımı ve mekânsal etkileri, Covid-19 ve post-pandeminin tanımı ve pandemi sonrası senaryoları taranmıştır. Pandemi sürecinden en çok etkilenen alanlardan biri üniversitelerdir. Dolayısıyla bu araştırma için tasarım eğitim alanlarından biri olan tasarım stüdyolarına yönelik bir çalışma yapılmış, çalışma için seçilen İstanbul Kültür Üniversitesi'ndeki hem mevcut tasarım stüdyolarının mekânsal

durumu üzerinde bir analiz yapılmış, hem de mevcut tasarım stüdyosunun fiziksel ortamına ve post-pandemi tasarım stüdyolarında sağlıklı bir ortam sağlamak için neler yapması gerektiğine ilişkin öğrencilerin tutum, düşünce, duygu ve önerilerini almak için anket yöntemi kullanılıp çıkan verileri değerlendirmiştir.

Bu çerçevede, söz konusu mimari tasarım stüdyolarının salgın hastalıklara karşı sağlıklı ve güvenilir bir şekilde günlük yaşantıya kazandırılmaları ve tasarım eğitiminin alternatif kullanımları hususunda yeni mekânsal senaryolar ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda yapılan mekânsal analizler ve anketten çıkan değerlendirmeler sonucunda, mimari tasarım stüdyosunun post-pandemiye karşı esnek kullanımına ilişkin bir tasarım çalışması gerçekleştirilmiştir.

4.2.1. Anket Çalışması

4.2.1.1. Anketin Kurgusu ve İçeriği

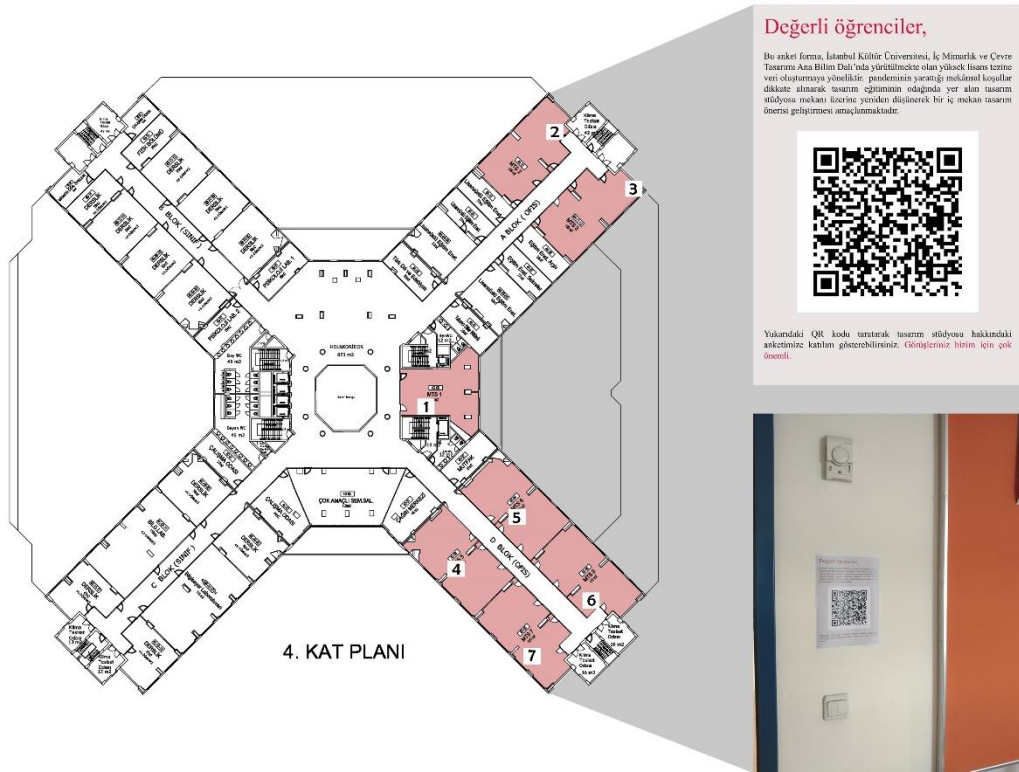
Anket kapsamında, katılımcıların post-pandemi ve pandemi sürecinde tasarım stüdyolarına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu, tasarım stüdyolarında pandemi sürecinde ne gibi fiziksel değişiklikler yapıldığını, mevcut tasarım stüdyolarının pandemilere karşı ne kadar dayanıklı olduğunu tespit etmek hedeflenmiştir. Tasarım stüdyoları Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri tarafından yoğun olarak kullanıldığından, anketin hedef kitlesi özellikle bu öğrenciler olmuştur.

Bu doğrultuda anket çalışmasında amaç, söz konusu öğrencilerin görüşlerine dayanarak tekrar yüz yüze eğitime geçilen tasarım stüdyolarını gelecek benzer pandemilere karşı dayanıklı bir hale getirmek için neler değişmesi gerektiğini tespit edebilmektir. Buradan hareketle anket çalışması kapsamında öğrencilere yöneltilen sorular pandemi dönemindeki tasarım stüdyolarının durumunu tanımlar niteliktedir. Ankette kapalı uçlu sorular tercih edilmiştir. Bunun sebebi kapalı uçlu sorularda soru çeşitliliğinin ifadeyi kolaylaştırması, katılımcılar tarafından hızlı cevaplanmasıdır.

Bu çalışma alanı olarak belirlenen İstanbul Kültür Üniversitesi'nde söz konusu anketi uygulayabilmek için üniversitenin ilgili birimleri ile görüşülmüş, araştırmanın konusuna yönelik hazırlanmış olan anket formunu uygulamak için Etik Kurul'dan 28.07.2022 tarihinde onay alınmıştır.

Ardından toplam 47 sorudan oluşan anket, Google Forms uygulamasında düzenlenerek 2022-2023 güz döneminde 03.10.2022- 21.10.2022 tarihleri arasında Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri için erişime sunulmuştur. Anket, hem üniversitenin elektronik ortamı olan Cats'de dağıtılmış hem de dördüncü katta bulunan tasarım stüdyolarına taratıldığı zaman katılımcıları ankete yönlendirecek kare kodu asılmış (şekil 4.1.).

Öğrencileri anket katılımına teşvik etmek için salı ve cuma günleri İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencilerine, pazartesi ve perşembe günleri ise Mimarlık bölümü öğrencilerine hatırlatmalar yapılmıştır. Söz konusu hatırlatmalar öğrencilerin stüdyodaki derslerine girerek araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4. 1. Öğrencileri Ankete Yönlendiren Kare Kod Afişlerinin Asıldığı Noktalar (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

Anket üç bölümden oluşturulmuştur. Ankette öncelikle öğrencilere tez çalışmasının adı ve anketin ne amaçla yapıldığı açıkça belirtilmiştir. Anket sorularına geçmeden önce öğrencilerden hangi bölümde eğitim aldıklarını belirtmeleri istenmiş,

Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre tasarımı bölümleri dışında kalan öğrencilerin verecekleri cevaplar değerlendirmeye alınmayacağından anketin kalan soruları söz konusu öğrencilere gösterilmeden, teşekkür edilerek sonlandırılmıştır.

Anketin ilk bölümünde öğrencilerin cinsiyeti, sınıfı gibi genel sorular sorulmuş, ardından tasarım stüdyosunun tasarım eğitimindeki önemini, tasarım stüdyosunu ne sıklıkla kullandıklarını ve tasarım stüdyosunu ders dışı saatlerde ne için kullandıklarını saptamaya yönelik sorulara yer verilmiştir. Bu bölümdeki sorular çoktan seçmelidir. Bunun nedeni, bu tür soruların verilerin analizini kolaylaştırması ve ankete yapılandırılmış yanıtlar sağlamasıdır.

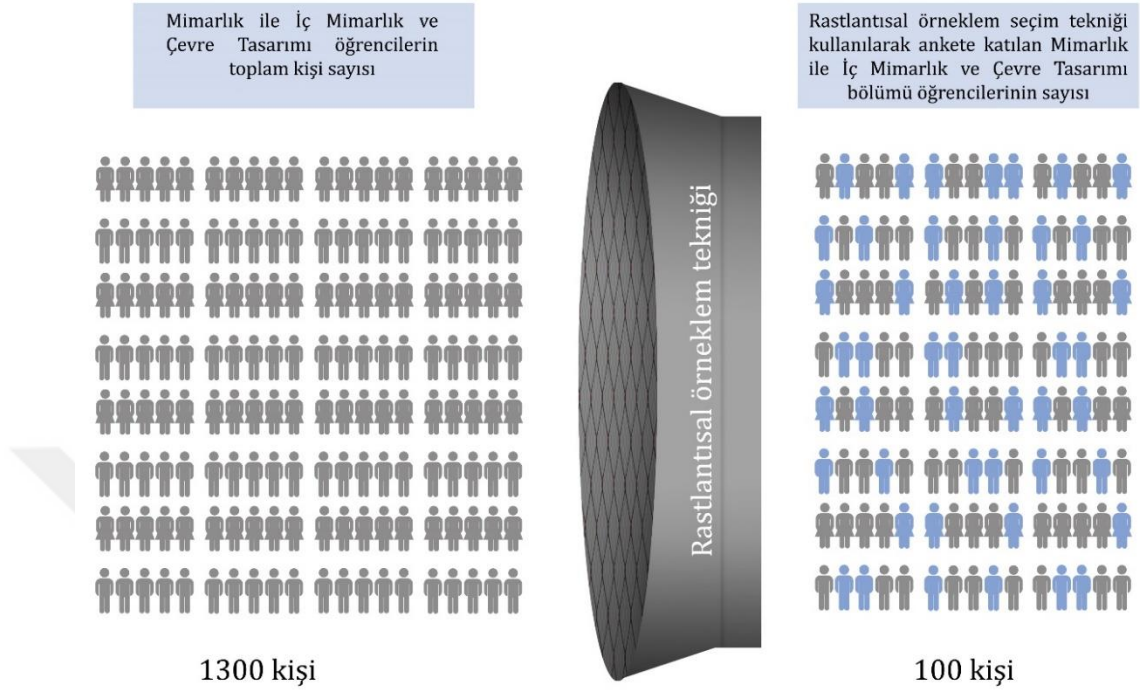
İkinci bölümde mevcut tasarım stüdyosunun pandemi koşulları açısından durumu sorgulanmıştır. Bu bölümde öğrencilere tasarım stüdyosunda pandemiye karşı alınan önlemlerin yeterlilik seviyesi, kişi başına düşen alanın yeterli olup olmadığı, mevcut oturma düzeninin sosyal mesafeye uygunluğu, havalandırmanın pandemi koşulları açısından güvenli olup olmadığı ve tasarım stüdyosunda bulunan donatıların pandemi koşullarına göre uygunluğu gibi konularda beşli likert ölçekli sorular sorulmuştur.

Üçüncü bölümde ise öğrencilere göre tasarım stüdyosunun post-pandemi döneminde nasıl olması gerektiği sorgulanmıştır. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun dış mekanla ne kadar ilişkili olması gerektiği, öğrenci başına düşen alanın ne kadar artması gerektiği, UV ışık gibi anti-virüs aydınlatma özelliğine sahip olan ışıklandırma sistemlerinin ne derece önemli olduğu ve tasarım stüdyosunda mobilyaların antibakteriyel ve temassız kullanıma olanak vermesi pandemiye karşı bir ortam yaratmada ne kadar etkili olduğu gibi konular beşli likert ölçekli sorular sorulmuştur. Anketin kurgusu ve içeriği şekil 4.2’de özet bir şekilde gösterilmiştir.

Şekil 4. 2. Anketin Kurgusu (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

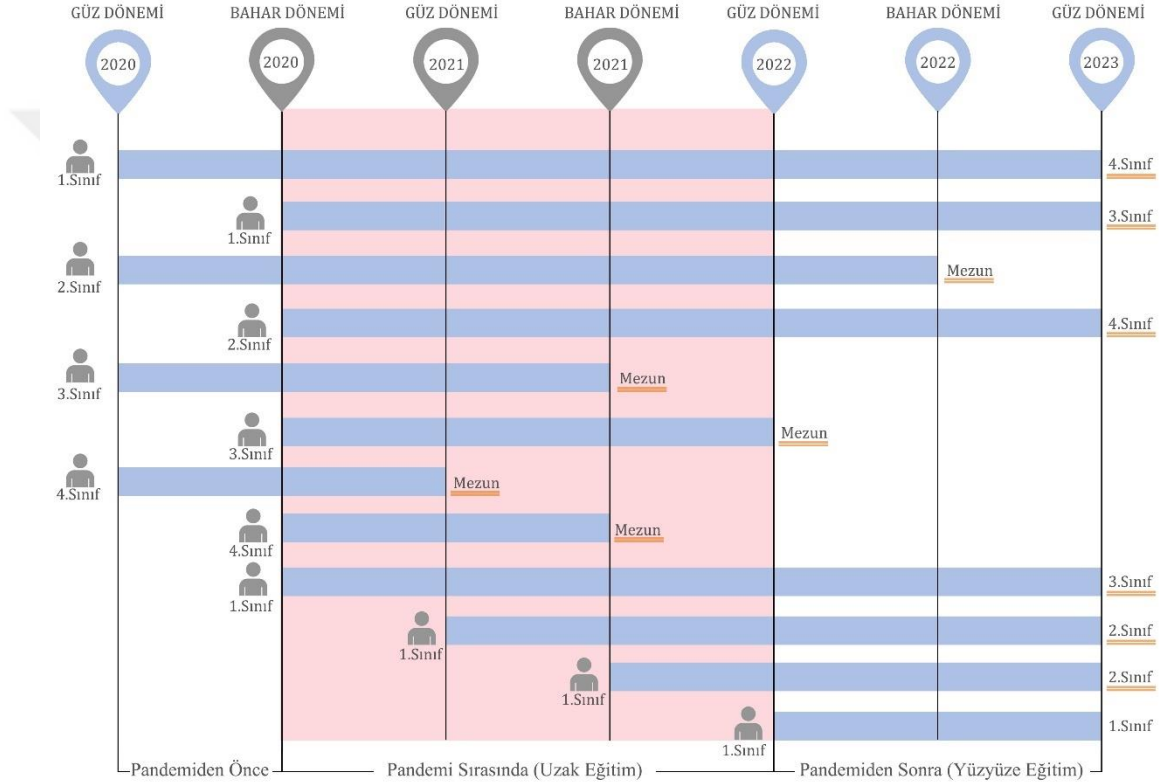
Anket çalışması kapsamında rastgele örneklem grubu oluşturulmuş ve nicel veriler toplanmıştır. Örneklem grubunu oluşturan çalışma evreni, Covid-19 sürecindeki online eğitimin ardından vakaların nispeten kontrol altına alınmasıyla birtakım tedbirler alınarak üniversitelerde tekrar yüz yüze veya hibrit eğitim modelini deneyimlemiş Mimarlık ve İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileridir. Mimarlık bölümü öğrencileri yaklaşık 500, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri ise yaklaşık 800 kişidir. Bundan hareketle total örneklem grubu yaklaşık 1300 kişi olduğu tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilecek anketin uygulanacağı kişi sayısı Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın 2004 yılında yayınlanan "SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri" kaynağında yer alan örneklem hata payına göre alınabilecek örneklem büyüklüğünü gösteren tablo referans alınarak 100 kişi olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bu ankete katılmış 100 kişi rastlantısal örneklem seçim tekniği kullanılarak belirlenmiştir.

Şekil 4. 3. Ankete Rastlantısal Örneklem Tekniğiyle Katılım Gösteren Öğrenciler (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

03.10.2022 tarihinde paylaşılan anketin katılımcı sayısı 107 kişiye ulaşmıştır. Bu 107 kişiden dördü farklı bölümlerde okuyan (Psikoloji, Grafik Tasarımı) öğrencilerdir. Mimari tasarım stüdyolarının birincil kullanıcıları mimarlık ile iç mimarlık ve çevre tasarımı bölümü öğrencileri olması nedeniyle belirtilen dört kişi anketi tamamlayamamıştır. Dolayısıyla farklı bölümlerden katılan öğrenciler değerlendirmeye alınmadığı gibi Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümlerine bu yıl başlayan (2022-2023) birinci sınıf öğrencilerinin verdikleri cevaplar da değerlendirme dışında tutulmuştur. Çünkü bu öğrencilerin söz konusu karşılaştırmayı yapabilecek tecrübeye sahip olmadıklarına karar verilmiştir. Sonuç olarak anket çalışmasının analizi toplam 95 kişi üzerinden yapılmıştır.

Yukardaki şekilde pandeminin başladığı yıldan (2020) günümüze kadar (2023) öğrencilerin hangi yarıyıllarının pandemi dönemine denk geldiği, yani eğitim-öğretim hayatlarının hangi aşamalarında online eğitime maruz kaldıkları gösterilmiştir (şekil 4.4.). Bu da birinci sınıf öğrencilerinin neden değerlendirmeye alınmadığını, özellikle üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin görüşlerinin bu çalışma için daha kıymetli olduğunu açıklar niteliktedir.

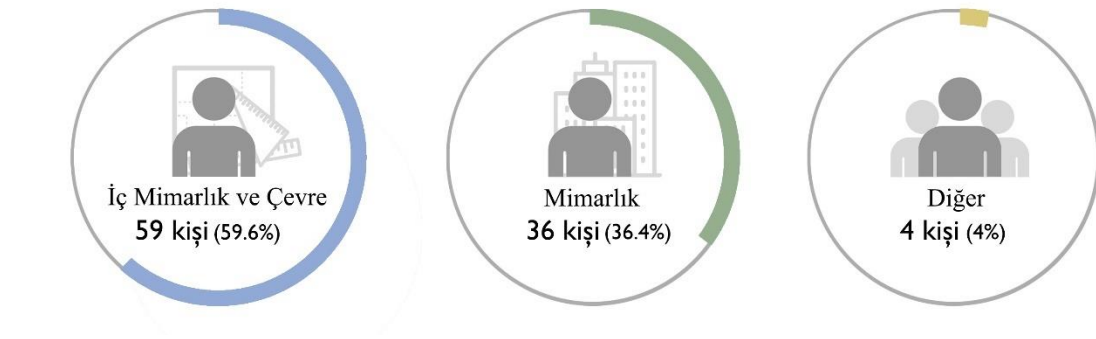

Şekil 4. 4. Öğrencilerin Pandemi ve Sonrası Dönemleri Hangi Yarıyıllarda Yaşadıklarını Gösteren Grafik (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

4.2.1.2. Bulgular ve Değerlendirmeler

Katılımcıların ankete vermiş oldukları cevaplar farklı parametrelerden geçirilerek analiz edilmiştir. Tez çalışması kapsamında ve yukarıdaki bilgiler doğrultusunda anket bulguları ve değerlendirmeler aşağıdaki gibi ortaya konulmuştur.

Anketin birinci bölümünde öncelikle katılımcılara okudukları bölüm sorulmuştur. Katılımcıların bölümlerine göre dağılımı Şekil 4.5'te verilmiştir. Grafiğe göre katılımcıların %59.6'sı İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümünden, %36.4'ü Mimarlık bölümünden ve %4'ü diğer disiplinlerdendir. Daha önce de belirtildiği gibi bu oranlar ilgili bölümlerin birinci sınıf öğrencileri çıkarıldıktan sonra oluşmuş olup “diğer” kategorisindeki öğrenciler de bu noktadan itibaren değerlendirmeye alınmayacaktır.

Şekil 4.5. Katılımcıların Disiplinlere Göre Dağılımı

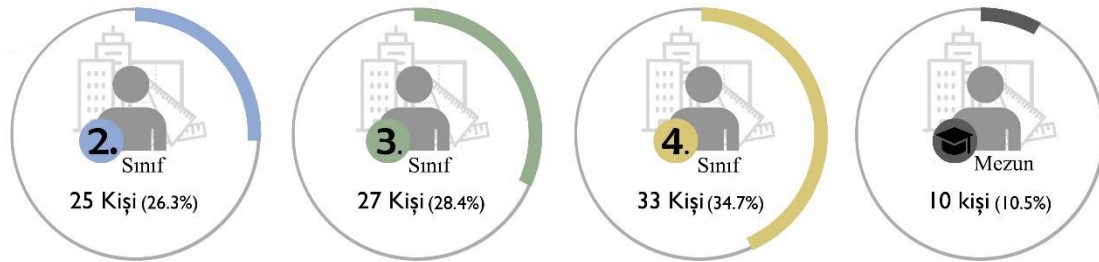
Görüldüğü gibi ankete daha çok İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri katılım göstermiştir. Bu çalışma da bir iç mekân tasarımı olduğundan belki de bu öğrencilerin görüşleri tasarım önerisinin geliştirilmesinde daha öncül olacaktır.

İkinci soruda ise katılımcıların cinsiyetleri hakkında bilgi sahibi olmak istenmiştir. Katılımcıların %77.9'u kadın, %22.1'i erkektir. Bölümlerdeki öğrenci dağılımları incelendiğinde kadın öğrencilerin daha fazla olduğu bilindiğinden çıkan sonucun tahmin edilebilir özelliktedir.

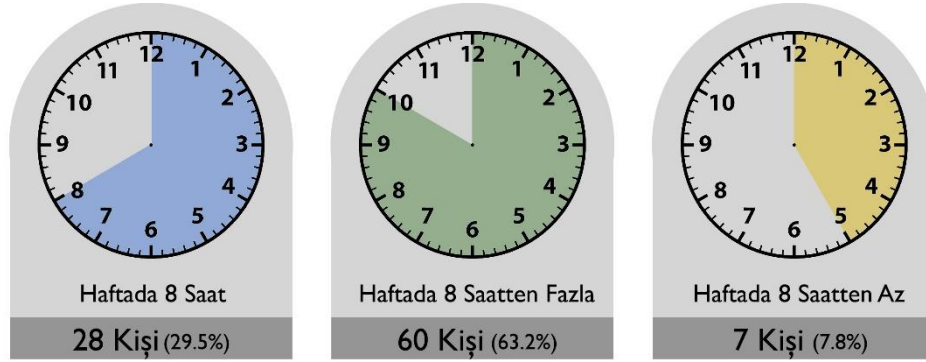
Şekil 4. 6. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.

Ankete katılım gösteren kişilere sorulan üçüncü soru, eğitim durumları hakkındadır. Katılımcıların %26.3'ü ikinci sınıf, %28.4'ü üçüncü sınıf, %34.7'si dördüncü sınıf öğrencisiyken %10.5'i mezun öğrencidir. Bu soruya verilen cevapların dağılımı Şekil 4.7'de gösterilmiştir. Burada, ankete en çok yanıt verenlerin üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri olduğu görülmektedir. Şekil 4.4'te de görüldüğü gibi araştırma için fikirlerine daha çok ihtiyaç olan üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin ankete daha çok katılım gösterdikleri görülmektedir. Kısacası anket çalışması büyük oranda hedef kitleye ulaştığı düşünülmektedir.

Şekil 4. 7. Katılımcıların Eğitim Durumu Dağılımı.

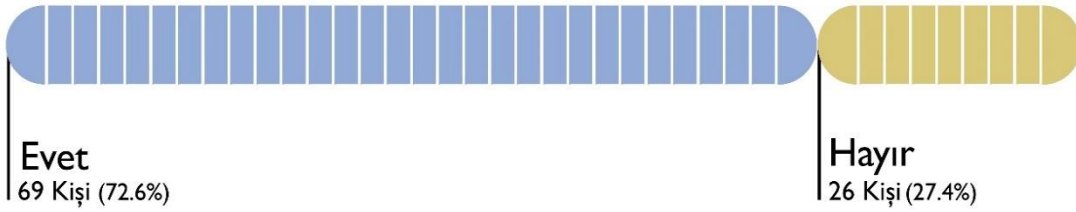
Anketin birinci bölümünde katılımcılara yöneltilen dördüncü soru tasarım stüdyolarının kullanım sıklığı hakkındadır. Bu soruya katılımcıların %63.2'i haftada 8 saatten fazla, %29.5'i haftada 8 saat ve %7.8'i haftada 8 saatten az cevabını vermiştir (Şekil 4.8.). Çıkan bu sonuca göre katılımcıların çoğunun tasarım stüdyosunu haftada 8 saatten fazla kullanmaktadırlar. Bu sonuç tasarım stüdyolarının tasarım eğitimi için öneminin yanında öğrencilerin burayı adeta bir yaşam alanı olarak kullandığını göstermektedir. Tasarım stüdyolarının Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri tarafından bu kadar çok kullanılan bir kapalı mekan olması, bu alanın pandemi şartlarına göre yeniden düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 4. 8. Katılımcıların Tasarım Stüdyolarını Kullanma Sıklığına Göre Dağılımı

Ankete katılım gösteren kişilere sorulan beşinci soru, tasarım stüdyolarını ders dışı saatlerde kullanım durumu hakkındadır (Şekil 4.9.). Bu soruda 95 katılımcıdan 69'u tasarım stüdyolarını ders dışı saatlerde de kullandığını, 26'sı ise tasarım stüdyolarını ders dışı saatlerde kullanmadığını belirtmiştir. Bu sonuca göre tasarım eğitiminin uygulamalı dersleri için en önemli mekanı olan tasarım stüdyolarının ders dışı zamanlarda da sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Tasarım stüdyolarını ders dışı saatlerde kullanıyor musunuz?

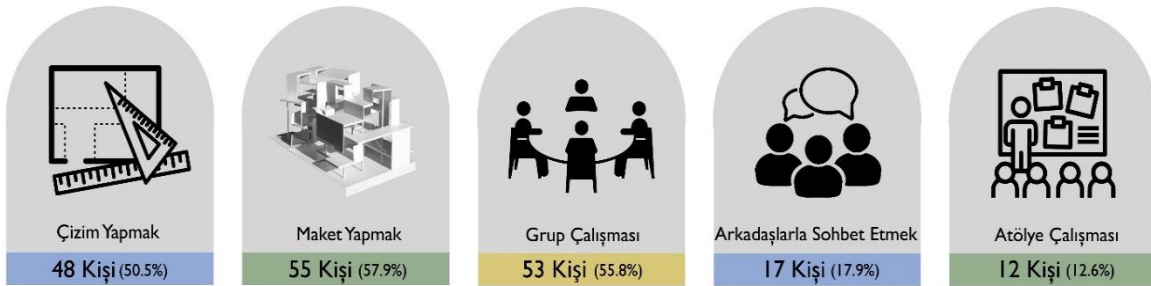

Şekil 4. 9. *Tasarım Stüdyolarının Ders Dışı Saatlerde Kullanım Durumu*

Tasarım stüdyolarının ders dışı kullanım sıklığının öğrencilerin eğitim durumları ile karşılaştırıldığında ise dördüncü ve üçüncü sınıfların tasarım stüdyolarını daha yoğun kullandıkları tespit edilmektedir.

Eğitim planları üzerinden düşünüldüğünde her iki bölümde uygulamalı derslerin sayısı azalsa da ders dışı stüdyo kullanımının yüksek olmasını öğrencilerin stüdyoyu birincil mekanları olarak kabul ettikleri ve eğitimlerine en uygun mekanın stüdyo olduğunu bildikleri anlaşılmıştır.

Altıncı soruda tasarım stüdyolarının ders dışı saatlerde hangi amaçlarla kullanıldığı sorulmuştur. Bu soruda katılımcılar eğer isterlerse birden fazla seçeneği işaretleyebilmişlerdir. Bu soruya katılımcıların %50.5'i çizimler yapmak, %57.9'u maket yapmak, %55.8'i grup çalışması yapmak, %12.6'sı atölye/workshop çalışmasına katılmak ve %17.9'u arkadaşlarıyla sohbet etmek cevabını vermiştir (Şekil 4.10.).

Şekil 4. 10. *Tasarım Stüdyolarını Ders Dışı Saatlerde Kullanım Dağılımı*

Bir önceki sorudan çıkan sonuç da göz önünde bulundurulduğunda tasarım stüdyoları Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri için neredeyse evlerinden sonra en çok vakit geçirdikleri ortamlardan biridir. Bu soruya evet cevabını verenlerden bu soruda tasarım stüdyolarını hangi amaçla kullandıkları sorulmuştur. Böylece tasarım stüdyolarının ilgili öğrenciler için temel alanlardan biri olduğu daha net şekilde anlaşılmıştır.

Önceki sorulardan çıkan sonuçlardan da anlaşıldığı üzere vaktinin büyük bir kısmını tasarım stüdyolarında geçiren öğrenciler burada yine tasarım eğitime yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedirler. Tasarım eğitimlerini sadece ders saatleriyle sınırlamayıp ders dışı saatlerde de tasarım stüdyolarında gerek bireysel olarak gerekse grup olarak çizimler yaparak, maketler yaparak ya da grup çalışması gerçekleştirerek vakit geçirmektedirler. Bu çalışma kapsamında geliştirilecek olan tasarımda bu hususlar da göz önünde bulundurularak öğrencilerin post-pandemi sürecinde veya ileride karşılaşılabilecek yeni pandemilerde bu faaliyetleri gerçekleştirmeye devam edebilecekleri bir tasarım önerisi yapılması düşünülmektedir.

Anketin birinci kısmındaki yedinci soru ise pandemi öncesine göre tasarım stüdyosunu kullanım sıklığının/süresinin durum ile ilgilidir (Şekil 4.11.). Bu soruya katılımcıların %66.3'ü Evet cevabını verirken %33.7'si Hayır yani pandemi öncesine göre tasarım stüdyosunu kullanma sürem değişmedi cevabını vermiştir.

Pandemi öncesine göre tasarım stüdyosunu kullanım sıklığınız/süreniz değişti mi?

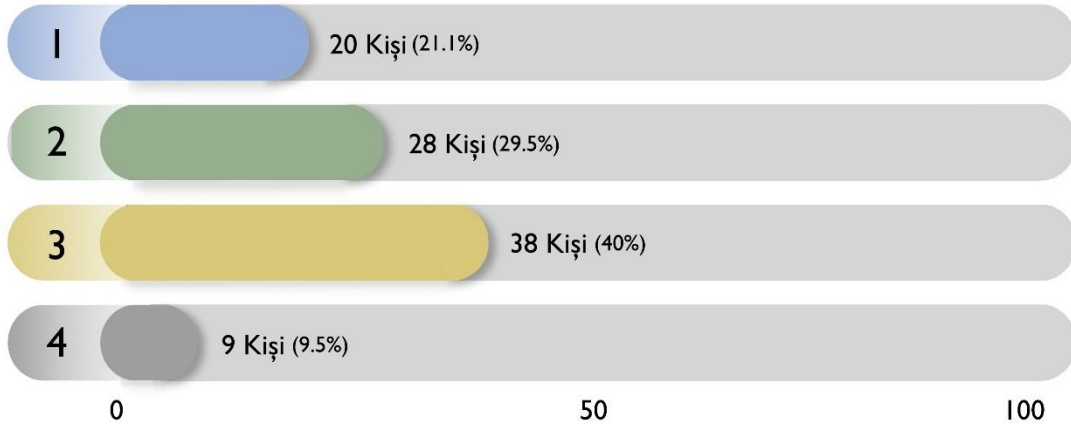

Şekil 4. 11. Pandemi Öncesine Göre Tasarım Stüdyosunu Kullanım Sıklığının/Süresinin Değişim Dağılımı

Pandemi öncesine göre tasarım stüdyosu kullanım sıklığının öğrenci öğrenim durumu ile ilişkisi incelendiğinde ikinci sınıf öğrencilerinin kullanım sıklıklarında bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Bunun sebebi, ikinci sınıf öğrencilerinin tasarım eğitimlerinin birinci yılında uygulamalı derslerin yüzyüze stüdyolarda yaparken, kurumsal dersleri çevrimiçi yöntemle almış olmalarıdır. Bu nedenle stüdyo kullanım alışlıkları bir fark oluşmamıştır. Dördüncü ve üçüncü sınıf öğrencilerinin ise pandemi öncesine göre stüdyo kullanım sıklıkları değişmiştir. Bunun nedeni, bu öğrencilerin pandemi sürecinde tüm uygulamalı derslerini çevrimiçi olarak aldıkları ve stüdyo kullanımının bu sürede oldukça az olmasına bağlanabilir.

Sekizinci soru, katılımcıların kaç dönem online eğitim aldıklarını belirlemeye yöneliktir. Bu soruya katılımcıların %21.1'i bir dönem, %29.5'i iki dönem, %40'ı üç dönem ve %9.5'i dört dönem online eğitim aldığı cevabını vermiştir (Şekil 4.12.). Bu soruda yöneltilen “4 dönemden fazla” seçeneğini seçen olmamıştır. Şekil 4.4'ten de anlaşılabacağına göre standart bir öğrenci en fazla 3 dönem online ders almak durumunda kalmıştır. 4 ve 4'ten fazla seçenekleri ders veya sınıf tekrarı yapıyor olma ihtimali olan öğrenciler için bu soruya eklenmiştir.

Kaç dönem uzaktan eğitim aldınız?

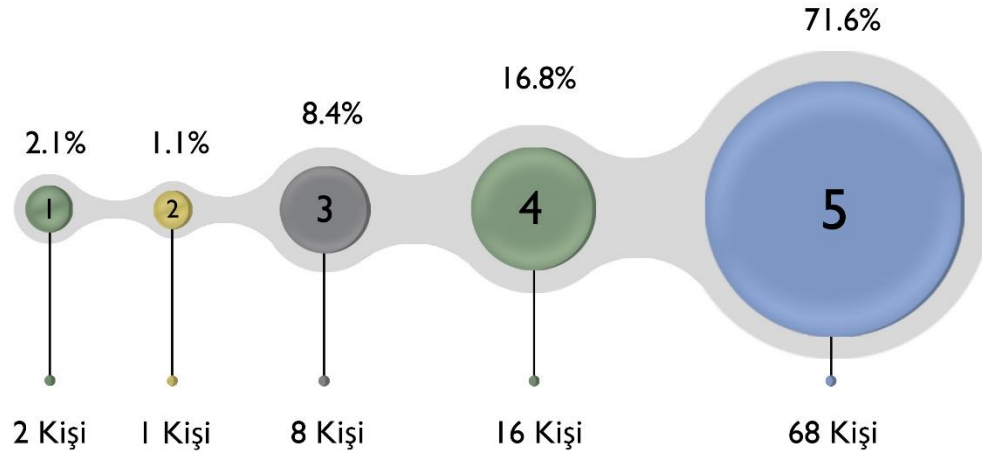

Şekil 4. 12. Öğrencilerin Online Eğitim Aldıkları Dönem Sayısının Dağılımı

Sonuçlara göre uygulama ile öğrenilmesi gereken tasarım eğitiminin, stüdyo dışında online olarak almak durumunda kalan öğrenciler, tasarım stüdyosundan genellikle 1 ile 3 dönem uzak kalmışlardır. Öğrencilerin toplam 8 dönem eğitim aldıkları düşünüldüğünde bu sürecin yaklaşık %40'ı online eğitim ile geçmiştir. Bu da uygulamalı derslerin ön planda olduğu Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümleri için ciddi bir süredir. Öğrencilerin bu kadar uzun süre tasarım stüdyosu ortamından uzak kalmaları stüdyo kültürünün oluşması açısından olumsuz bir değerlendirme oluşturabilir.

Anketin ilk bölümündeki dokuzuncu soru, tasarım stüdyolarının katılımcılara göre tasarım eğitimindeki önemini tespit etmeye yöneliktir. “5” tasarım eğitiminde çok önemli olduğunu, “1” ise az önemli olduğunu göstermektedir. Katılımcıların 68'i tasarım stüdyosunun çok önemli olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların soruya verdiği diğer cevapların dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

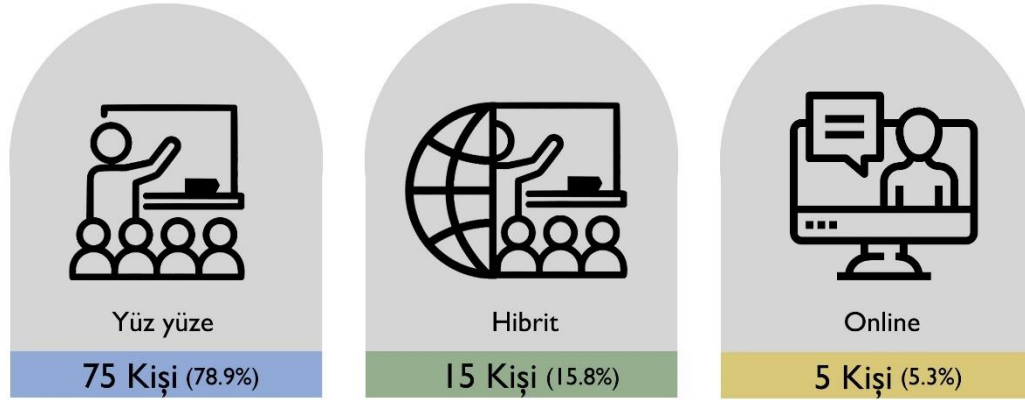
Tasarım stüdyolarının, tasarım eğitimindeki yerini değerlendiriniz.

Şekil 4. 13. Öğrencilerin Tasarım Stüdyolarının Tasarım Eğitimindeki Yerini Değerlendirme Oranları

Çıkan bu sonuçla, bu çalışmada başından beri vurgulanan tasarım stüdyosunun öneminin öğrencilerin de farkında olduğu anlaşılmıştır.

Onuncu soruda, öğrencilere pandemi sonrasında tasarım eğitiminin nasıl olması gerektiğine dair bir soru yöneltilmiştir. Bu sorunun amacı, çevrimiçi eğitimi tecrübe etmiş öğrencilerin pandemi sonrası dönemde tasarım eğitimini yüz yüze öğrenmek isteme ve arzu etme derecesini tespit etmektir. Öğrencilerin %78.9'u pandemi sonrasında tasarım eğitiminin yüz yüze devam etmesini, %15.8'i hem yüz yüze hem de online olacak şekilde (hibrit) devam etmesini, %5.3'ü ise online eğitimin devam etmesini istemiştir (Şekil 4.14.).

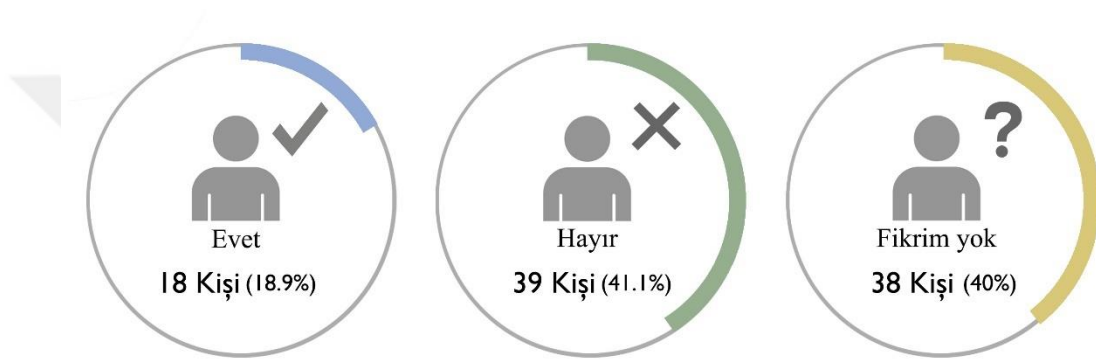

Şekil 4. 14. Katılımcılara Göre Pandemi Sonrasında Tasarım Eğitimin Nasıl Olması Gerektiğinin Dağılım Grafiği

Bu sonuçlar ışığında, öğrencilerin çoğunluğunun tasarım eğitiminin tekrar yüz yüze devam etmesini tercih ettiği saptanmıştır. Çıkan bu sonuç bir önceki soruyu da destekler niteliktedir. Öğrenciler tasarım stüdyolarının alacakları eğitim için çok önemli olduğunu düşündüğünden daha çok yüz yüze eğitim modelini seçmişlerdir.

Çıkan sonuçlara göre tasarım eğitiminin hibrit ve online olmasını tercih edenlerin çoğunun dördüncü sınıf öğrencileri olduğu tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin en uzun süre online eğitim aldığı bilindiğinde alışkanlıklarını devam ettirmek istemeleri ve tasarım eğitiminin dinamiklerini online eğitimi üzerinden yorumlamaları kabul edilebilir.

Anketin ilk bölümündeki son soru ise, pandemi öncesine göre kullanılmakta olan mevcut tasarım stüdyosunda pandemi koşullarına göre mekânsal bir değişiklik yapıp yapılmadığıyla ilgilidir. Bu sorunun amacı, mevcut tasarım stüdyolarının pandemiden sonra, hastalıkların ve pandemilerin yayılma hızını azaltmak için değişiklikler veya önlemler yapılmasının gerekliliğini saptamaktır. Bu soruda öğrencilerin %40'ı bu konuda bir fikrinin olmadığını, %41.1'i bir değişiklik olmadığını, %18.9'u ise bazı değişikliklerin olduğunu belirtmiştir (Şekil 4.15.).

Şekil 4. 15. Katılımcılara Göre Tasarım Stüdyosunun Pandemi Öncesine Göre Olan Durumu

Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin büyük bir bölümünün tasarım stüdyosunun düzeninde herhangi bir değişiklik görmediği, tasarım stüdyolarında pandemi hastalıkların yayılmasını engelleyecek bir ortamın bulunmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Öte yandan konu hakkında fikri olmayanların oranı da dikkat çekicidir. Öğrenciler, tasarım stüdyolarında pandemiye yönelik önlemler alınmışsa bile farkında dahi olmamışlardır. Çünkü alınan önlemler büyük ölçüde mekânsal boyutta olmamıştır. Okulda bu konuda yapılan değişikliklere önceki bölümlerde değinilmiştir (4.2.2.2. Başlık). Önceki bölümde yapılan mevcut mekan analizlerinde de bu durumu pekiştirecek bilgiler ortaya konulmuştur. Stüdyolarda mekânsal değişim olmamış, sadece grafik tasarımlar ile uyarılar yapılmıştır. Bu durum da çalışmanın ana hedeflerinden biri olan pandemi hastalıklara daha dayanıklı ve hastalıkların yayılmasını azaltan daha “görünür” bir tasarım önerisi oluşturmayı destekler niteliktedir.

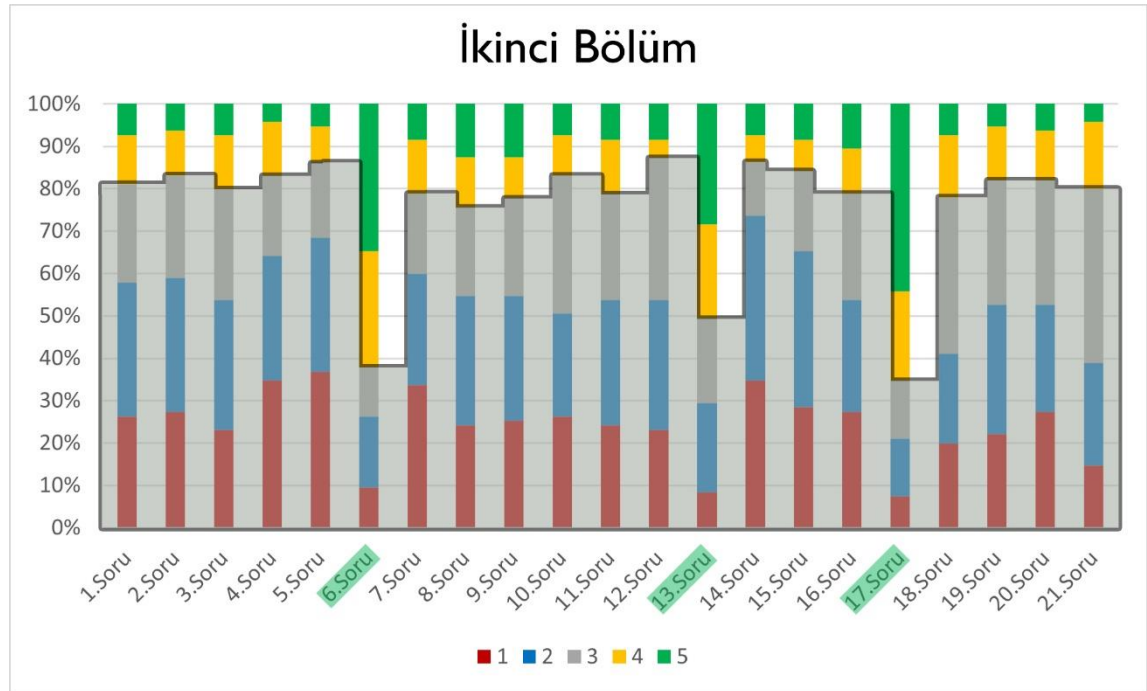
İkinci bölümde katılımcılara üniversitenin tasarım stüdyolarının mevcut durumu üzerinden bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Bu stüdyolara dair Semantik Diferansiyel (Anlamsal Farklılıklar Skalası) üstünden, beşli Likert ölçeğinde 5 sıfat kipine bağlı bir şekilde değerlendirilme yapılmıştır. Öğrencilerden bu değerlendirmelere 1-5 arasında puan vermeleri istenmiştir. 1 “kesinlikle katılmıyorum” anlamındadır, 5 ise “kesinlikle katılıyorum” anlamındadır. Bu bölümde yöneltilecek değerlendirmelerden 6, 13 ve 17. hariç öğrencilerin 1-3 arasında puanlar verecekleri ön görülmüştür. Nitekim aşağıdaki Tablo 4.1’de de görüldüğü gibi sonuçlar beklendiği şekilde gelmiştir.

Değerlendirme Soruları:	1	2	3	4	5
1. Tasarım stüdyosunun mevcut durumu pandemi şartlarına uygundur.	26.32%	31.58%	23.16%	11.58%	7.37%
2. Tasarım stüdyosunda pandemiye karşı alınan önlemler yeterlidir.	27.37%	31.58%	24.21%	10.53%	6.32%
3. Tasarım stüdyosunda pandemiye karşı alınan önlemlere uyulmaktadır.	23.16%	30.53%	26.32%	12.63%	7.37%
4. Tasarım stüdyosunda yapılan derslerde bulaş riskine karşı güvende hissediyorum.	34.74%	29.47%	18.95%	12.63%	4.21%
5. Tasarım stüdyosunda mevcut oturma düzeni sosyal mesafeye uygundur.	36.84%	31.58%	17.89%	8.42%	5.26%
6. Tasarım stüdyosu öğrenci sayısı açısından pandemi koşullarına göre kalabalıktır.	9.47%	16.84%	11.58%	27.37%	34.74%
7. Tasarım stüdyosunda kişi başına düşen alan yeterlidir.	33.68%	26.32%	18.95%	12.63%	8.42%
8. Tasarım stüdyosunda temiz hava yeterlidir.	24.21%	30.53%	21.05%	11.58%	12.63%
9. Tasarım stüdyosunda havalandırma pandemi koşulları açısından güvenlidir.	25.26%	29.47%	23.16%	9.47%	12.63%
10. Tasarım stüdyosunda bulunan donatıların yerleşimi pandemi koşullarına göre uygundur.	26.32%	24.21%	32.63%	9.47%	7.37%
11. Tasarım stüdyosunda bulunan donatıların malzemeleri pandemi koşullarına göre uygundur.	24.21%	29.47%	25.26%	12.63%	8.42%
12. Tasarım stüdyosunda bulunan donatıların kullanım biçimi virüsün yayılmasını önlemektedir.	23.16%	30.53%	33.68%	4.21%	8.42%
13. Tasarım stüdyosunda pandemi koşullarına göre mobilya yoğunluğu fazladır.	8.42%	21.05%	20.00%	22.11%	28.42%
14. Tasarım stüdyosunda hijyen kurallarına uygun olacak dezenfektan malzemeler bulunmaktadır.	34.74%	38.95%	12.63%	6.32%	7.37%
15. Dezenfektanlar herkesin erişebileceği şekilde yerleştirilmiştir.	28.42%	36.84%	18.95%	7.37%	8.42%
16. Pandemi tasarım stüdyosunun ders ve ders dışı saatlerde kullanımını olumlu yönde etkilemiştir.	27.37%	26.32%	25.26%	10.53%	10.53%
17. Pandemi şartlarına uygun bir tasarım stüdyosu ortamı uygulanırsa kullanıcıların stüdyoda geçirdiği zaman artacaktır.	7.37%	13.68%	13.68%	21.05%	44.21%

18. Pandemi, tasarım stüdyosunun jüri ortamı, grup çalışmaları gibi mekân kullanım biçimlerini olumlu etkilemiştir.	20.00%	21.05%	36.84%	14.74%	7.37%
19. Pandemi nedeniyle alınan mekânsal önlemler öğrenciler arasındaki iletişimi olumlu yönde etkilemektedir.	22.11%	30.53%	29.47%	12.63%	5.26%
20. Pandemi nedeniyle bireysel çalışmalar arttığından öğrenciler arasındaki etkileşim olumlu yönde etkilenmektedir.	27.37%	25.26%	29.47%	11.58%	6.32%
21. Pandemi ile tasarım stüdyosu; çevrimiçi veya hibrit eğitim modellerinin uygulanması açısından uygun şartlara sahiptir.	14.74%	24.21%	41.05%	15.79%	4.21%

Tablo 4. 1. *Tasarım stüdyolarının mevcut durumu hakkındaki değerlendirme oranları*

Tabloda pozitif ve negatif yönlerde en yüksek oranlar işaretlenmiştir. Görüldüğü gibi 6., 13. ve 17. dışındaki bütün değerlendirmelere öğrenciler genel olarak katılmamışlardır. Bu verilerin sonucu genel olarak tasarım stüdyolarının pandeminin yarattığı sorunlara cevap veremediğini ve çözüm üretilemediğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda kullancıların negatif yönde bir tutum geliştirdiklerini de belirtmektedir. yukarıdaki tablonun daha iyi anlaşılabilmesi için grafik dağılımı ise şekil 4.16'de aktarılmıştır.

Şekil 4. 16. *İstanbul Kültür Üniversitesi Tasarım Stüdyolarının Mevcut Durumunun Değerlendirme Grafiği*

Öğrencilerin İstanbul Kültür Üniversitesi'nin tasarım stüdyolarının mevcut mekan durumuna bağlı olarak geliştirdikleri tutumlarını ifade ettikleri cevaplar ışığında mekânı ağırlıklı olarak sırasıyla; “hijyensiz” (%73.69), “sosyal mesafeye uygun olmayan” (%68.42), “kalabalık” (%62.11), “önlemlerin yetersiz olduğu” (%58.95), “temiz havanın yetersiz olduğu” (%54.74), “pandemi önlemlerinin göz ardı edildiği” (%53.69), “donatıların uygun olmadığı” (%50.58) ve “mobilya yoğunluğunun fazla olduğu” (%50.53) bir mekan olarak nitelendirdikleri gözlemlenmiştir. Kısacası tasarım stüdyosu genel olarak kullanıcılara pandemiye karşı güvensiz- sağlıksız bir izlenim vermiştir denebilir.

Katılımcılar, pandeminin tasarım stüdyosundaki tasarım eğitime etkilerini de “olumsuz” olarak ifade etmiştir. Verilen cevaplara göre pandemi, “tasarım stüdyosunun ders ve ders dışı saatlerde kullanımını” (%53.69), “öğrenciler arasındaki iletişimi” (%52.64) ve “jüri ortamı, grup çalışmaları gibi mekân kullanım biçimlerini” (%41.05) olumsuz etkilemiştir.

Ayrıca öğrencilerin %65.26'i “Pandemi şartlarına uygun bir tasarım stüdyosu ortamı uygulanırsa kullanıcıların stüdyoda geçirdiği zaman artacaktır” görüşüne kesinlikle katılmıştır. Bu sonuç da çalışmada düşünülen yeni bir tasarım önerisine duyulan ihtiyacı göstermektedir.

Tasarım stüdyolarının mevcut durumu incelendiğinde ortaya çıkan genel durum şu şekilde özetlenebilir;

- 2, 5, 15 ve 4. değerlendirmelere verilen yanıtlarda görüldüğü gibi alınan önlemlerin, sosyal mesafenin ve dezenfektanların yetersiz olması öğrencilerin bu ortamda kendilerini güvensiz hissetmelerine yol açmıştır.
- Öğrencilerin 6., 7., 8., ve 9. değerlendirmelere verdikleri yanıtlara bakıldığında tasarım stüdyolarını kalabalık, kişi başına düşen alanın yetersiz ve temiz havanın az olduğunu düşündükleri için havalandırmanın pandemiye karşı yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.
- 10., 11., 12., ve 13. değerlendirmelerin sonuçlarında öğrenciler stüdyoda bulunan donatı ve mobilyaların yerleşim şeklinin ve ana malzemesinin virüsün yayılmasını önlemediği ifade etmişlerdir.

- 16., 17., 18., ve 19. Değerlendirmelerin sonuçlarına göre öğrenciler pandeminin hem kendi aralarındaki iletişimi jüri vs. gibi toplu etkinlikleri hem de ders dışı faaliyetleri olumsuz etkilediğini düşündükleri için uygun bir tasarım yapıldığı takdirde stüdyoda geçirilen sürenin artacağını düşünmektedirler.

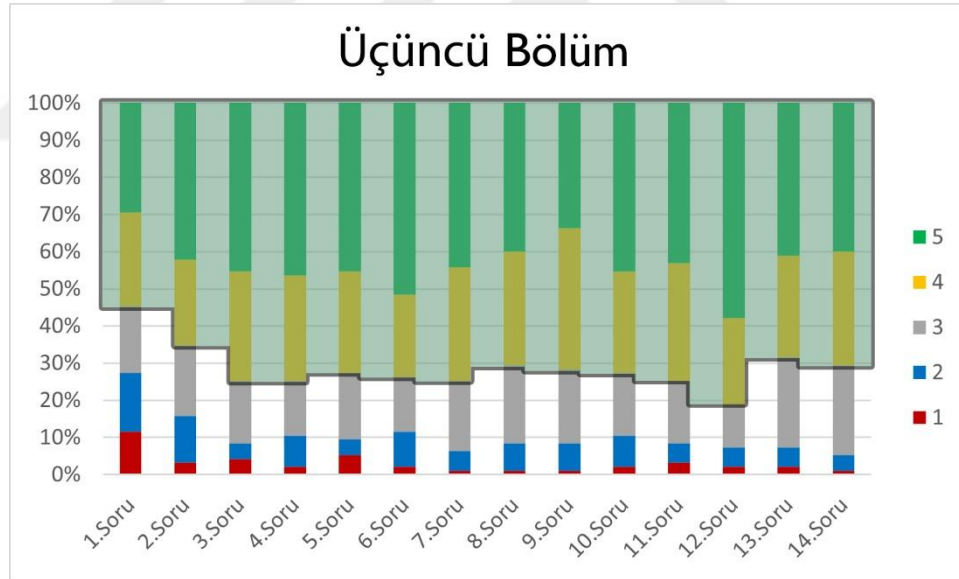
Anketin üçüncü bölümünde ise öğrencilerden post-pandemi döneminde mevcut tasarım stüdyolarının pandemilere karşı dayanıklı olabilecek senaryolar üzerine değerlendirmeler yapmaları istenmiştir. Burada tasarım stüdyolarına dair stratejiler Semantik Diferansiyel (Anlamsal Farklılıklar Skalası) üstünden, beşli Likert ölçeğinde değerlendirilme yapılmıştır. Öğrencilerden bu soruları 1-5 arasını puanlamaları istenmiştir. 1 “kesinlikle katılmıyorum” anlamında, 5 ise “kesinlikle katılıyorum” anlamındadır. Öğrencilerin verdiği cevapların sonucu aşağıdaki Tablo.4.2’de gösterilmiştir.

Değerlendirme Soruları:	1	2	3	4	5
1. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda salgını önlemek amacıyla yapılan değişikliklerin korunması gerektiği görüşündeyim.	11.58%	15.79%	17.89%	25.26%	29.47%
2. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu dış mekanla ilişkili olması gerektiğini düşünüyorum.	3.16%	12.63%	18.95%	23.16%	42.11%
3. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu bireysel çalışmaya imkân veren kişisel mekanlara sahip olması gerektiği görüşündeyim.	4.21%	4.21%	16.84%	29.47%	45.26%
4. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda grup kullanıma yönelik mekân düzenlemeleri yapılması gerektiği görüşündeyim.	2.11%	8.42%	14.74%	28.42%	46.32%
5. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun farklı kullanım olanaklarına imkân verecek esneklikte tasarlanması gerektiğini düşünüyorum.	5.26%	4.21%	17.89%	27.37%	45.26%
6. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda öğrenci başına düşen alanın artması görüşündeyim.	2.11%	9.47%	14.74%	22.11%	51.58%
7. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu esnek planlama ilkelerine göre organize edilmelidir.	1.05%	5.26%	18.95%	30.53%	44.21%
8. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda kullanılan mobilyaların çok fonksiyonlu olması gerektiği görüşündeyim.	1.05%	7.37%	21.05%	30.53%	40.00%
9. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda çoğunlukla hareketli mobilyaların kullanılması gerektiğini düşünüyorum.	1.05%	7.37%	20.00%	37.89%	33.68%
10. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda mobilyaların antibakteriyel ve temassız kullanıma olanak vermesi gerektiğini düşünüyorum.	2.11%	8.42%	16.84%	27.37%	45.26%
11. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu UV Işık gibi anti-virüs aydınlatma özelliğine sahip olmalıdır.	3.16%	5.26%	16.84%	31.58%	43.16%
12. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun doğal havalandırma veya anti-virüs havalandırma özelliğine sahip olmalıdır.	2.11%	5.26%	11.58%	23.16%	57.89%
13. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu teknolojik olanaklarla donatılarak planlanmalıdır.	2.11%	5.26%	24.21%	27.37%	41.05%
14. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu tasarımı değiştirilebilir nitelikte olmalıdır.	1.05%	4.21%	24.21%	30.53%	40.00%

Tablo 4. 2. Post-pandemi sürecinde tasarım stüdyosuna ilişkin kullanıcı görüşleri ve beklentileri hakkında değerlendirme oranları

Bu bölümde öğrencilere yöneltilen mekânsal stratejiler ve önlemler olumlu bir izlenim yarattığı görülmüştür. Örnek vermek gerekirse; “doğal havalandırma veya anti-virüs havalandırma kullanımı” (%81.05), “UV Işık gibi anti-virüs aydınlatma kullanımı” (%74.74), “öğrenci başına düşen alanın artışı” (% 73.79), “bireysel çalışmaya imkân veren kişisel mekanların yapılması” (%73.68), “esnek tasarım” (%72.63), “hareketli mobilya kullanımı” (%71.57), “çok fonksiyonlu mobilya kullanımı” (%70.53), “teknoloji kullanımı” (%68.42), ve “mobilyaların antibakteriyel ve temassız kullanımı” (%67.63) gibi fikirleri katılımcıların onayladıkları gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar da çalışmadaki tasarım önerisine yansiyacaktır.

Ankete katılım gösteren öğrencilerin post-pandemi sürecinde tasarım stüdyosuna ilişkin kullanıcı görüş, beklenti ve izlenimlerinin grafik dağılımı ise Şekil 4.17’de aktarılmıştır.

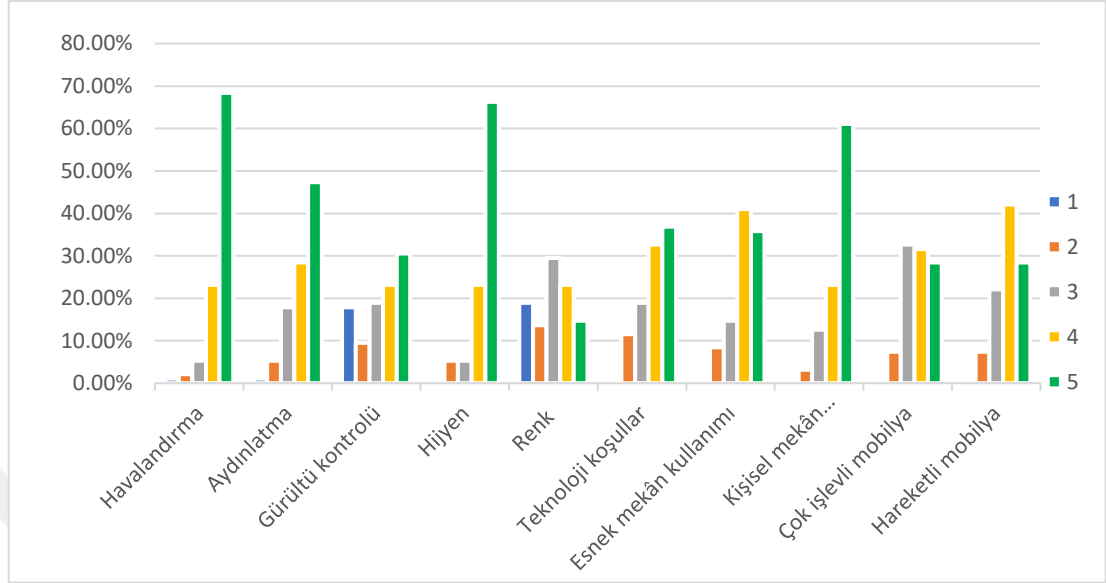
Şekil 4. 17. Post-Pandemi Sürecinde Tasarım Stüdyosuna İlişkin Kullanıcı Görüşleri ve Beklentileri Hakkında Değerlendirme Grafiği.

Yukarıdaki yer alan Tablo 4.2 şu şekilde değerlendirebilir;

1. **Havalandırma:** On ikinci sorunun cevabına göre pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun doğal havalandırma veya anti-virüs havalandırma özelliğine sahip olmalıdır. Çünkü pandemiler genellikle solunum yoluyla geçtiğinden bu durumun öğrenciler açısından önemli bulunduğu düşünülmüştür.
2. **Öğrenci Başına Düşen Alan:** Altıncı sorunun cevabına göre post-pandemi döneminde tasarım stüdyosunda öğrenci başına düşen alanın artmalıdır Dünya Sağlık Örgütü'nün bir birey için belirlediği mesafenin 2 metreküp olduğu göz önünde bulundurulduğunda böylece enfeksiyonun bulaşma riski azaltılabilir ve her bireyin virüslere karşı güvenli bir alanda bulunmaları sağlanabilir.
3. **Grup Çalışması:** Dördüncü soruda öğrencilerin tutumlarına göre pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda grup kullanımına yönelik mekân düzenlemeleri yapılması gerektiği düşünülmüştür. Öğrencilere göre mevcut stüdyodaki donatılarla sağlıklı ve uygun bir şekilde grup çalışması sağlanamamıştır.
4. **Mobilyaların Temassız Kontrolü, Esneklik, Bireysel Çalışma:** Üçüncü, yedinci ve beşinci soruda öğrencilerin görüşlerine göre pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun bireysel çalışmaya imkân veren kişisel mekanlara sahip olması gerektiği aynı zamanda tasarım stüdyonun farklı kullanım olanaklarına imkân verecek esneklikte tasarlanması gerektiği görülmüştür. Çünkü pandemi sürecinde bile tasarım eğitiminde iletişim, yaparak öğrenme, eleştirel düşünme gibi yöntemler vazgeçilmezdir. Bu sebeple post-pandemi sürecinde buna uygun stüdyo ortamının gerekli olduğu düşünülmüştür. Onuncu sorudan elde edilen verilere göre stüdyodaki mobilyaların antibakteriyel malzemeden yapılması ve temassız kullanıma olanak sağlaması gerektiği düşünülmüştür.
5. **Aydınlatma:** On birinci soruda öğrencilerin beklentilerine göre post-pandemi sonrası tasarım stüdyosu UV Işık gibi anti-virüs aydınlatma özelliğine sahip olmalıdır. Tasarım stüdyosunda virüsleri öldürmeye ve tasarım stüdyolarını sterilize etmeye yardımcı olan yeni çıkan ultraviyole aydınlatma türlerini kullanılabilir.

6. **Dış Mekan Kullanımı:** İkinci soruya verilen cevaplara göre pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun dış mekanla ilişkili olması gerektiği düşünülmüştür. Bu sayede hem stüdyonun toplam alanı artacak hem de öğrenci yoğunluğunun azalması dolaylı yoldan sağlanmış olacaktır.
7. **Teknolojik:** On üçüncü soruya verilen cevaplara bakıldığında post-pandemi sonrası tasarım stüdyosu teknolojik imkânlarla donatılmış olmalıdır. Covid-19 pandemisinde olduğu gibi gelecekte yaşanabilecek olası pandemilerde derslerin online olarak devam edebileceği göz önünde bulundurulduğunda derslerin çevrimiçi ortama aktarılmasına ya da internet üzerinden birçok öğrenci ve öğreticinin derslere katılımına olanak sağlayan teknolojik alt yapının gerekli olduğu düşünülmüştür.
8. **Tasarım Stüdyosunun Değiştirilebilir Nitelikte Olması:** On dördüncü soruya verilen cevaplara göre öğrencilerin pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun değiştirilebilir nitelikte olması gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Bundan hareketle pandemi şartları göz önünde bulundurarak tasarım stüdyolarında öğrencilere tasarım eğitimi için gelişmelere yanıt veren daha geniş bir kapsamı olan ilerici bir çerçeveye her türlü kullanıma ve senaryoya elverişli bir mekân tasarımı geliştirilebilir.
9. **Haraketli ve Çok Fonksiyonlu Mobilyalar:** Sekizinci ve dokuzuncu soruların cevaplarına göre tasarım stüdyosunda kullanılan mobilyaların çok fonksiyonlu olması gerektiği görülmüştür. Çünkü tasarım eğitimi yaparak öğrenmeye ve etkileşimli öğrenmeye bağlı olduğundan mobilyaların grup, bireysel ve jüri çalışmaları gibi her eğitim aşamasına uyacak şekilde değiştirilmesi gerekir. Bu şekilde bir önceki maddede değinilen “değiştirilebilir stüdyo” fikri de desteklenmiş olur.

Anketin son bölümündeki ikinci soruya gelince öğrencilerden, pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunu oluşturan mekânsal unsurların kendileri için ne kadar önemli olduğunu 1’den 5’e kadar puanlayarak belirtmeleri istenmiştir. 1 “az önemli” anlamındadır, 5 ise “çok önemli” anlamındadır. Öğrencilerin verdiği cevapların sonuçlarının grafik ve tablosu aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 4. 18. Pandemi Sonrası Dönemde Tasarım Stüdyosunu Oluşturan Mekânsal Unsurların Değerlendirme Grafiği

Değerlendirme Soruları:	1	2	3	4	5
Havalandırma	1.05%	2.11%	5.26%	23.16%	68.42%
Aydınlatma	1.05%	5.26%	17.89%	28.42%	47.37%
Gürültü kontrolü	17.89%	9.47%	18.95%	23.16%	30.53%
Hijyen	0.00%	5.26%	5.26%	23.16%	66.32%
Renk	18.95%	13.68%	29.47%	23.16%	14.74%
Teknoloji koşullar	0.00%	11.58%	18.95%	32.63%	36.84%
Esnek mekân kullanımı	0.00%	8.42%	14.74%	41.05%	35.79%
Kişisel mekân kullanımı	0.00%	3.16%	12.63%	23.16%	61.05%
Çok işlevli mobilya	0.00%	7.37%	32.63%	31.58%	28.42%
Hareketli mobilya	0.00%	7.37%	22.11%	42.11%	28.42%

Tablo 4. 3. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunu oluşturan mekânsal unsurların değerlendirme oranları

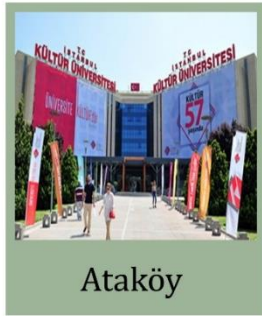
Yukarıdaki yer alan Tablo 4.3 verilen cevaplara bakıldığında Havalandırma (%68.42), Hijyen (%66.32) ve Kişisel Mekân Kullanımı (%61.05) öğrenciler için tasarım stüdyosunu pandemiye karşı dayanıklı hale getirebilmek için dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlardır. Öğrencilere sunulan seçenek arasında diğerlerine göre daha “az önemli” bulunan unsur ise %18.95’lik oranıyla Renk’tir. Öğrencilerin bu görüş ve fikirleri de çalışmadaki tasarım önerisinin şekillenmesinde önemli bir done olarak kaydedilmiştir.

Görüldüğü gibi tez kapsamında anket çalışmasından elde edilen veriler genel olarak İstanbul Kültür Üniversitesinde bulunan tasarım stüdyolarının hem pandemi şartlarına hem de tasarım eğitimi sürecine daha uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu durum da tez çalışmasının doğru bir amaca hizmet ettiğini kanıtlar niteliktedir. Tez çalışması için anket verilerinin yanında çalışma için seçilen mekanın analizi de yapılmıştır.

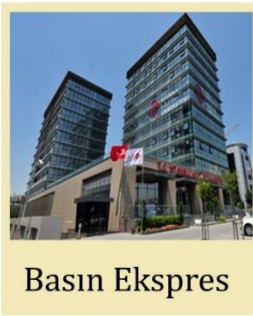
4.2.2. Mekân ile İlgili Genel Bilgiler

1997 yılında Kültür Koleji Vakfı (KEV) tarafından kurulan İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye'nin en eski özel eğitim kurumlarından biridir. İstanbul Kültür Üniversitenin 2020-21 eğitim-öğretim yılı itibariyle Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Mimarlık Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi olmak üzere 8 fakültesi ve İşletmecilik Meslek Yüksekokulu, Adalet Meslek Yüksekokulu ile Teknik Bilimler Meslek Yüksekokullarında toplam 59 bölüm ve programda eğitim vermektedir.

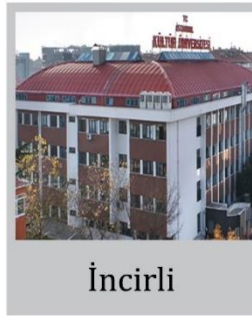
İstanbul Kültür Üniversitesi'nin Ataköy, Şirinevler, İncirli ve Basın Ekspres'te olmak üzere 4 kampüsü bulunmaktadır.

Ataköy

Basın Ekspres

İncirli

Şirinevler

Şekil 4. 19. İstanbul Kültür Üniversitesi'nin Kampüsleri

Bu çalışmanın mekânı olan İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy kampüsünde 1998 yılında mimarlık eğitime başlanmış ve 23 Ağustos 2011 tarihinde ayrı fakülte olarak Mimarlık Fakültesi adıyla eğitim hayatına devam etmiştir.

İstanbul Kültür Üniversitesinde Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü ve 2002 yılında kurulan İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü olmak üzere iki bölümden

oluşmaktadır; Bölümler, tasarım bilgisinden teknolojiye, felsefe ve sanattan ekonomiye, toplumsal dinamiklerden kentsel değişimlere farklı bileşenleri kapsayacak şekilde çok boyutlu ve disiplinler arası bir eğitim anlayışıyla şekillenmiştir.

İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde İç Mimarlık Bölümü'nde, bir öğrencinin mezun olması için alması gereken toplam 240 kredinin 146'sı uygulamalı derslere aittir. Mimarlık Bölümü'nde ise, bir öğrencinin mezun olması için alması gereken toplam 240 kredinin 121'i uygulamalı derslere aittir. Genellikle tasarım stüdyolarında yapılan uygulamalı derslerin mimarlık eğitiminde ne kadar büyük bir yer kapladığını göstermek adına Tablo 4.4'te Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümlerinin eğitim planları gösterilmiştir.

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Program Ders Planı

1.Yarıyıl			2.Yarıyıl		
Ders Adı	T/U/L	AKTS	Ders Adı	T/U/L	AKTS
İç Mimarlık Proje I	2/6/0	9	Mimari Anlatım Teknikleri II	2/2/0	6
Temel Tasarım	2/2/0	5	İç Mimarlık Proje II	2/6/0	9
Mimari Anlatım Teknikleri I	2/2/0	6	Mimarlık ve Sanat Tarihi I	2/0/0	3
İç Mimarlığa Giriş	2/0/0	3	Bilgisayar Ortamında Anlatım Teknikleri	1/2/0	5
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2/0/0	2	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2/0/0	2
Türkçe I	2/0/0	2	Türkçe II	2/0/0	2
*Yabancı Dil I	3/0/0	3	*Yabancı Dil II	3/0/0	3
3.Yarıyıl			4.Yarıyıl		
Ders Adı	T/U/L	AKTS	Ders Adı	T/U/L	AKTS
Mekân Bilgisi	3/0/0	4	Yapı ve Tesisat	1/2/0	2
İç Mimarlık Proje III	2/6/0	9	İç Mimarlık Proje IV	2/6/0	9
Yapı Bilgisi ve Malzeme I	2/4/0	6	Yapı Bilgisi ve Malzeme II	2/4/0	6
Bilgisayar Destekli Tasarım	1/2/0	5	Ofis Stajı	0/0/0	2
Mimarlık ve Sanat Tarihi II	2/0/0	2	Mimari Simülasyon	1/2/0	4
Seçmeli Alan		4	Mimarlık ve Sanat Tarihi III	2/0/0	2
5.Yarıyıl			6.Yarıyıl		
Ders Adı	T/U/L	AKTS	Ders Adı	T/U/L	AKTS
İç Mimarlık Proje V	2/6/0	9	İç Mimarlık Proje VI	1/2/0	9
Aydınlatma	1/2/0	5	Akustik	1/2/0	5
Rölöve	1/2/0	4	Restorasyon	2/0/0	2
Seçmeli Alan		12	Şantiye Stajı	0/0/0	2
7.Yarıyıl			8.Yarıyıl		
Ders Adı	T/U/L	AKTS	Ders Adı	T/U/L	AKTS
İç Mimarlık Proje VII	2/6/0	9	Bitirme Projesi	0/6/0	15
Donatı Tasarımı	2/2/0	5	Meslek Uygulama Bilgisi	2/0/0	3
Seçmeli Alan		16	Seçmeli Alan		8
			Seçmeli Alan Dışı		4

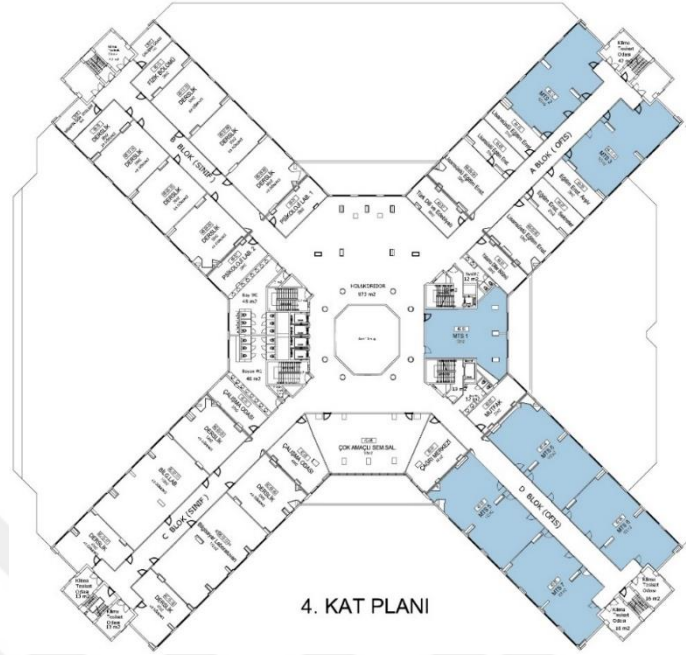
Mimarlık Program Ders Planı

1.Yarıyıl			2.Yarıyıl		
Ders Adı	T/U/L	AKTS	Ders Adı	T/U/L	AKTS
Mimari Tasarım I	2/6/0	8	Mimari Tasarım II	2/6/0	8
Anlatım Teknikleri	2/2/0	4	Bilgisayar Ortamında Anlatım Teknikleri	1/2/0	3
Temel Tasarım	2/2/0	4	Mimarlık Kavramları	2/0/0	2
Mimarlık İçin Matematik	3/0/0	3	Yapı Bilgisi I	2/2/0	4
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2/0/0	2	Yapı Mekanığı	2/0/0	2
Türkçe I	2/0/0	2	İlk Çağ Mimarlığı Tarihi	2/0/0	2
*Yabancı Dil I	3/0/0	3	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2/0/0	2
Seçmeli Alan Dışı		4	Türkçe II	2/0/0	2
			*Yabancı Dil II	3/0/0	3
			Seçmeli Alan Dışı		2
3.Yarıyıl			4.Yarıyıl		
Ders Adı	T/U/L	AKTS	Ders Adı	T/U/L	AKTS
Mimari Tasarım III	2/6/0	9	Mimari Tasarım IV	2/6/0	9
Yapı Bilgisi II	2/2/0	5	Yapı Bilgisi III	2/2/0	5
Yapı Malzemesi	2/0/0	2	Taşıyıcı Sistemler I	2/0/0	2
Yapı Statığı	2/0/0	2	Fiziksel Çevre Kontrolü I	2/2/0	4
Anadolu Mimarlığı Tarihi	2/0/0	3	Avrupa Mimarlığı Tarihi	2/0/0	3
Seçmeli Alan		8	Kentsel Tasarım İlkeleri	1/2/0	3
			Seçmeli Alan		4
5.Yarıyıl			6.Yarıyıl		
Ders Adı	T/U/L	AKTS	Ders Adı	T/U/L	AKTS
Mimari Tasarım V	2/6/0	10	Mimari Tasarım VI	2/6/0	10
Taşıyıcı Sistemler II	2/0/0	2	Mimarlık Ekonomisi	2/0/0	3
Fiziksel Çevre Kontrolü II	2/2/0	5	Rölöve Restorasyon ve Yeniden Kullanım	2/2/0	5
Çağdaş Mimarlık Tarihi	2/0/0	3	Seçmeli Alan		12
Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon Bilgisi	2/0/0	3			
Kentsel Planlama İlkeleri	1/2/0	3			
Seçmeli Alan		4			
7.Yarıyıl			8.Yarıyıl		
Ders Adı	T/U/L	AKTS	Ders Adı	T/U/L	AKTS
Mimari Tasarım VII	2/6/0	10	Diploma Projesi	0/6/0	12
Yapım Yönetimi	2/0/0	2	İmar ve Mesleki Uygulama	2/0/0	2
Staj I	0/0/0	4	Staj II	0/0/0	4
Seçmeli Alan		14	Seçmeli Alan		12

Tablo 4. 4. Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümleri eğitim planları (URL-46)

4.2.2.1. İKÜ Mimari Tasarım Stüdyosu İç Mekân Analizi

Mimari tasarım stüdyoları, mimarlık eğitiminin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bu nedenle mimarlık eğitiminin yapısı kadar tasarım stüdyolarının fiziksel karakteri de önemlidir. Çünkü tasarım stüdyoları mekânsal deneyim açısından önemli bir alandır. Bu gerçeklik, üniversitelerin mimarlık fakültelerindeki tasarım stüdyolarının tasarım felsefesini şekillendirmektedir. Çalışma alanı olarak seçilen İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy Yerleşkesi'nde Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü'ne ait yedi tasarım atölyesinin bulunmaktadır. Yerleşkenin dördüncü katında bulunan yedi tasarım stüdyonun toplam alanı $724 m^2$ 'dir. Bu stüdyolar tasarım odaklıdır; temel tasarım eğitimi, tasarım odaklı düşünme eğitimi, tasarım problem çözme ve model çalışmalarının yapıldığı yerler olarak kullanılmaktadır. Aşağıda Şekil 4.20'de tasarım stüdyolarının yerleşke içerisindeki planı gösterilmektedir. Bu çalışmada, aşağıda gösterilen tasarım stüdyolarının tümüne uyarlanabilecek bir tasarım önerisi ortaya konmuştur.

Şekil 4. 20. İkü’de 4.Katta Bulunan Tasarım Stüdyoları

Tasarım stüdyosu tüm mekânlar gibi çeşitli mekân öğelerinden oluşmaktadır. Çalışmanın bu kısmında İKÜ Mimarlık Fakültesi’ne ait tasarım stüdyolarının yerinde gözlem yoluyla mekân analizleri (Mekân Organizasyonu, Mobilya, Malzeme, Renk, Aydınlatma, Havalandırma ve Teknolojik Altyapı) yapılarak mevcut durum anlaşılmaya çalışılmıştır.

Mekân Organizasyonu

İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy Yerleşkesi’nde dördüncü katta bulunan mimari tasarım stüdyoları, donatıların düzenlenmesiyle farklı mekân organizasyonlarına olanak tanımaktadır. Bu sebeple aynı mekân içerisinde teorik dersler, sınavlar, seminerler ve uygulamalı dersler yapılabilmektedir. Ayrıca uygulamalı derslerde hem grup hem de bireysel çalışmalar aynı anda yürütülebilmektedir. Öğrencilerin ders saati bitiminde kendi çalışmalarını devam ettirebilmek için tasarım stüdyosunu terk etmesi gerekmemektedir. Tasarım stüdyosunun mekânı maket yapmak için ve bilgisayar destekli tasarım için yeterlidir. Öğrenciler aynı zamanda burada ders saatlerde de vakit geçirmektedirler. Dolayısıyla tasarım stüdyoları sadece öğrenci ve öğretimcilerin buluşma noktası değil aynı zamanda bir yaşam bir alanı olarak da görülebilir.

Ancak jüri yapabilmek için tasarım stüdyonun içinde bir alanı bulunmamaktadır. Bu nedenle öğrenciler yaptıkları projeleri sergilemek için A ve D koridor bulunan tel panoları kullanmaktadırlar.

Şekil 4. 21. Mimari Tasarım Stüdyolarının Çeşitli Amaçlara Göre Kullanımı

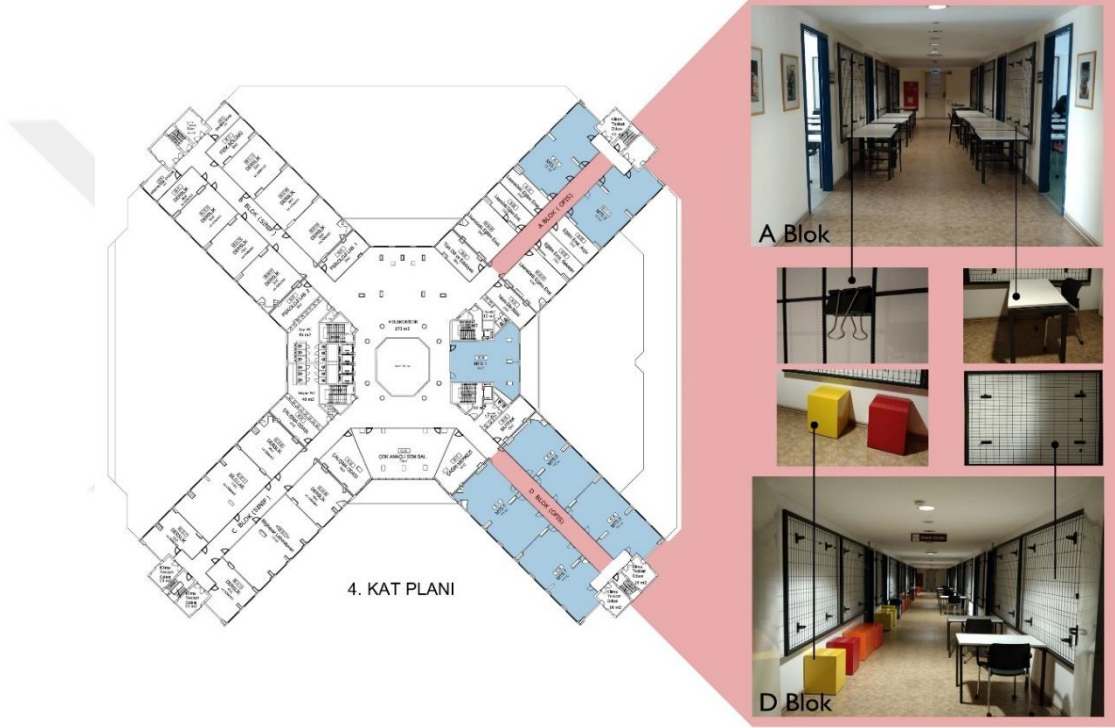
Mobilya

İstanbul Kültür Üniversitesi'ndeki tasarım stüdyolarında, çizim masası olarak kullanılan masalar, öğrencilerin çalışmalarını muhafaza etmek için dolaplar ve askılar, beyaz tahtalar, bilgisayar, projektör ve öğretim üyesi koltuğu ve masası bulunmaktadır.

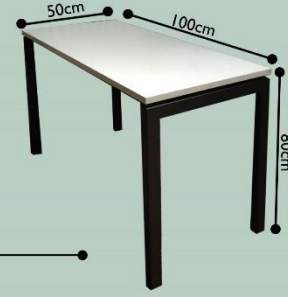
Şekil4. 22. İKÜ'de Bulanan Mimari Tasarım Stüdyoları

Sergi veya jüri için kullanılmak üzere A ve D koridorunun duvarında bulunan 18 adet 150*200 ve 150*125 boyutlu tel pano bulunmaktadır. Tel panolara öğrenciler mandalla paftaları asmaktadır. Aynı koridorda farklı renklerde 40*40 boyutlu 29 adet sergileme elemanı bulunmaktadır. Bu masalar öğrencilerin maketlerini sergilenmesi için kullanılmaktadır. Ayrıca jüri değerlendirmeleri için masalar ve sandalyeler bulunmaktadır.

Şekil 4. 23. İkü'de 4.Kat A ve D Koridorunda Bulanan Sergi ve Jüri İçin Tel Panolar

Tasarım stüdyolarında her öğrenci için 100*50 cm boyutlarında çizim masaları bulunmaktadır. Çizim masaları, hem stüdyonun büyüklüğüne göre taşınabilir ve yapılacak çalışmaya göre veya öğrencinin-öğreticinin isteğine göre düzeliktir. Ayrıca çizim masaları, teorik dersler (sunum), çizim çalışmaları, eleştirel değerlendirmeler ve maket çalışmaları hatta grup veya bireysel çalışma gibi farklı ihtiyaçlara göre konumlandırılabilir. Örneğin uygulamalı çalışmaların yapıldığı dersler kapsamında öğrencilerin maket üzerine her yönden gerekli müdahaleleri yapabilmeleri için bir hareket alanına ihtiyaçları vardır. Bu amaçla, çizim masaları yeniden düzenlemeye olanak sağlamaktadır.

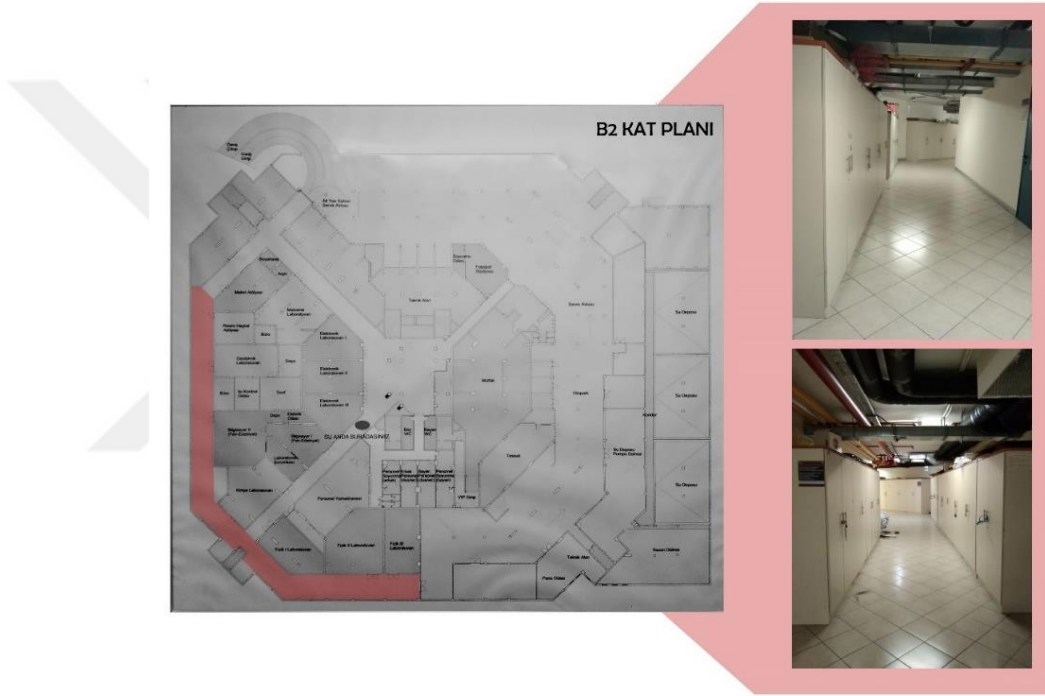
Şekil 4. 24. İKÜ MTS'de Bulanan Öğrenci Masaları

Tasarım stüdyolarında kullanılan sandalyeler ise 55*55 cm ölçülerinde olup sırtlık tekerlek ve kollara sahip olmaları ile ayırt edilmektedir. Bu tip oturma elemanları özellikle uzun süreli çalışma için kullanıldığında baş, sırt ve boyuna rahatlık sağlamasına yardımcı olur.

Şekil 4. 25. İKÜ MTS'de Bulanan Öğrenci Sandalyeleri

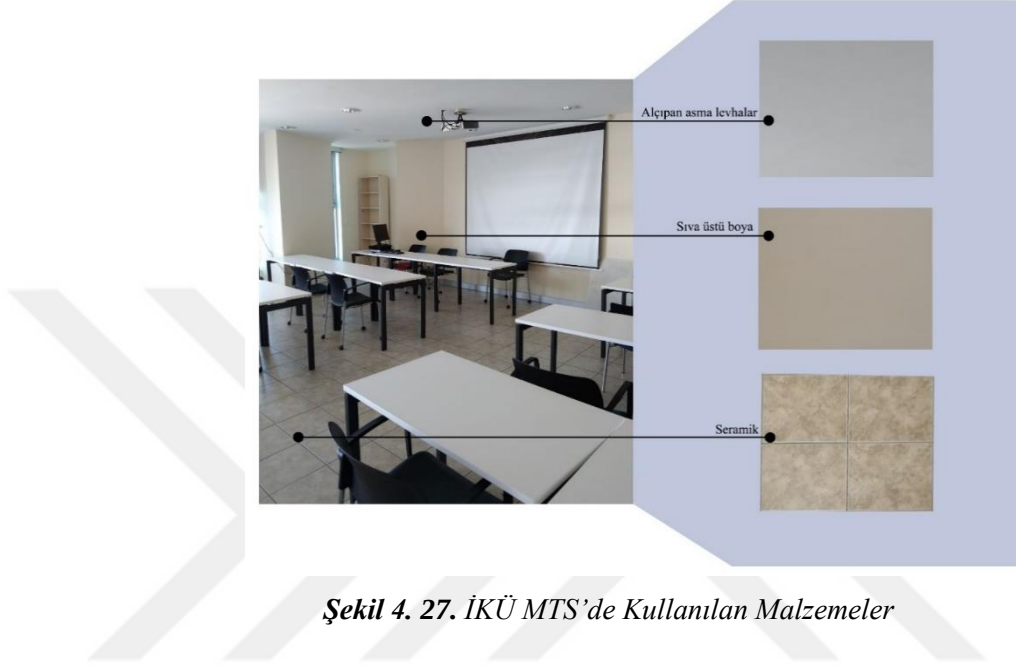
Stüdyolarda öğrencilerin yaptığı maket çalışmalarını muhafaza edilebileceği stantlar ya da alanlar bulunmamaktadır. Bu nedenle B2 katındaki koridorlarda, iç mimarlık ve mimarlık öğrencilerinin araçlarını veya sıklıkla kullandıkları malzemelerini depolayabilecekleri kişisel depolama üniteleri bulunmaktadır. Ancak bu sistem yeterli sayıda depolama ünitesinin olmaması nedeniyle tüm öğrencilere fırsat sağlayamamaktadır.

Şekil 4. 26. B2 Katında Bulanan Saklama Dolapları

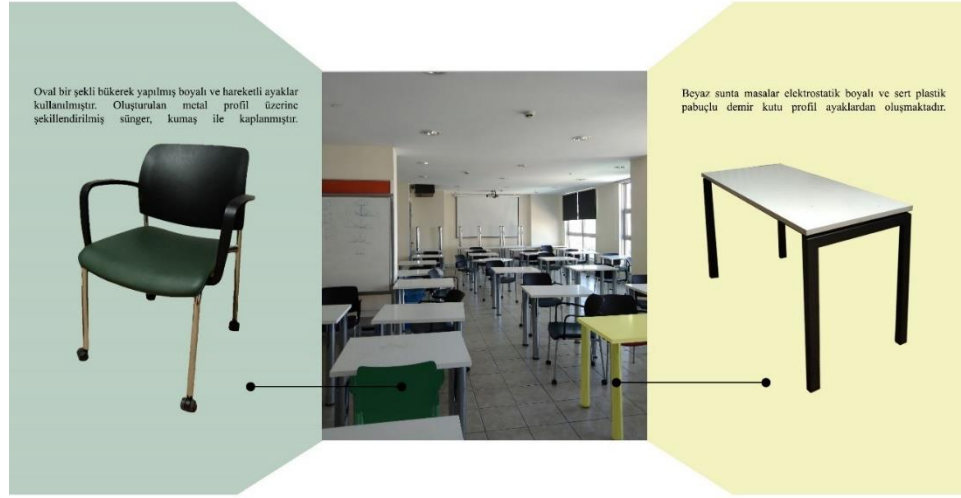
Malzeme ve Renk

Tasarım stüdyolarının zeminlerinde seramik malzeme kullanılmış, duvarlara sıva üstü boya uygulanmış. Tavanlarda ise akustik alçıpan asma levhalar uygulanmıştır.

Şekil 4. 27. İKÜ MTS'de Kullanılan Malzemeler

Tasarım stüdyolarını çizim masası ve oturma elemanlarında malzeme kullanımı üzerinden değerlendirmek gerekirse; öğrencilerin çeşitli çalışmalarda kullandıkları 100*50 cm ölçüsündeki çizim masaları, 3 cm kalınlığında beyaz sunta masalar ve beyaz elektrostatik boyalı ve sert plastik pabuçlu demir kutu profil ayaklardan oluşmaktadır. Oturma elemanı ise oval bir şekli bükerek yapılmış boyalı ve hareketli ayaklar kullanılmıştır. Oluşturulan metal profil üzerine şekillendirilmiş sünger, kumaş ile kaplanmıştır.

Şekil 4. 28. İKÜ MTS'de Kullanılan Sandalyenin Malzemeleri

Tasarım stüdyolarında kullanılan malzemelerin yanı sıra bu stüdyolardaki renkler de önemli bir faktördür. Tasarım stüdyosunda duvarlar beyaz renklere boyanmıştır. Psikolojik olarak beyaz saflık, duruluk, masumiyet, bütüncüllük, tamlık ve rahatlık ifade etmektedir.

Şekil 4. 29. İKÜ Mimari Tasarım Stüdyoları 'nda Kullanılan Renkler

Aydınlatma – Havalandırma

Tasarım stüdyosunda yapay ve doğal aydınlatma ve havalandırma sistemi bulunmaktadır. Bu stüdyolarda hem beyaz floresan aydınlatma sistemleri hem de yapay havalandırma kullanılmaktadır. Ayrıca tasarım stüdyolarının ısıtma ihtiyaçlarını karşılamak için merkezi ısıtma sistemine bağlı radyatörler kullanılmaktadır.

Şekil 4. 30. İKÜ MTS’de Kullanılan Aydınlatma ve Havalandırma Elemanları

Teknolojik Altyapı

Tasarım stüdyolarında projektöre bağlı bir bilgisayar ve duvarda bir projeksiyon perdesi bulunur. Bu, öğrenciler ve öğreticiler tarafından yapılan sunumlar ve seminerler içindir. Ayrıca tasarım stüdyolarında öğrencilerin kısa süreli internet üzerinden araştırma yapabilecekleri bir bilgisayar tesisi bulunmamaktadır. Ancak öğrencilerin kendi bilgisayarlarıyla ya da telefonlarıyla internet bağlantısı sağlayıp araştırma yapmaları da mümkündür.

Şekil 4. 31. İKÜ MTS’de Kullanılan Teknoloji Elemanları

Mevcut elektrik tesisatları öğrenci sayısı/masa sayısı ile eşit olmayıp, ışıklı masaların veya kişisel bilgisayarların kullanımı için elektrik ihtiyacı uzatma kabloları ile sağlanmaktadır. Bu durum birçok tasarım stüdyosunda kabloların görüntü kirliliği yaratmasına neden olmaktadır.

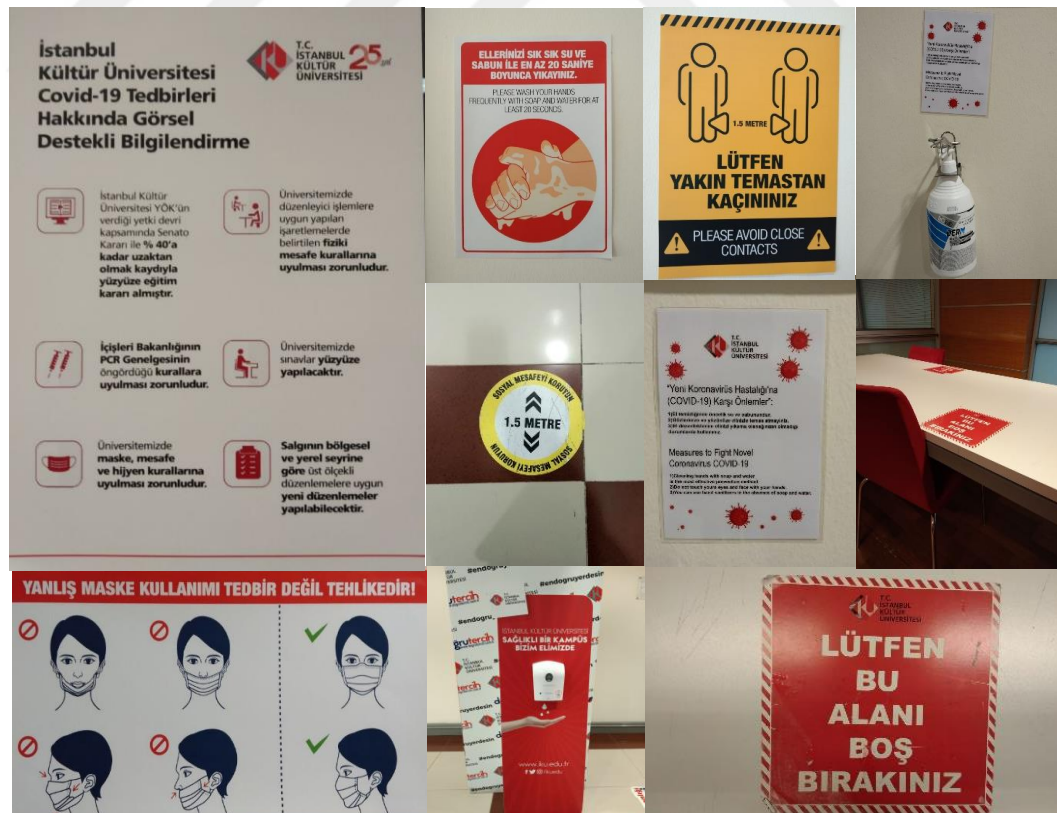
Sonuç olarak Tasarım stüdyolarının mevcut mekân durumu mevcut durum maddeleştirilerek şu şekilde özetlenebilir;

- Mimari tasarım stüdyoları donatıların düzenlenmesiyle farklı mekân organizasyonlarına olanak sağlamaktadır. Ancak tasarım stüdyosunda jüri için bir alanı bulunmadığından jüri faaliyetleri A ve D koridorunda gerçekleştirilmektedir.
- Mimari tasarım stüdyolarında çizim masası, sandalye, askılar, beyaz tahtalar, bilgisayar, projektör, öğretim üyesi koltuğu ve masası gibi donatılar bulunmaktadır. Ancak öğrencilerin çalışmalarını ve kişisel eşyalarını muhafaza edebilmek için tasarım stüdyonun içinde depolama alanları bulunmadığından okulun b2 katına depolama alanı yerleştirmiştir.
- Tasarım stüdyolarının beyaz rengi “saflık, duruluk, masumiyet, bütüncüllük, tamlık ve rahatlık” ifade etmektedir.
- Tasarım stüdyosunda yapay ve doğal aydınlatma ve havalandırma sistemi bulunmaktadır.
- Tasarım stüdyolarında öğrenciler ve öğreticiler tarafından yapılan sunumlar ve seminerler için teknolojik altyapı bulunmaktadır. Ayrıca tasarım stüdyolarında öğrencilerin kısa süreli internet üzerinden araştırma yapabilecekleri bir bilgisayar tesisi bulunmamaktadır.
- Tasarım stüdyolarında elektrik tesisatları bulunsa da öğrenci sayısı/masa sayısı ile eşit değildir.

4.2.2.2. MTS’de Pandemiye Karşı Alınan Önlemler

Ülkemizde yüz yüze eğitime dönüşün 2021 güz döneminde başlamasıyla akıllara “Mevcut tasarım stüdyosunun mekânı öğreticiler ve öğrenciler için daha sağlıklı olacak şekilde nasıl dönüştürebilir?” “Tasarım stüdyosu düzenini değiştirerek pandeminin yayılmasını nasıl azaltabilir?” gibi sorular gelmiştir. Bu nedenle, pandemi yüzünden sekteye uğrayan sağlıklı eğitim ve öğretimin devamını sağlamak için tasarım stüdyolarında öğrencilerin birbirleriyle kontrollü temas kurmalarını sağlayan değişiklikler ve önlemler alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Maskenin tasarım stüdyosunda takılması, öğrencilerin gerekli sosyal mesafede kalması için uyarı levhaları yerleştirilmesi, stüdyolardaki masaların sayısının azaltılması ve koltuk sayısının azaltılması, stüdyoda etkileşim alanlarında sosyal mesafeyi dikkate alması, son olarak her hafta tasarım stüdyo alanları virüslere karşı ULV sistemi ile dezenfekte edilmesi alınan diğer önlemlerdir. Aşağıda, pandemi sonrası İstanbul Kültür Üniversitesi'nin tasarım stüdyolarında gerçekleştirdiği bazı önlemler gösterilmektedir.

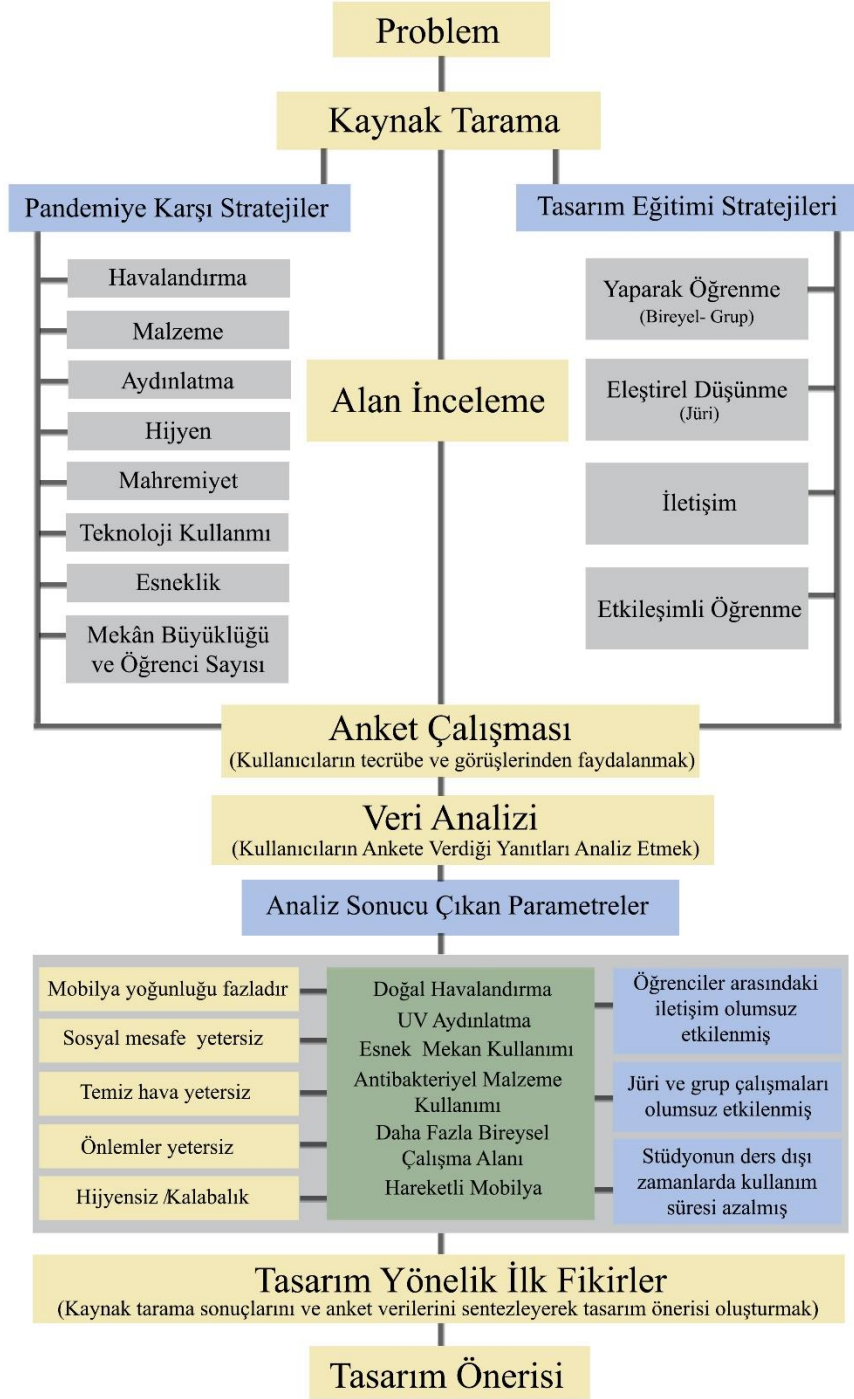
Şekil 4. 32. İstanbul Kültür Üniversitesi'nin Tasarım Stüdyolarında Gerçekleştirilen Bazı Önlemler

Ancak zamanla bu önlemler dikkate alınmadığı, öğrenciler tarafından göz ardı edildiği ve pandemi açısından riskli davranışlar sergilendiği gözlemlenmiştir. Örneğin, bir süre sonra maskeler çıkarılmış, dezenfektanlar kullanılmamış, sosyal mesafeye dikkat edilmemiştir. Bunun temel sebebi yeni önlemler alınmasına rağmen mekânsal anlamda bir değişiklik olmaması sadece uyarıların yapılması olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, pandeminin yayılımını azaltmak için İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde bulunan mimari tasarım stüdyolarına yönelik kullanılabilecek bir tasarım örneği sunularak alanın özelliklerine, öğrencilerin ihtiyaçlarına ve tasarım eğitimin etkileşimini kesilmemesine uygun mekânsal tasarım ve mobilya çözümleri önerilmiştir.

4.2.3. Tasarım Önerisi

Tasarım süreci, bir sorunun belirlenerek araştırılması, tanımının yapılması çevresiyle ilişkileri göz önünde bulundurularak çözüm önerileri getirilmesi ve bu çözümlerin uygulanması sürecinde sağlıklı sonuçlar elde edebilmek için geçen zaman ve gerçekleştirilen eylemlerin bütünüdür. Tasarım süreci genel olarak problemin tanımlanması, veri toplama, analiz, değerlendirme, sentez olmak üzere beş adımda tamamlanmaktadır.

Çalışmanın problemi önceki bölümlerde de belirtildiği gibi tasarım stüdyolarının Covid-19 pandemisi ve bundan sonra olabilecek yeni pandemi şartlarına uygun olmamasıdır. Çalışmanın amacı ise İstanbul Kültür Üniversitesi'ndeki mimari tasarım stüdyolarında post-pandemi döneminden uygun bir mekân tasarım önerisi oluşturmaktır. Bu nedenle tez kapsamında tasarım önerisi geliştirmek için yapılan çalışmalar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Şekil 4.33. Tasarım Önerisinin Aşamaları

Çalışmanın ikinci bölümünde detaylı bir şekilde belirtildiği üzere 14-21. Yüzyıllarda Kara Veba, Kolera vb. gibi birçok pandemi ortaya çıkmış ve birçok insanın ölümüne neden olmuştur. O zamanki mimarlar, mimariyi tıbbi bir araç haline getirip, bu pandemilerin nedenlerini ve nasıl yayıldıklarını bilerek, yayılmalarını azaltmaya yardımcı olan mimari çözümler yaratmıştır. Bu amaçla yapıların tasarımlarında balkon, teras veya düz çatıların kullanımına başlanmıştır. Ayrıca şehir düzenlenmesi, kanalizasyon sistemleri geliştirmiş, karantina ve sosyal mesafenin önemi anlaşılmıştır. Görüldüğü gibi mimarlar hastalığı inceledikten sonra ona uygun bir önlem almış ve yayılma nedenlerine göre yayılmasının azaltılmasına katkı sağlayacak bazı kriterler belirlemişlerdir. Bu çalışmada da tasarım önerisi geliştirebilmek için öncelikle günümüzde etkili olan Covid-19 pandemisinin yayılma şekli, etkisi ve korunma yöntemleri göz önünde bulundurulmuştur.

Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla hasta sayısını kontrol altında tutabilmek için bazı önlemler alınmıştır. Karantina ve sosyal mesafe kuralına uymak başlıca önlemlerdendir. Çünkü Covid-19 pandemisi nefesle veya insanların öksürmesi sonucu havaya bıraktıkları damlacıklar ile yayılmıştır. Ancak bir süre sonra insanlar bu önlemleri göz ardı edip normal hayata dönmek istemiştir. Dolayısıyla kamusal ve kapalı alanları yeniden kullanmak için yeni stratejilerden yola çıkarak mekanların yeniden tasarlanması gerektiği önerilmiştir. Bu stratejiler daha güvenli ve sağlıklı bir ortam sağlayarak virüsün yayılmasını en aza indirebilmektedir. Bu kapalı alanlardan biri de çalışmanın konusu olan mimari tasarım stüdyolarıdır. Söz konusu stratejiler (havalandırma, aydınlatma, hijyen... vb.) ve bu stratejilerin tasarım stüdyolarında nasıl uygulanabileceği çalışmanın üçüncü bölümünde detaylı olarak açıklanmıştır.

Tasarım geliştirme sürecinde göz önünde bulundurulan diğer nokta ise tasarım stüdyolarının mekânı ve pedagojik çerçevesidir. Tasarım stüdyoları tasarım eğitiminin merkezi olduğundan, mekânın özellikleri, eğitim yöntemleri ve stratejileri çeşitli okullar incelenerek belirlenmiştir.

Tasarım stüdyolarında öğrenciler yeni bilgileri bizzat deneyimleyerek ve yaparak öğrenmektedirler. Eleştirel öğrenme ve etkileşimli öğrenme tasarım eğitiminin en önemli eğitim stratejilerindendir. Stüdyolarda etkileşimli öğrenme tek başına veya diğer

öğrencilerle grup halinde çalışarak gerçekleştirilmektedir. Eleştirel öğrenme, jüri çalışmaları ile öğrencilerin fikirlerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde konuya dair detaylı bilgi verilmiştir.

Tasarım önerisini uygulamak için, problem tanımlandıktan, konu ile ilgili bilgiler toplandıktan ve analiz edildikten sonra mimari tasarım stüdyosunun mevcut durumu hakkında kullanıcıların görüşlerini ve onlara göre pandemiye karşı dayanıklı bir stüdyonun nasıl olması gerektiğine dair fikirlerini bilinmesi öğrenmek için bir anket çalışması yapılmıştır.

Tasarım önerisi yapılırken göz önünde bulundurulacak stratejiler (pandemiye dair stratejiler ve tasarım eğitime dair stratejiler) belirlendikten sonra tasarım önerisinin yapılacağı mekânın (İstanbul Kültür Üniversitesi Mimari Tasarım Stüdyoları) söz konusu stratejilere ne derece uygun olduğunu saptamak amacıyla iç mekân analizi yapılmıştır. Çalışma alanına dair bilgiler dördüncü bölümde verilmiştir.

Söz konusu anket çalışmasının sonuçları kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Tasarım stüdyosunda bulunan mobilyaların yoğunluğu pandemi şartlarına göre tasarım stüdyolarının büyüklüğünden kadar fazladır.
- Tasarım stüdyosunda hem öğrenciler hem de mobilyalar arasındaki sosyal mesafe yeterli değildir.
- Öğrenciler tasarım stüdyosunun kalabalık olduğunu düşündüğünden hem temiz hava yetersiz hem de tasarım stüdyosunu hijyensiz bir ortam olarak görmektedirler.
- Öğrenciler, tasarım stüdyosunda alınan önlemlerin pandemiye karşı dayanıklı olmadığını düşünmektedirler.
- Pandemi sebebiyle mevcut tasarım stüdyolarını kullanan öğrencilerin kendi aralarındaki iletişim azalmış, jüri ve grup çalışmaları olumsuz etkilenmiş ve stüdyonun ders dışı saatlerde kullanım süresi azalmıştır.

Son olarak tüm bu stratejileri, çalışma alanından alınan bilgileri ve kullanıcılardan edinilen verileri kendi fikirlerimizle sentezleyerek pandemiye dayanıklı, değiştirilebilir, çok fonksiyonlu ve aynı zamanda tasarım eğitiminin temel ilkelerini karşılayabilecek bir tasarım stüdyosu önerisi için ilk fikirler oluşmaya başlamıştır.

4.2.3.1. Tasarım Kararlarının Belirlenmesi

Mevcut tasarım stüdyosunun pandemi şartlarına göre ve aynı zamanda tasarım eğitiminin gerekliliklerine cevap verecek şekilde yeniden tasarlanmasını hedefleyen bu çalışmada, tasarıma başlanmadan önce göz önünde bulundurulacak temel ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkeler çalışmanın tasarımının kararlarını oluşturmuştur. Bu kararlar belirlenirken öncelikle tasarım stüdyosunun mevcut durumu, imkânları ve değiştirilmeye uygun alanları tespit edilmiş ardından çalışma kapsamında stüdyonun esas kullanıcıları olan Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümleri öğrencilerine uygulanan anketin sonuçları dikkate alınmıştır. Tasarım kararlarının belirlenmesi sürecinde ortaya şu sonuçlar çıkmıştır:

- **Esnek Tasarım:** Çalışmanın önceki bölümlerinde görülebileceği üzere tasarım stüdyosunun mevcut durumu öğrencilere göre pandemi öncesi dönemle aynı gibidir. Çoğu öğrenci bir değişiklik yapıp yapılmadığının farkında dahi değildir. Bu durum da tasarım stüdyolarında mekânsal anlamda pandemiye karşı bir tedbir alınmadığı göstermektedir. Bundan dolayı tasarım önerisi için her şeyden önce “görünür” bir değişiklik yapmak hedeflenmiştir.

Esnek tasarım ilkesinin, anket verilerine göre öğrenciler için %89 oranında önemli olduğu da göz önünde bulundurularak hem stüdyonun kendisinin hem elemanlarının mümkün olduğunca hareketli, değiştirilebilir, çok fonksiyonlu olması gözetilmiştir. Bu sayede tasarım stüdyosu hem pandemi şartlarında yüz yüze eğitime daha elverişli hem de tasarım eğitiminin bireysel çalışma, grup çalışması, jüri, sergi, seminer gibi tüm senaryolarına cevap verebilir nitelikte olmuştur.

- **Hijyenik Ortam:** Bilindiği üzere pandemiler daha çok solunum ve temas ile bulaşan hastalık türüdür. Bu nedenle pandemi döneminde kapalı alanlarda kalabalık bir şekilde bulunmanın önüne geçilmeye çalışılmış, insanlar izole bir yaşam sürdürmek zorunda kalmışlardır. Bu durum, yaparak-yaşayarak öğrenmenin ön planda olduğu tasarım eğitimi olumsuz etkilemiştir. Öğrenciler bir süre tasarım eğitimi online olarak almak zorunda kalmışlardır. Pandemi sürecinde alınan tedbirler ile yeniden yüz yüze eğitime döndüğünde ise anket verilerinden tespit edildiği kadarıyla tasarım stüdyoları öğrenciler tarafından pandemiye karşı sosyal mesafe, maske ve dezenfektan kullanımı gibi

konularda yetersiz bulunmuştur. Ayrıca stüdyoların doğal-yapay havalandırması ve mobilyaların ana malzemeleri de öğrencilere göre pandemiye uygun değildir.

Öğrencilerin İstanbul Kültür Üniversitesi'nin tasarım stüdyolarının mevcut mekan durumuna bağlı olarak geliştirdikleri tutumlarını ifade ettikleri cevaplar ışığında mekânı ağırlıklı olarak sırasıyla; “hijyensiz” (%73.69), “sosyal mesafeye uygun olmayan” (%68.42), “kalabalık” (%62.11), “önlemlerin yetersiz olduğu” (%58.95), “temiz havanın yetersiz olduğu” (%54.74), “pandemi önlemlerinin göz ardı edildiği” (%53.69), “donatıların uygun olmadığı” (%50.58) ve “mobilya yoğunluğunun fazla olduğu” (%50.53) bir mekan olarak nitelendirdikleri gözlemlenmiştir

Yapılan tasarımda pandeminin hayatımıza soktuğu maske-mesafe ve dezenfektan gibi tedbirler göz önünde bulundurulmakla birlikte mekânsal anlamda da farklı havalandırma sistemleri, antibakteriyel malzeme kullanımı, bakterileri ve virüsleri yok eden aydınlatma gibi elemanlarla pandemiye karşı hijyenik bir ortam yaratmak amaçlanmıştır.

- **Yaşam Alanı Modeli:** Tasarım stüdyoları, tasarım eğitimi alan öğrenciler için sadece bir sınıf değildir. Öğrenciler ders dışı zamanlarda da burada çizimler, maketler, bireysel çalışmalar veya grup tartışmaları gerçekleştirebilmektedir. Ya da tüm bunların dışında sadece arkadaşlarıyla sosyalleşebilecekleri bir mekân olarak kullanabilmektedirler.

Anket verilerine göre öğrenciler hem ders için hem de ders dışı durumlar için tasarım stüdyolarını uzun süre boyunca kullanmaktadırlar. Ancak pandemi şartları dolayısıyla öğrencilerin tasarım stüdyolarını kullanma sürelerinde ciddi azalmalar görülmüş dolayısıyla hem tasarım eğitimleri hem de öğretici ve diğer öğrenciler ile olan iletişimleri olumsuz etkilenmiştir.

Anketin ikinci bölümündeki 16., 17., 18., ve 19. değerlendirmelerin sonuçlarına göre öğrenciler pandeminin hem kendi aralarındaki iletişimi jüri vs. gibi toplu etkinlikleri hem de ders dışı faaliyetleri olumsuz etkilediğini düşündükleri için uygun bir tasarım yapıldığı takdirde stüdyoda geçirilen sürenin artacağını düşünmektedirler.

Bu nedenle, yapılan tasarımla sadece stüdyolar değil stüdyo dışında kalan alanlar da değerlendirilerek öğrencilerin pandemi şartlarına rağmen diledikleri şekilde ve diledikleri kadar vakit geçirebilecekleri bir yaşam alanı oluşturulmuştur.

- **Teknolojik Öğrenme:** Gerek pandemi sürecinde gerekse pandemi sonrası dönemde verimli bir tasarım eğitiminin gerçekleştirilebilmesine yardımcı olabilecek unsurlardan biri de teknolojidir. Yapılan gözlemler ve anket verilerinden elde edilen bilgiler ışığında tasarım stüdyolarının teknolojik anlamda yetersiz görüldüğü ve teknolojinin öğrenciler için %70 önemli olduğu görülmüştür. Dolayısıyla yeni tasarımda teknolojik anlamda daha donanımlı bir stüdyo ortamı yaratmak amaçlanmıştır.

Öte yandan bu tasarımla her ne kadar eğitimin yüz yüze yapılması öncelense de stüdyolar ekstrem durumlarda eğitimin hibrit şekilde devam etmesine elverişli olacak şekilde düşünülmüştür.

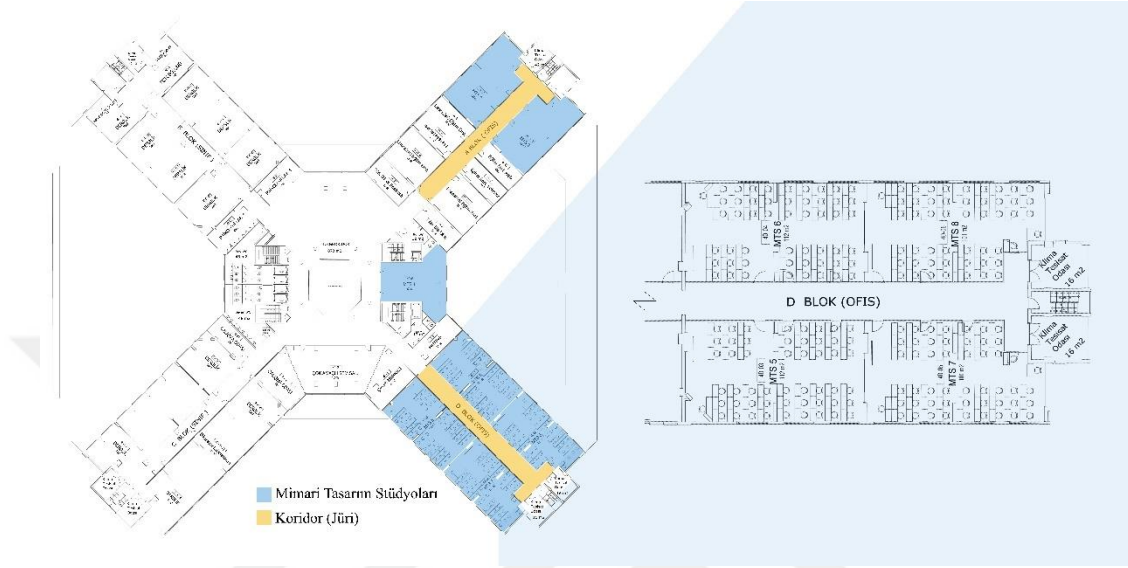
Belirlenen bu kararların, çalışmanın asıl amacı olan tasarım önerisine nasıl yansıdığı İç Mekân Kurgusu bölümünde tüm yönleriyle detaylı şekilde gösterilmiş ve açıklanmıştır.

4.2.3.2. İç Mekân Kurgusu

Tasarım stüdyoları, üniversitenin dördüncü katında A ve D koridorlarında bulunmaktadır. Tasarım stüdyolarının mevcut durumunu gösteren plana bakıldığında (Şekil 4.34) normal sınıf düzeninde stüdyolar ve koridorlarda jüri çalışmaları için konmuş panolar görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin eşyalarını saklamaları için kullandıkları depolama alanları başka bir katta (B2) bulunmaktadır. Bu durum öğrenciler için yorucu olabilmekteyken aynı zamanda öğrencilerin depolama alanına gidebilmeleri için neredeyse okulun tamamını gezdiklerinden pandemi şartları açısından risk teşkil etmektedir.

Öğrencilerin seminer ya da sunum gibi faaliyetleri gerçekleştirebilmeleri için ayrı bir alan bulunmamaktadır. Öte yandan ders dışı zamanlarda dinlenmek, sosyalleşmek ya da çalışmak için de ayrı bir yer bulunmayıp öğrenciler isterlerse yine stüdyolarda vakit geçirmektedirler. Pandemi şartları açısından bakılacak olursa da mevcut tasarım

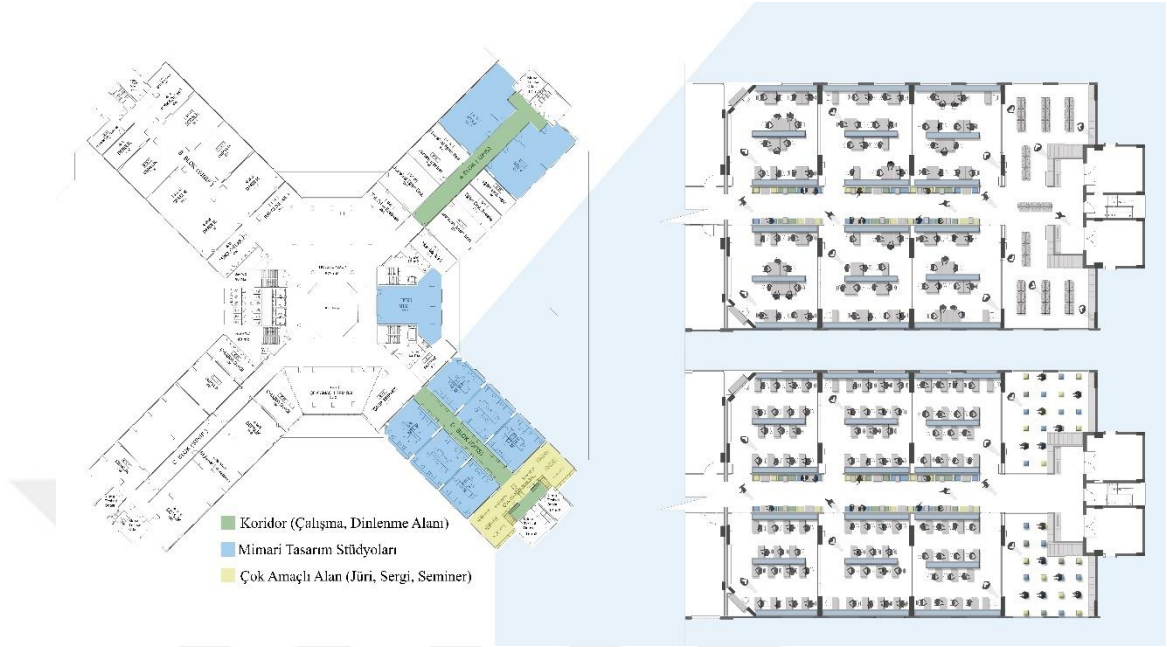
stüdyoları hem yapılan analizlere hem de anket verilerine göre fazla kalabalık, hijyenik olarak güven vermeyen, esneklikten uzak bir durumdadır.

Şekil 4.34. *İstanbul Kültür Üniversitesi Mevcut Mimari Tasarım Stüdyolarının Planı*

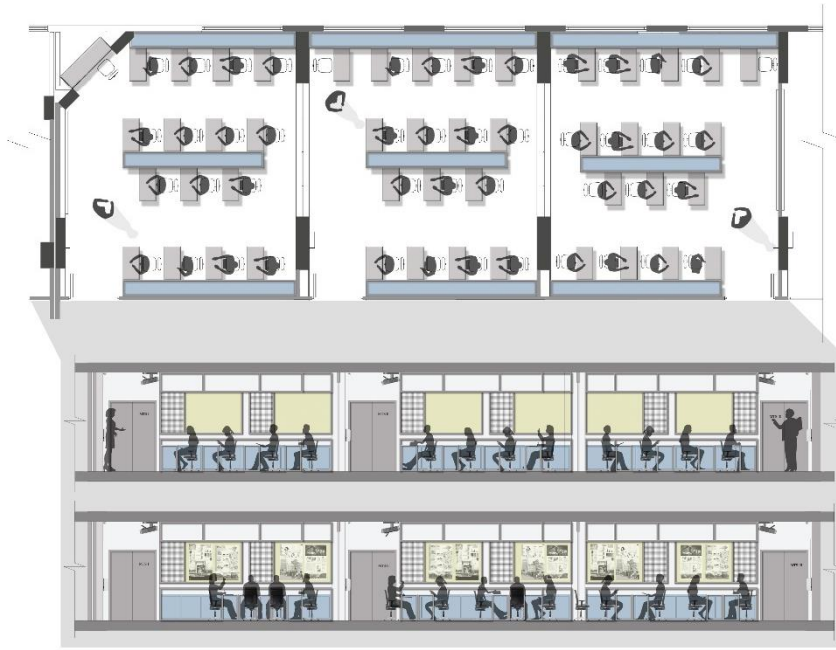
Çalışma kapsamında, tasarım kararları bölümünde bahsedilen çerçevelerden hareketle yapılan bu tasarım önerisinde esneklik ve bütüncül bakış açısı temel hareket noktaları olmuştur. Bunun sebebi hem tasarım eğitiminin ihtiyaçlarına ve tasarım eğitimi sırasında yaşanan senaryolara (bireysel çalışma, grup çalışması, vb.) cevap verebilmek hem de pandemi şartlarına uygun bir ortam hazırlayabilmektir. Elde edilen veriler de tasarım stüdyolarının kullanıcıları olan öğrencilerin bu iki noktada değişiklikler ve yenilikler yapılması gerektiğini düşündüklerini göstermiştir.

Tasarımda sadece stüdyolar değil stüdyo dışında kalan alanlar da değerlendirilmiş, koridorlarda öğrencilerin her türlü amaç için vakit geçirebilecekleri alanlar oluşturulmuştur. Ayrıca sergi, seminer ve isterlerse jüri çalışmalarının yapılabileceği ayrı bir alan da tasarlanmıştır. (Şekil 4.35)

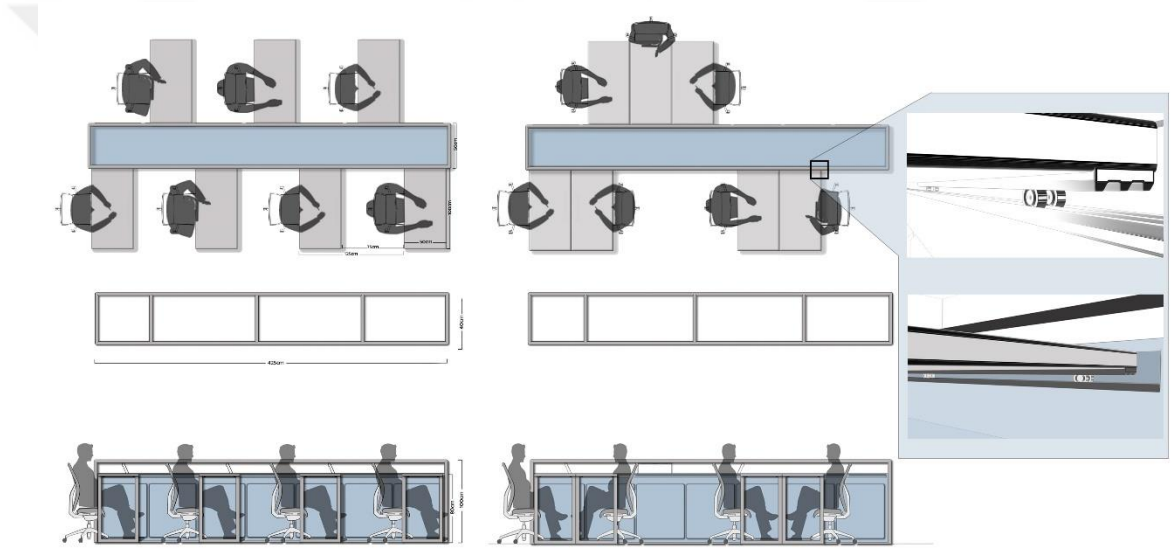
Şekil 4. 35. İstanbul Kültür Üniversitesi Mimari Tasarım Stüdyolarının Tasarım Önerisi Planı

Çalışma kapsamında yapılan tasarım önerisinde tasarım stüdyoları esnek bir şekilde planlanmış olup stüdyolar arasında duvarlar hareketli olacak şekilde tasarlanmıştır. Böylece temelde D koridorunda 3 ve A koridorunda 2 parçadan oluşan karşılıklı stüdyolar, istendiğinde tek bir stüdyo hâline getirilmiştir. Bu şekilde öğreticiler tasarım stüdyolarını istedikleri her amaç için kullanabileceklerdir. (Şekil 4.36)

Şekil 4. 36. Esnek Tasarım Stüdyolarının Kesit ve Planı

Öğreticilere bu konuda yardımcı olacak unsurlardan biri de tasarım önerisi için geliştirilmiş olan hareketli mobilyalardır. Bu mobilyalarda kullanılan raylı sistem sayesinde öğrenciler masaları hareket ettirerek bireysel çalışma veya grup çalışmasına uygun bir stüdyo düzeni yaratabileceklerdir. Mobilyaların hareket sisteminin raylar ile sağlanmasının sebebi hem taşınabilirliği kolaylaştırmak hem de pandemi için belirlenen sosyal mesafeyi koruyabilmektedir. Raylı sistem sayesinde öğrenciler masaları herhangi bir yere değil kendileri için pandemi şartlarına ve stüdyoda yapılacak çalışmaya en uygun yerlere taşıyabileceklerdir (Şekil 4.37).

Şekil 4. 37. *Tasarım Stüdyosunun Bireysel ve Grup Çalışmasına Göre Kullanımı*

Tasarım stüdyosunun mevcut durumunda stüdyoda bulunan priz sayısı öğrenci ve masa sayısına eşit değildir. Bu nedenle öğrenciler kimi zaman uzatma kabloları ile elektrik kaynağından faydalanmaktadır. Tasarım önerisi ile her masanın altına bir priz yerleştirilerek hem stüdyoda uzatma kabloları yüzünden meydana gelen kötü görüntünün önüne geçilmiş hem de pandemi sebebiyle dikkat edilmesi gereken sosyal mesafenin korunması sağlanmıştır.

Ayrıca masaların yanında öğrencilerin eşyalarını muhafaza edebilmeleri için yerleştirilmiş olan dolaplar sayesinde tasarım eğitimine dair her şeyin tek bir alanda toplanması hedeflenmiştir. Bu sayede hem öğrencilerin aidiyet duyguları desteklenmiş hem de daha önce de belirtildiği gibi başka bir katta olan depolama alanlarına gitmelerine gerek kalmamıştır.

Tasarım stüdyolarında öğrencilerin projelerini sergileyebilmeleri için panolar mevcuttur. Bu panolara ek olarak tasarım önerisinde tavana monte edilen profil iskeletler de pano olarak kullanılabilir. Öğrencilerin çalışma masalarının üstüne denk gelen bu panolar sayesinde öğrenciler, projelerini bireysel çalışma masalarının üzerinde sergileyebileceklerdir. Böylece öğrencilerde kişisel bir çalışma alanı hissi oluşturabilecektir. (Şekil 4.38)

Şekil 4. 38. *Tasarım Stüdyosunun Genel Görünümü ve Detayları*

Stüdyoya yerleştirilen yansıtıcı ve kameralar sayesinde pandemi şartlarında ve pandemi sonrası dönemde daha etkili bir tasarım eğitimi gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Kameralar sayesinde ihtiyaç halinde online veya hibrit eğitim modeli uygulanabilmektedir.

Tasarım stüdyosunun mevcut durumu 50-55 kişilik olduğundan pandemi sürecinde öğrenci başına düşmesi gereken alanı (4 m²) karşılayamamaktadır. Bu nedenle tasarım önerisinde hem stüdyonun alanı genişletilmiş hem de öğrenci sayısı 15 kişiye düşürülmüştür. Bu 15 kişi hareketli duvarların kapatılması yani stüdyoların birbirinden bağımsız hale getirilmesi durumundaki toplam sayıdır. Örneğin D koridorunda bulunan 3 parçalı stüdyoda hareketli duvarlar açıldığında toplam 45 öğrenci kapasitesine ulaşılabilecektir. Böylece öğrenci başına düşmesi gereken alan sağlanmış, pandemi açısından tehlikeli olan kapalı alanlardaki kişi yoğunluğu azaltılmıştır. (Şekil 4.39)

Şekil 4. 39. *Tasarım Stüdyosunun Hareketli Duvarlarının Açık-Kapalı Olmasına Göre Durumu*

Pandemi şartları için tasarım stüdyolarında düşünülen yeniliklerden biri de doğal ve yapay havalandırma üzerinde olmuştur. Stüdyolardaki kişi sayısı azaltılarak doğal hava kalitesinin de artırılması amaçlanmıştır. Ayrıca doğal havalandırmayı daha iyi sağlayabilmek için stüdyolardaki pencereler değiştirilmiş, yeni pencereler içerideki ve dışarıdaki hava akımı arasında sirkülasyon yapabilecek şekilde tasarlanmıştır. Stüdyo içerisindeki hava kalitesini artırmak için kullanılan elemanlardan biri de yapay havalandırma sistemleridir. Stüdyoya yerleştirilen HEPA filtreler sayesinde pandemi sürecinde havada asılı kalabilen virüslerin filtrelenmesi amaçlanmıştır. HEPA (High Efficiency Particulate Arresting- Yüksek Etkinlikte Partikül Yakalayıcı) filtre %85 ve üzerinde, 0,3 mikrona kadar havada bulunan partikülleri havadan arındırabilen filtrelerdir (Şekil 4.40).

Şekil 4. 40. *Tasarım Stüdyosunda Pandemiye Karşı Alınan Önlemler*

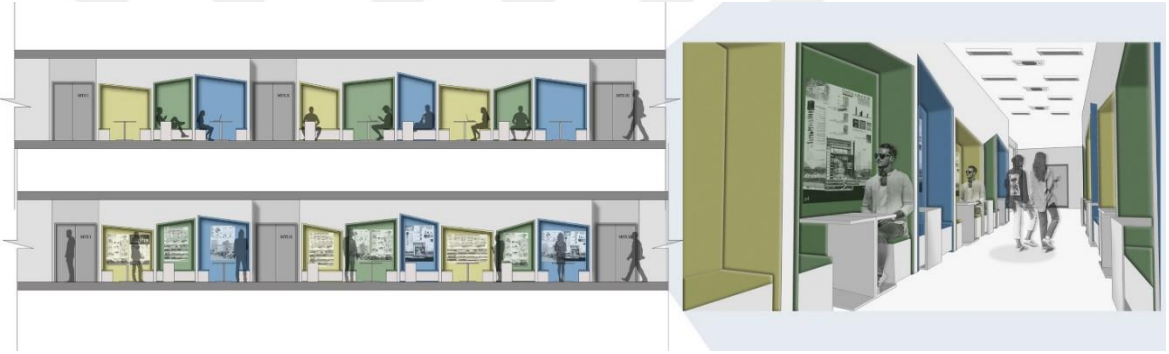
Tasarım stüdyosunu virüslerden arındırmak için aydınlatma sisteminde de değişikliğe gidilmiştir. Tasarım stüdyosunun mevcut hâlinde kullanılan aydınlatma, tasarım eğitimi için yeterli olsa da pandemi şartlarına hiçbir katkısı bulunmamaktadır. Tasarım önerisinde, yeni geliştirilen UV ışık sistemi de mevcut aydınlatma sistemine eklenmiştir. UVC (Ultraviole C) ışık her türlü virüs ve bakterileri yok etmeye karşı %99 etkili bir ışık türüdür.

Tüm bunlara ek olarak her kapalı alanda olduğu gibi tasarım stüdyolarına da dezenfektan standı ve uyarıcı levhalar öğrencilerin kolayca erişebilecekleri ve görebilecekleri yerlere yerleştirilmiştir. Ayrıca stüdyolardaki tüm mobilyalarda antibakteriyel malzemeler tercih edilmiştir.

Tasarım kararları bölümünde de bahsedildiği gibi söz konusu tasarım yapılırken dikkat edilen noktalardan biri de tasarım stüdyosunu bir yaşam alanı olarak değerlendirmektir. Tasarım eğitimi alan öğrenciler, zamanlarının çoğunu stüdyolarda geçirmektedirler. Anket verileri de pandemi sürecinde bu sürenin azaldığını ve uygun bir

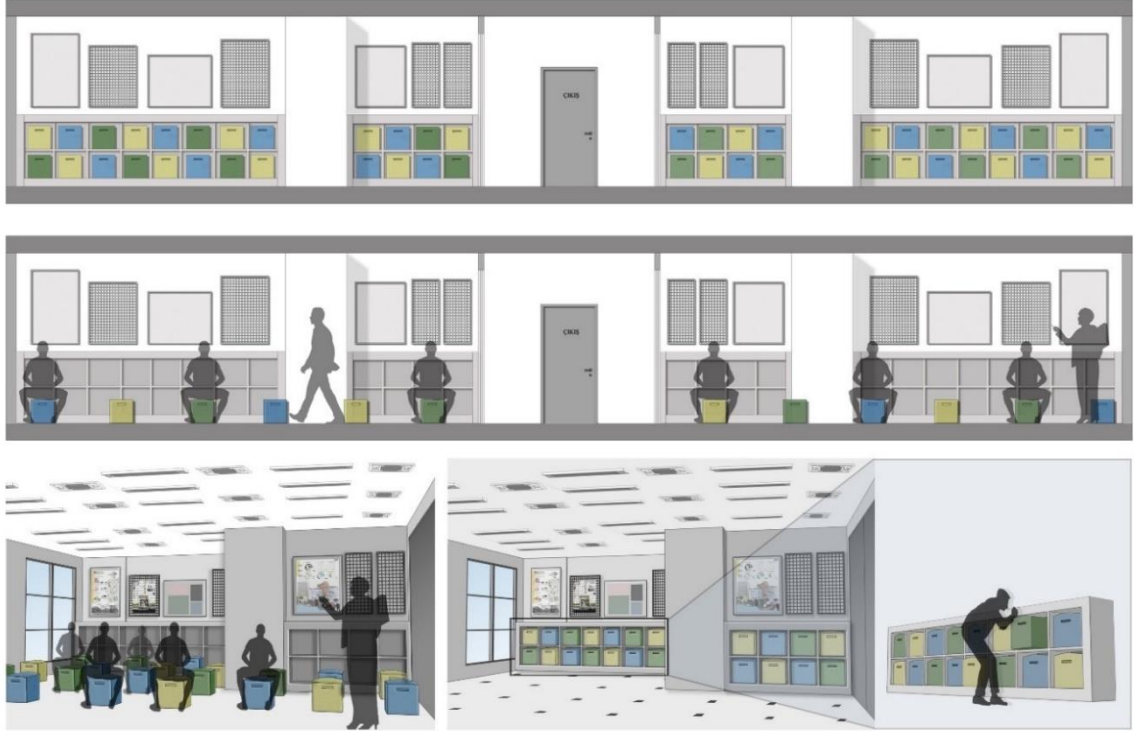
düzenleme yapılırsa öğrencilerin gerek tasarım eğitimi için gerekse ders dışı ihtiyaçlar için tasarım stüdyosunu kullanmak istediklerini göstermiştir.

Yeni tasarımda sadece stüdyo değil stüdyo dışı alanlar da düzenlenmiştir. Bu alanlardan biri de tasarım stüdyolarının bulunduğu koridorlardır. Koridorlara yerleştirilen oturma alanlarıyla öğrencilerin çalışma, sosyalleşme, dinlenme gibi ders dışı ihtiyaçlarını karşılayabilmek hedeflenmiştir. Bu oturma alanları bir kişilik veya iki kişilik olarak tasarlanmış olup aralarına bölmeler yerleştirilerek bir yandan da sosyal mesafe gözetilmiştir. Oturma alanları aynı zamanda öğrencilerin projelerini ya da derse dair çalışmalarını sergileyebilecekleri bir alan olarak kullanılabilir. (Şekil 4.41)

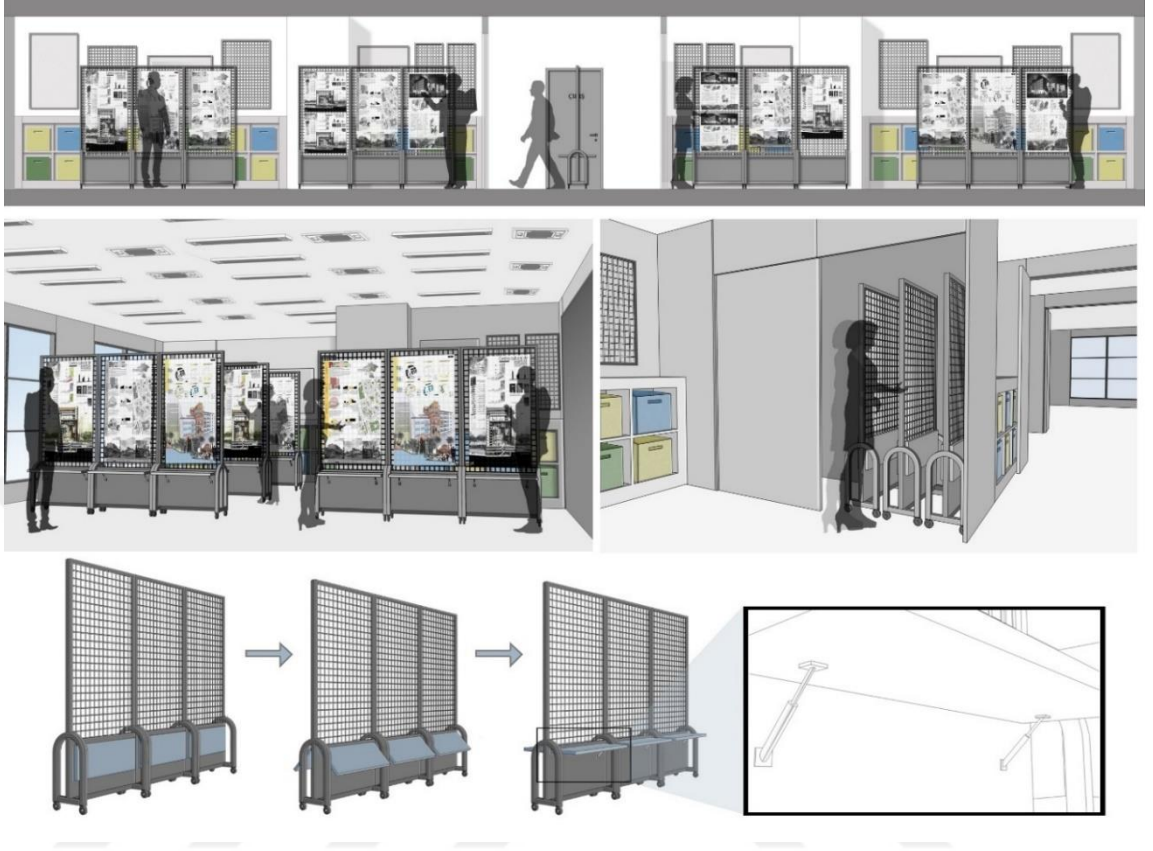
Şekil 4. 41. D Koridorlarının Kesit ve 3d Görünümü

Tasarım stüdyolarının mevcut durumunda seminer, sergi, workshop ve jüri gibi faaliyetler stüdyoda gerçekleştirilmektedir. Kimi zaman koridorlar da jüri için kullanılmaktadır. Yapılan yeni tasarım ile D koridorunda bu tür faaliyetler için ayrı bir alan oluşturulmuştur. Koridorun sonunda bulunan bu çok amaçlı salon, hareketli duvar ile dışarıya açık veya kapalı şekilde kullanılabilir. Hareketli duvar kapatılarak jüri, seminer ve workshoplar için uygun bir ortam yaratılabilir. Alan içerisinde duvara gömülü halde bulunan oturaklar seminer ve workshoplar için tasarlanmıştır. Sosyal mesafeyi korumak amacıyla alanın zemininde oturakların konulabileceği yerler işaretlenmiştir. Stüdyolarda olduğu gibi bu alanda da yansıtıcılar ve kameralar bulunmaktadır. Böylece söz konusu faaliyetler teknolojik anlamda da desteklenebilir. (Şekil 4.42)

Şekil 4. 42. Çok Amaçlı Salonun Seminer İçin Kesit ve 3d Görünümü

Hareketli duvar açıldığında ise bu alan her türlü sergi faaliyeti için kullanılabilir. Alan sergi için kullanıldığında oturaklar kendi gizli bölmelerine yerleştirilmektedir. Alanda duvara gömülü halde bulunan elemanlardan biri de hareketli panolardır. Sergi esnasında kullanmak için tasarlanan bu panolara gazlı-amortisörlü kapak pistonuyla monte edilen kapaklar sayesinde öğrenciler yaptıkları maketleri de gösterme imkânı bulmaktadırlar. (Şekil 4.43)

Şekil 4. 43. Çok Amaçlı Salonun Sergi İçin Kesit ve 3d Görünümü

Sonuç olarak geliştirilen bu tasarım önerisiyle gelecekte yaşanabilecek olası pandemi şartlarında dahi tasarım eğitiminin gereklerini yerine getirebilecek sağlıklı, güvenli, esnek ve güncel bir tasarım stüdyosu ortamı oluşturulmuştur.

SONUÇ

Hayatın olağan akışı içerisinde kimi zaman yaşanan bazı beklenmedik veya olağan dışı olaylar, bu akışı olumsuz etkileyebilmektedir. Ancak bazı mekanizmalar ne olursa olsun devam etmek zorundadır. Eğitim de bu mekanizmalardan biridir. Çünkü bir toplum ancak eğitim ile gelişebilir, bir adım öteye gidebilir. Ülkelerin toplumlarına yapabileceği en iyi yatırımlardan biri eğitim sistemlerini mümkün olduğunca geliştirmek ve sürekliliğini sağlayabilmektir.

Hayatın akışını etkileyen unsurlardan biri de son birkaç yıldır yaşanan ve bu çalışmanın da ana başlıklarından biri olan Covid-19 gibi salgın (pandemi) hastalıklardır. Dolayısıyla çalışmada her şeyden önce pandemi kavramı hakkında literatür taraması yapılmış, tarihsel süreçte yaşanan pandemiler hakkında bilgi verilmiştir. Yaşanan pandemilerin azaltılmasında veya kontrol altına alınmasında tıp ile birlikte mimari çözümlerin de etkili olduğu görülmüştür.

2020 yılında patlak veren Covid-19 pandemisi de gerek ülkemizde gerekse dünya çapında hayatın olağan akışını olumsuz etkilemiş, neredeyse durma noktasına getirmiştir. Eğitim sistemi de bu pandemiden nasibini almış, önce tüm kademelerde eğitim-öğretime ara verilmiş sonrasında ise online olarak devam etmiştir. Vakaların nispeten kontrol altına alınması ile kademeli olarak hibrit eğitime ve ardından tekrar yüz yüze eğitime geçilmiştir.

Tekrar yüz yüze eğitime geçilen bu dönem literatürde “post-pandemi”, yani pandemi sonrası dönem olarak adlandırılmıştır. Tez çalışmasının diğer ana başlıklarından biri olan post-pandemi kavramına da ilgili başlıkta değinilmiş, post-pandemi sürecinde yaşanabilecek senaryolar üzerinde durulmuştur. Post-pandemi kavramı, pandemilerin yayılmasını azaltmak veya yeniden ortaya çıkmasını önlemek için yaşamın birçok alanında gerçekleşmesi gereken bir dizi değişikliğin yapıldığı pandemiden sonraki süreci ifade etmektedir. Post-pandemi süreci kişinin yaşamın birçok yönünü iş hayatı veya ev hayatı gibi günlük aktiviteleri normal şekilde yerine getirme yeteneğini etkiler. Post-pandemi sürecini, pandemiden sonra sağlık açısından güvenilir bir yaşam oluşturmak için toplumdaki kuralların, mekanların ve sosyal ilişkilerin yeniden düzenlenmesi şeklinde düşünmek de mümkündür.

Eğitim hayatında yaşanan bu değişiklikler yaklaşık bir buçuk yıl sürdüğünden Mimarlık, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı gibi uygulamalı eğitimin ön planda olduğu programları olumsuz etkilemiştir. Öğrenciler, tasarım stüdyolarında bizzat tecrübe ederek öğrenmesi gereken konuları ekran karşısında öğrenmek durumunda kalmıştır. Tasarım stüdyosunda yapılan dersler, iç mimarlık eğitiminde olduğu gibi tüm tasarım disiplinlerinde eğitim programlarının kalbi gibidir. Tasarım stüdyoları, tasarım öğrencilerinin mesleki hayatlarında karşılaşılabilecekleri durumların provasını yapma imkânı bulduğu bir ortamdır. Bu durumda iç mimarlık eğitiminin de bel kemiği olarak kabul edilen tasarım stüdyosu, öğrencinin düşünme, fikir yürütme ve karar alma süreçlerini test ettiği ve eğitim sırasında edindiği bilgi ve becerileri topladığı bir ortam olarak kabul edilmektedir. Söz konusu programların toplam dört yıl olduğu düşünüldüğünde bir buçuk yıl tasarım stüdyosundan uzak kalmak program öğrencileri için ciddi bir süredir.

Bu çalışma kapsamında pandeminin yarattığı mekânsal koşullar göz önüne alınarak tasarım eğitiminin odağını oluşturan tasarım stüdyolarında iletişim ve sağlık sorunlarına çözüm olabilecek bir iç mekân tasarım önerisi geliştirmek hedeflenmiştir. Aynı zamanda gelecekte yine buna benzer pandemiler olması durumunda tasarım eğitiminin stüdyolarda devam edilebilmesine yönelik bir tasarım önerisi geliştirmek amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda tasarım stüdyolarının kullanıcıları olan öğrencilere tasarım sürecinde onların fikirlerini de göz önünde bulundurmak için nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan anket uygulanmıştır. Anket kapsamında, katılımcıların pandemi ve post-pandemi sürecinde tasarım stüdyolarına ilişkin görüşlerinin neler olduğunu, tasarım stüdyolarında pandemi sürecinde ne gibi fiziksel değişiklikler yapıldığını, mevcut tasarım stüdyolarının pandemilere karşı ne kadar dayanıklı olduğunu tespit etmek hedeflenmiştir. Tasarım stüdyoları Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü öğrencileri tarafından yoğun olarak kullanıldığından, anketin örneklem grubu özellikle bu öğrenciler olmuştur.

Anketin hazırlanışına, uygulanmasına ve elde edilen sonuçlara dair bilgilere çalışmanın “4.2.1. Anket Çalışması” adlı başlığında yer verilmiştir. Anketten elde edilen sonuçlar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Öğrencilerin büyük çoğunluğu tasarım stüdyolarını sekiz saatten fazla kullanmaktadırlar. Öğrenciler bu sürede özellikle maket, çizim ve grup çalışmalarını gerçekleştirmektedirler. Ancak pandemi nedeniyle tasarım stüdyolarının kullanım süresi azalmıştır. Bu durum öğrencilerin tasarım eğitimi olumsuz etkilediğinden çoğu yüz yüze eğitim modelinin tasarım eğitimi için daha uygun olduğunu düşünmektedir.
- Öğrenciler tasarım stüdyolarında pandemiye karşı alınan önlemlerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Birçoğu alınan önlemlerin farkında dahi değildir.
- Tasarım stüdyolarında alınan önlemlerin, sosyal mesafenin ve dezenfektanların yetersiz olması öğrencilerin bu ortamda kendilerini güvensiz hissetmelerine yol açmıştır.
- Öğrenciler, tasarım stüdyolarını kalabalık, kişi başına düşen alanın yetersiz ve temiz havanın az olduğunu düşündükleri için havalandırmanın pandemiye karşı yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.
- Öğrenciler pandeminin hem kendi aralarındaki iletişimi jüri vs. gibi toplu etkinlikleri hem de ders dışı faaliyetleri olumsuz etkilediğini düşündükleri için uygun bir tasarım yapıldığı takdirde stüdyoda geçirilen sürenin artacağını düşünmektedirler.
- Öğrencilere göre tasarım stüdyolarının pandemiye daha uygun olabilmesi için özellikle esneklik, kişi başına düşen alan, hareketli mobilya, hijyen ve havalandırma gibi parametrelerde değişikliğe gidilmesi gerekmektedir.

Anket uygulamasının yanında çalışma alanı olarak seçilen İstanbul Kültür Üniversitesi’nde bulunan tasarım stüdyoları analiz edilmiştir. Üniversitedeki tasarım stüdyolarına dair bilgi ve bulgulara çalışmanın “4.2.2. İç Mekân Analiz Çalışması” başlığında geniş bir şekilde yer verilmiş olmakla birlikte analiz süreci sonunda varılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Mimari tasarım stüdyoları donatıların düzenlenmesiyle farklı mekân organizasyonlarına olanak sağlamaktadır. Jüri çalışmaları için stüdyo içerisinde yeterli alan bulunmadığından A ve D koridorları kullanılmaktadır.
- Mimari tasarım stüdyolarında öğrencilerin çalışmalarını ve kişisel eşyalarını muhafaza edebilmek için tasarım stüdyonun içinde depolama alanları bulunmadığından okulun b2 katına depolama alanı yerleştirmiştir.
- Tasarım stüdyosunda bulunan donatılar (masa, sandalye vb.) kişiselleştirilmiş değildir. Bu da öğrencilerin stüdyolara aidiyet duygusu beslemelerine engel olmaktadır.
- Tasarım stüdyosunda yapay ve doğal aydınlatma ve havalandırma sistemi bulunmaktadır.
- Tasarım stüdyolarında öğrenciler ve öğretimci tarafından yapılan sunumlar ve seminerler için teknolojik altyapı bulunmaktadır. Ancak tasarım stüdyolarında öğrencilerin kısa süreli internet üzerinden araştırma yapabilecekleri bir bilgisayar tesisi bulunmamaktadır.
- Tasarım stüdyolarında elektrik tesisatları bulunsada öğrenci sayısı/masa sayısı ile eşit değildir.

Bu araştırma ve veri toplama sürecinden elde edilen tespitler ışığında hem tasarım eğitiminin ilke ve yöntemlerinin uygulanabileceği hem de pandemilere karşı güvenli ve dayanıklı bir tasarım stüdyosu örneği geliştirme aşamasına geçilmiştir. Tasarıma başlanmadan önce göz önünde bulundurulacak temel ilkeler belirlenmiştir. Esnek tasarım, Hijyenik Ortam, Yaşam Alanı Modeli ve Teknolojik Öğrenme, tasarım önerisinin ilkeleri olarak saptanmıştır. Bu ilkelerin ne anlam ifade ettiği çalışmanın “4.2.3.1 Tasarım Kararlarının Belirlenmesi” başlığında izah edilmiştir.

Tasarım önerisi için belirlenen ilkelerden hareketle tasarım stüdyolarında yapılan başlıca değişiklikler şunlardır:

- Tasarım stüdyoları esnek bir şekilde planlanmış olup stüdyolar arasında duvarlar hareketli olacak şekilde tasarlanmıştır. Böylece temelde D koridorunda 3 ve A koridorunda 2 parçadan oluşan karşılıklı stüdyolar, istendiğinde tek bir stüdyo hâline

getirilmiştir. Bu şekilde öğrenciler tasarım stüdyolarını istedikleri her amaç için kullanabileceklerdir.

- Mobilyalarda kullanılan raylı sistem sayesinde öğrenciler masaları hareket ettirerek bireysel çalışma veya grup çalışmasına uygun bir stüdyo düzeni yaratabileceklerdir. Mobilyaların hareket sisteminin raylar ile sağlanmasının sebebi hem taşınabilirliği kolaylaştırmak hem de pandemi için belirlenen sosyal mesafeyi koruyabilmektedir.
- Tasarım stüdyosunun mevcut durumu 50-55 kişilik olduğundan pandemi sürecinde öğrenci başına düşmesi gereken alanı (4 m²) karşılayamamaktadır. Bu nedenle tasarım önerisinde hem stüdyonun alanı genişletilmiş hem de öğrenci sayısı 15 kişiye düşürülmüştür. Stüdyolardaki kişi sayısı azaltılarak doğal hava kalitesinin de artırılması amaçlanmıştır. Stüdyo içerisindeki hava kalitesini artırmak HEPA filtreler kullanılmıştır.
- Yeni tasarımda stüdyo dışı alanlar da düzenlenmiştir. Bu alanlardan biri de tasarım stüdyolarının bulunduğu koridorlardır. Koridorlara yerleştirilen oturma alanlarıyla öğrencilerin çalışma, sosyalleşme, dinlenme gibi ders dışı ihtiyaçlarını karşılayabilmek hedeflenmiştir.
- Yapılan yeni tasarım ile D koridorunda çeşitli faaliyetler için ayrı bir alan oluşturulmuştur. Koridorun sonundaki geniş alan için tasarlanan çok amaçlı salon, hareketli duvar ile dışarıya açık veya kapalı şekilde kullanılabilir. Hareketli duvar kapatılarak jüri, seminer ve workshoplar için uygun bir ortam yaratılabilmektedir. Açıldığında ise sergi alanı olarak kullanılabilir.

Gelecekte bir daha buna benzer salgınların yaşanmamasını temenni etmekle birlikte söz konusu tasarım, İstanbul Kültür Üniversitesi'nin ihtiyaç halinde kullanmasına ve tasarım eğitimi alan öğrencilere daha güvenli bir ortam yaratmasına elverişli olacak şekilde hazırlanmıştır. Öte yandan çalışma alanı olarak İstanbul Kültür Üniversitesi'ne ait tasarım stüdyoları seçilmiş olsa da tasarım önerisinde kullanılan malzemeler, hareketli mobilyalar ve iç mekân tercihleri istendiğinde her okulun tasarım stüdyosuna uyarlanabilecek şekilde düşünülmüştür.

Yapılan bu tasarımla aynı zamanda gelecekte genel olarak tasarım eğitiminin mekânlarının çeşitli şartlara göre yeniden düşünülmesi beklenmektedir. Çünkü bu çalışmada pandemi şartlarına göre bir tasarım önerisi yapılmış olsa bile tasarım stüdyolarının normal şartlarda dahi değişen tasarım eğitime uyum sağlaması gerekliliği görülmüştür. Bu nedenle çağa ayak uyduran bir tasarım stüdyosu güncellemesinin nasıl yapılabileceği üzerine düşünerek, tez çalışmasının yeni araştırmalara kapı aralayacağı düşünülmektedir.

Pandemi olmasa bile tasarım stüdyolarının kalitesini arttırmaya, tasarım stüdyolarında kullanılan ve kullanılabilecek metotları sorgulamaya yönelik çalışmalar ortaya konabilir. Zira günümüzde teknolojik şartlar ve yaşam şartları çok hızlı bir şekilde değişebildiğinden tasarım stüdyolarının da bu değişime adapte olması gerekebilir.

Teknolojinin ve özellikle son zamanlarda “metaverse” evreninin gerçek mekân algısını adeta yıkmasıyla akıllara “Acaba tasarım eğitimi için bir mekâna ihtiyaç var mı?” diye bir soru gelip tasarım eğitimi için “sanal stüdyo” ortamının nasıl geliştirilebileceği ya da tasarım eğitiminin stüdyo dışında/stüdyo olmadan nasıl yapılabileceği üzerine fikirler de yürütülebilir.

Bu çalışmada ortaya konan tasarım önerisinden hareketle yukarıda ortaya atılan öneriler, tasarım eğitiminin ve tasarım stüdyosunun geleceği hakkında yeni bakış açıları kazandırabilir ve yeni kapılar aralayabilir.

KAYNAKLAR

Akyay, N. “Türkiye’de Veba Salgınları ve Veba Hakkında Eski Yayınlar,” Mikrobiyoloji Bülteni 8/2 (1974): 209-219.

Akyıldız, E. “Bir Öğrenme Ortamı Olarak Tasarım Stüdyosu: Maltepe Üniversitesi Tasarım Stüdyosu 1 Deneyimi,” The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication- TOJDAC 10/4 (2020): 389-407.

Al, S. “Eğitim Yapılarının Fiziksel Konfor Koşullarının Öğrenci Başarısına Etkisi”, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2014.

Ali, F. A. “The Influence Of Le Corbusier On The Emergence Of The Aesthetic Values In The Modern Architecture Of Cyprus,” Journal of Contemporary Urban Affairs 2/1 (2018): 1-12.

Anderson, J. Basics Architecture 03. Architectural Design. Londra: AVA Publishing SA, 2011.

Anthony, K. H. Design Juries on Trial, the Renaissance of the Design Studio. New York: Van Nostrand Reinhold, 1991.

Antony, K. H. Design Juries On Trial. New York: Van Nostrand Reinhold Publishers, 1992.

Archer, L. B. “Systematic method for designers”, Developments in design methodology. New York: John Wiley & Sons, 1.Baskı, 1965.

Arıdağ, L. “Mimari Tasarım Stüdyo Eğitiminde İletişim”, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2005.

Arık, F. “Selçuklular Zamanında Anadolu’da Veba Salgınları,” Tarih Araştırmaları Dergisi 15 (1991): 27-57.

Atabay, S. “Mekan ve Mimarinin Eğitimde Başarıya Etkisi”, [https://tedmem.org/mem-notlari/gorus/me kan-ve-mimarinin-egitimde-basariya-etkisi#:~:text=S%C4%B1ra%2C%20masa%2C%20dolap%20vb.,\(mek%C3%A2n\)%20](https://tedmem.org/mem-notlari/gorus/me kan-ve-mimarinin-egitimde-basariya-etkisi#:~:text=S%C4%B1ra%2C%20masa%2C%20dolap%20vb.,(mek%C3%A2n)%20)

d%C3%BCzeninin%20%C3%B6nemi%20yads%C4%B1namaz, 2013, adresinden erişildi, (ET:19.03.2021).

Ataç, Adnan, ve Muharrem Uçar. “Önemli Bulaşıcı Hastalıklar ve Yaşam Sürelerine Etkileri,” Bilim Tarihi 2 (2006): 33-42.

Atkinson, P. “A Clean, White World. Design for Health,” Design For Health 2/1 (2018): 1-3.

Ayyıldız Potur, A, ve Ömür Barkul. “Stüdyo: Tasarım Eğitiminin Kalbi,” International Conference on New Horizons in Education (2010): 738-43.

Bakır, İ. “Var Olan Düzenin Değişimi: Coronavirüs Sonrası Dünyayı Neler Bekliyor?,” Journal of Humanities and Tourism Research 11/2 (2021): 339-346.

Başdoğan, S. “Covid-19 Sonrası Gayrimenkul ve Konut Sektörü Üzerine Senaryolar”, Covid-19 Sonrası Gayrimenkul ve Konut Sektörü Üzerine Senaryolar- Arkitera, 2020, adresinden erişildi, (ET:01.03.2021).

Bayazıt, N. Endüstri Ürünlerinde Ve Mimarlıkta Tasarlama Metodlarına Giriş, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 1994.

Bender, D, ve Jon D. Vredevoogd. “Using Online Education Technologies to Support Studio Instruction,” Educational Technology & Society 9/4 (2006): 114-122.

Brownell, B. “Materials and coatings that reduce surface transmission of bacteria and viruses”, https://www.architectmagazine.com/technology/materials-and-coatings-that-reduce-surface-transmission-of-bacteria-and-viruses_o, 2020, adresinden erişildi, (ET:10.02.2021).

Budds D. “Design in the age of pandemics”, <https://archive.curbed.com/2020/3/17/21178962/design-pandemics-coronavirus-quarantine>, 2020, adresinden erişildi, (ET: 25.10.2021).

Byrne, P. Encyclopedia Of Pestilence, Pandemics, And Plagues. Londra: Greenwood Publishing Group Inc, 2008.

Campbell, M. “What Tuberculosis did for Modernism: The Influence of a Curative Environment on Modernist Design and Architecture,” *Medical History* 49/4 (2005): 463-488.

Chen, W, ve Manlai You. “Internet Mediated Industrial Design Studio Course: the Students’ Responses,” *International Journal of Technology and Design Education* 20/2 (2008):151-174.

Cıvaoglu, G. “Post pandemi”, <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/guneri-civaoglu/post-pandemi-6180993>, 2020, adresinden erişildi, (ET:05.12.2021).

Ciravoğlu, A. “Mimari Tasarım Eğitiminde Workshop-Stüdyo Paralelliği Üzerine”, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2001.

Ciravoğlu, A. “Notes on Architectural Education: An Experimental Approach to Design Studio,” *Procedia Social and Behavioral Sciences* 152 (2014): 7-12.

Cohen, L, Lawrence Manion ve Keith Morrison. *Research Methods in Education*. Londra: Routledge, 2007.

Cook, G. “Construction of London’s Victorian Sewers: The Vital Role of Joseph Bazalgette,” *Postgraduate Medical Journal* 77 (2001): 802–804.

Crowther, P. “Understanding The Signature Pedagogy Of The Design Studio And The Opportunities For Its Technological Enhancement,” *Journal of Learning Design* 6/3 (2013): 18-28.

Çevik, M, Krutika Kuppalli, Jason Kindrachuk, ve Malik Peiris. “Virology, transmission, and pathogenesis of SARS-CoV-2”, <https://www.bmj.com/content/371/bmj.m3862>, 2020, adresinden erişildi, (ET:19.02.2021).

Çiçek, H. “Geleceği Öne Almak ve Pandemik Gelecek,” *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (2020): 379-392.

Darke, J. “The Primary Generator and the Design Process,” *Design Studies* 1/1 (1979): 36-44.

Demirbaş, Ö. O. “Design Studio as a Life Space in Architectural Education: Privacy Requirements”, Yüksek Lisans Tezi, İç Mimari Ve Çevre Tasarımı ve Güzel Sanatlar Enstitüsü, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 1997.

Dietz, L, Patrick F. Horve, David A. Coil, Mark Fretz, Jonathan A. Eisen, ve Kevin Van Den Wymelenberg. “2019 Novel coronavirus (Covid-19) pandemic: Built environment considerations to reduce transmission,” MSystems 5/2 (2020): 1-13.

Dinham, S. M. “Architecture Education: Is Jury Criticism A Valid Teaching Technique?,” Architecture.Record 174 (1986): 51-53.

Dolanbay, C. “Korona Sonrası Dünya Senaryoları”, Korona Sonrası Dünya Senaryoları (gelecek.org.tr), 2020, adresinden erişildi, (ET:01.03.2021).

Dorst, K. “Design Problems and Design Paradoxes,” Design Issues 22/3 (2006): 4-17.

Eke, A. S. “Yaratıcılığı Tetikleyen Çalışma Mekânları; ‘Paylaşımlı Ofisler’,” Sanat ve Tasarım Dergisi 2020 (2021): 197-221.

Eltarabily, S, ve Dalia Elghezanwy. “Post-Pandemic Cities-The Impact Of COVID-19 On Cities And Urban Design,” Architecture Research 10/3 (2020): 75-84.

Engels, F. Condition of the Working Class in England. New York: Martino Fine Books, 1887.

Ertürk, Z, ve Banu Manav. “İKÜ İç Mimarlık Örneği Üzerinden Eğitim Programı Analizi, İKÜ İç Mimarlık Örneği Üzerinden Eğitim Programı Analizi,” İçmimarlık Eğitimi 2. Ulusal Kongresi, İÇMEK (2012):1-3.

Erzen, J. N. “Eğitimin Estetik Süreç Olarak Yorumu ve Mimarlık Eğitimi,” Journal of the Faculty of Architecture 1/2 (1976): 175-185.

Goldschmidt, G. “One-on one: A Pedagogic Base for Design Instruction in the Studio,” Proceedings of the Design Research Society International Conference at Brunel University, Staffordshire University Press (2002).

Green, P. Design Education, Problem Solving and Visual Experience. Londra: B. T. Batsford Ltd, 1974.

Gül, Ö. “Türkiye’de İç Mimarlık Lisans Eğitiminde Tasarım Stüdyosu Derslerinin Yürütülmesine Yönelik Geliştirme Modeli Önerisi”, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, 2016.

Günata, G. “Büyük Atina Vebası Demokrasinin Çöküşünü Hazırladı”, <https://arkeofili.com/buyuk-atina-vebasi-demokrasinin-cokusunu-hazirladi/>, 2020, adresinden erişildi, (ET: 19.10.2021).

Hacımustafaoğlu, M. “Enfeksiyon hastalıkları pratiğinde salgın tanımlanması,” J Pediatr Inf 12/4 (2008): 172-173.

Hawkins. “The Bartlett School of Architecture”, <https://www.hawkinsbrown.com/projects/22-gordon-street-the-bartlett-school-of-architecture>, 2018, adresinden erişildi, (ET:09.01.2021).

Hays, J. N. Epidemics and Pandemics: Their Impacts on Human History. California: ABC-CLIO, 2005.

Hessen, M. T. “The Path to a Timely, Safe and Effective COVID-19 Vaccine”, <https://healthpodcastnetwork.com/episodes/elsevier-clinical-insights/the-path-to-a-timely-safe-and-effective-covid-19-vaccine/>, 2020, adresinden erişildi, (ET:29.11.2021).

Huang, C, vd. “Clinical Features Of Patients Infected With 2019 Novel Coronavirus In Wuhan, China,” The Lancet Infectious Diseases 395 (2020): 497-506.

İncekaya, G. “Uzmanlar değerlendirdi: Koronavirüs sonrası dünya düzeni”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uzmanlar-degerlendirdi-koronavirus-sonrasi-dunya-duzeni/1804092>, 2020, adresinden erişildi, (ET:01.03.2021).

İpek, D. Ş. “Eğitimin Geleceği – OECD Gelecek Senaryoları”, Eğitim Geleceği - OECD Gelecek Senaryoları | tedmem, 2020, adresinden erişildi, (ET:01.03.2021).

İpek, E. D. “Koronavirüsten sonra dünya nasıl bir yer olacak? Simon Mair’den dört farklı ekonomik senaryo”, <https://medyascope.tv/2020/04/08/koronavirusten-sonra-dunya-nasil-bir-yer-olacak-simon-mairden-dort-farkli-ekonomik-senaryo/>, 2020, adresinden erişildi, (ET:01.03.2021).

Jarus, O. “20 of The Worst Epidemics and Pandemics in History”, <https://www.livescience.com/worst-epidemics-and-pandemics-in-history.html>, 2020, adresinden erişildi, (ET: 20.10.2021).

Jonas, W. “A Scenario For Design,” *Design Issues*, 17 (2001): 64-80.

Kahraman, M. “COVID-19 Salgınının Uygulamalı Derslere Etkisi ve Bu Derslerin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği,” *Medeniyet Sanat Dergisi* 6/1 (2020): 44-56.

Kahvecioğlu, N. P. “Architectural design studio organization and creativity,” *Journal of the Faculty of Architecture* 4/2 (2007): 6–26.

Kaptan, B. “İç Mimaride Form - Mekan İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1997.

Kaptan, B. B. “İç mimarlık Kültürü Kökenleri, Oluşumu ve Gelişimi,” *Standard Ekonomik ve Teknik Dergi* 596 (2012): s. 58-63.

Kaptan, B. B. *Türkiye'de İçmimarlık Meslek Alanı ve Eğitimin Tarihi*. Ankara, İçmimarlar Odası, 2014.

Kaysi, F, ve Emrah Aydemir. “Uzaktan Eğitim Süreçlerindeki Etkileşim Boyutlarının Değerlendirilmesi,” *Sosyal Bilimler Dergisi* 4/11 (2017): 778-790.

Ketizmen, G. “Mimari Tasarım Stüdyosunun Biçimlenmesinde Yöntemsel ve Mekansal Etkilerin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Mimarlık Bölümü Mimari Tasarım Stüdyosu Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2002.

Kılıç, O. “Tarihte Küresel Salgın Hastalıklar ve Toplum Hayatına Etkileri”, *Küresel Salgının Anatomisi İnsan ve Toplumun Geleceği*. Ankara: TDV Yayın Matbaacılık Tesisleri, 1.Baskı. 2020.

Kılınç, C, Sema Balçık, Gizem Karaoğlu, ve Ruşen Yamaçlı. “Mimarlık Stüdyo Eğitiminde COVID-19 Süreci: ‘Temassız Deneyimler’,” *Derleme makalesi* 4/1 (2021): 62-70.

- Kızılkaya, S, ve Oğulcan Bakiler. “Yüz Yüze Eğitimde Belirsizlikler”, Yüz Yüze Eğitimde Belirsizlikler (amerikaninsesi.com), 2021, adresinden erişildi, (ET:01.03.2021).
- King, J, ve Robert W. Marans. The Physical Environment and the Learning Process: A Survey of Recent Research. Michigan: University of Michigan, 1979.
- Klaus, L. “Pandemics Are Also an Urban Planning Problem”, <https://www.citylab.com/design/2020/03/coronavirusurban-planningglobal-cities-infectious-disease/607603/>, 2020, adresinden erişildi, (ET: 30.10.2021).
- Klein, K. “Woods Bagot's modular AD-APT modifies apartments for working from home”, <https://www.dezeen.com/2020/04/13/woods-bagots-modular-ad-apt-apartments-working-from-home/>, 2020, adresinden erişildi, (ET:10.03.2021).
- Kuran, A. “Mimarlık Eğitimi Üzerine,” Mimarlık Dergisi 71 (1969): 19-20.
- Lawson, B. How Designers Think, The Design Process Demystified. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1990.
- Ledewitz, S. “Models Of Design In Studio Teaching,” Journal of Architectural Education 38/2 (1985): 2-8.
- Lee, V. J, Ximena Aguilera, David Heymann, ve Annelies Wilder-Smith. “Epidemic Preparedness In Urban Settings: New Challenges And Opportunities,” The Lancet Infectious Diseases 20/5 (2020): 527-529.
- Leers, A, Jane Weinzapfel, Joe Pryse ve Josiah Stevenson. Made to Measure : The Architecture of Leers Weinzapfel Associates. New York: Princeton Architectural Press, 2011.
- Loughlin, C, E, ve Joseph H. Suina. The Learning Environment: An Instructional Strategy. New York: Teachers College Pres, 1982.
- Lubell, S. “Commentary: Past Pandemics Changed the Design of Cities”, <https://www.latimes.com/entertainment-arts/story/2020-04-22/coronavirus-pandemics-architecture-urban-design>, 2020, adresinden erişildi, (ET:23.11.2021).

Lueth, P. L. O. “The Architectural Design Studio as A Learning Environment: A Qualitative Exploration Of Architecture Design Student Learning Experiences In Design Studios From Firstthrough Fourth-Year”, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Iowa State Üniversitesi, Iowa, 2008.

Mackenzie, C. “Le Corbusier in the Sun,” The Architectural Review 1/2 (1993): 71-74.

Mairs, J. “Hawkins\Brown remodels Bloomsbury building for The Bartlett architecture school”, <https://www.dezeen.com/2016/12/16/hawkinsbrown-completes-bloomsbury-building-bartlett-architecture-school/>, 2016, adresinden erişildi, (ET:19.02.2021).

Özcan, A. “Koronavirüs’ün Ertesi Günü: Dünya Kalıcı Olarak Değişecek”, Koronavirüs’ün Ertesi Günü: Dünya Kalıcı Olarak Değişecek- Daktilo 1984, 2020, adresinden erişildi, (ET:01.03.2021).

Özdemir, H. Salgın Hastalıklardan Ölümler: 1914-1918. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2005.

Özer, D. G, ve Hilal Aycı. “Stüdyo Mekânının Tasarımsal Gücü: Harvard GSD”, [http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=410&RecID=4224#:~:text=Harvard%20GSD%20st%C3%BCdyosu%20%E2%80%9C%C3%B6%C4%9Frencinin%20mek%C3%A2n%C4%B1d%C4%B1r,iyi%20hissetmesini%20sa%C4%9Flayan%20bir%20unsurdur,2017,adresinden erişildi, \(ET:01.03.2021\).](http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=410&RecID=4224#:~:text=Harvard%20GSD%20st%C3%BCdyosu%20%E2%80%9C%C3%B6%C4%9Frencinin%20mek%C3%A2n%C4%B1d%C4%B1r,iyi%20hissetmesini%20sa%C4%9Flayan%20bir%20unsurdur,2017,adresinden%20eri%C5%9Fildi,)

Özgencil Yıldırım, S. “Mimari Tasarım Sürecinin Problematikleri,” Ege Mimarlık 47 (2003): 35-40

Özsavaş, N. “Türkiye’deki İçmimarlık Eğitimi: Eğitim Süreci, Farklı Eğitim Programları ve Uluslararası İçmimarlık Ölçütlerine Göre Programların Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir, 2011.

Öztürk, L, Neşe Akdağ, Zerhan Y. Karabiber, Fatma R. Ünver, ve Gülay Z. Gedik. “Optimum Building Envelope Design for Visual, Thermal, and Acoustical Comfort Conditions in the Offices,” Air Infiltration and Ventilation Center Conference 2 (2002): 1-6.

Pallasmaa, J. *The Eyes Of The Skin: Architecture And The Senses*. New York: John Wiley and Sons, 2005.

Panchabakesan, S. "Problems And Prospectives In Distance Education In India In The 21st Century," *Problems of Education in The 21st Century* 30 (2011): 113-122.

Patiño, A, Sebastián Vélez, ve Luisa Fernanda Mejía. "GSD Gund Hall", <https://www.youtube.com/watch?v=KCJIv9G9aAM>, 2018, adresinden erişildi, (ET:18.10.2021).

Pinheiro, M. D, ve Nuno Cardoso Luís. "COVID-19 Could Leverage a Sustainable Built Environment," *Sustainability* 12/14 (2020): 58-63.

Piotrowski, C. M. *Professional Practice for Interior Designers*. New York: John Wiley & Sons, 2001.

QAA. "Review for Educational Oversight by the Quality Assurance Agency for Higher Education", <https://web.archive.org/web/20151129090535/http://www.qaa.ac.uk/en/ReviewsAndReports/Documents/Architectural%20Association%20School%20of%20Architecture/Architectural-Association-School-of-Architecture-REO-12.pdf>, 2012, adresinden erişildi, (ET:12.02.2021).

Salama, A, ve Michael J. Crosbie. "Educating architects in a post-pandemic world," *Common\Edge* (2020).

Salama, A, ve Sherif El-Attar. "Student Perceptions of the Architectural Design Jury," *Archnet-IJAR–International Journal of Architectural Research* 4/2-3 (2010):174-200.

Salama, A. *Spatial Design Education: New Directions for Pedagogy in Architecture and Beyond*. Glasgow: Henry Ling Limited, 2015.

Schön, D. A. "Learning a Language, Learning to Design," *Architecture Education Study* 1 (1981): 339-471.

Schön, D. A. *Educating the Reflective Practitioner: Towars a New Design for Teaching and Learning in the Professions*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1987.

Schön, D. A. The Design Studio: An Exploration of Its Traditions and Potential. Londra: RIBA, 1985.

Schön, D. A. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. New York: Basic Books, 1983.

Sehdev, P. S, ve Philip A. Mackowiak. “The Origin of Quarantine,” Clinical Infectious Diseases 35/9 (2002): 1071-1072.

Sharifi, A, ve Amir R. K. Garmsird. “The Covid19 Pandemics: Impact on Cities and Major Lessons for Urban Planning, Design and Management,” Science of the Total Environment 749 (2020): 1-14.

Sheil, B. “New home for UCL Bartlett School of Architecture”, <https://issuu.com/bartlettarchucl/docs/thebartlettbook2016-preview>, 2016, adresinden erişildi, (ET:10.05.2021).

Smith, G. Source Book of American Architecture. New York: Princeton Architectural Press, 1996.

Spalidoro, B. “How architecture can defend us from germs, bacteria, and viruses like covid-19”, <https://fisherarch.com/healthy-buildings-well/>, 2020, adresinden erişildi, (ET:05.11.2021).

Spear’s. “Best architecture schools in the world”, <https://spearswms.com/best-architecture-schools-in-the-world/>, 2014, adresinden erişildi, (ET:15.02.2021).

Szczygiel, B, ve Robert R. “Hewitt. Nineteenth-Century Medical Landscapes: John H. Rauch, Frederick Law Olmsted, and the Search for Salubrity,” Bulletin of the History of Medicine 74/4 (2000): 708-734.

Şan, G. N. “İzole Olmanın Mekansal Karşılıkları ve Kişisel Deneyim Üzerinden İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2020.

Şeker, M, Ali Özer, ve Cem Korkut. Küresel Salgının Anatomisi İnsan ve Toplumun Geleceği. Ankara: TDV Yayın Matbaacılık Tesisleri, 2020.

Şentürer, A. “Bir Mimari Tasarım Stüdyosu Ekolü: İTÜ”, <https://xxi.com.tr/i/bir-mimari-tasarim-studyosu-ekolu-itu>, 2020, adresinden erişildi, (ET: 20.10.2021).

Tayanç, M. “Mekân ve Pandemi: Değişen Roller ve Dönüşen Evin Halleri,” HABITUS 3/3 (2022): 71-95.

Tekeli, İ. “Covid.19 krizi bizim yaşamımızı ve kentlerimizi nasıl etkiliyor ve etkileyecek?”, <https://metu.academia.edu/%C4%B0lhanTekeli/Drafts>, 2020, adresinden erişildi, (ET:10.12.2021).

Tekeli, İ. “Salgınlar Ve Kentler Sarmalında Dünyanın Geldiği Nokta: Covid-19”, Salgın Ekonomisi. Ankara: Efil Yayınevi Yayınları, 1.Baskı. 2020.

TMMOB İç Mimarlar Odası. “TMMOB İç Mimarlar Odası Tanıtım Broşürü”, 2011.

Tokman L. Y. “Bilgisayar teknolojisinin mimarlık lisans öğretimine etkilerinin araştırılması”, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 1999.

Tunç, A, ve Fatma Z. Atıcı. “Dünyada ve Türkiye’de Pandemilerle Mücadele: Risk ve Kriz Yönetimi Bağlamında Bir Değerlendirme,” Troyacademy 5/2 (2020): 329-362.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. “Tasarım”, <https://sozluk.gov.tr/>, adresinden erişildi, (ET:17.04.2021).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. “Tasarlama”, <https://sozluk.gov.tr/>, adresinden erişildi, (ET:17.04.2021).

Uludağ, Z, ve Hatice Odacı. “Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan,” Milli Eğitim Dergisi 153/154 (2002): 18-36.

Uluoğlu, B. “Mimari Tasarım Eğitimi:Tasarım Bilgisi Bağlamında Stüdyo Eleştirileri”, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 1990.

Utaberta, N, Babak Hassanpour, A. I. Che Ani, ve M. Surat. “Reconstructing the Idea of Critique Session in Architecture Studio,” Procedia- Social and Behavioral Sciences 18 (2011): 94-102.

Wainwright, O. “Smart lifts, lonely workers, no towers or tourists: Architecture after coronavirus”, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2020/apr/13/smart-lifts-lonely-workers-no-towers-architecture-after-covid-19-coronavirus>, 2020, adresinden erişildi, (ET:19.11.2021).

Wright, A, ve Robert Grover. “Shutting the studio: the impact of the Covid-19 pandemic on architectural education in the United Kingdom,” *International Journal of Technology and Design Education* (2022).

Yalçın, M. “Kullanıcıların Konut Tercihlerindeki Değişime Covid-19 Pandemisinin Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 2021.

Yılmaz, Ö. “1847-1848 Kolera Salgını ve Osmanlı Coğrafyasındaki Etkileri,” *Avrasya İncelemeleri Dergisi* 1/1 (2017): 23-55.

Yolun, M. “İspanyol Gribinin Dünya ve Osmanlı Devleti Üzerindeki Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman, 2012.

Yök Duyurular. “Basın Açıklaması”, <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/2021-2022-egitim-ogretim-doneminde-verilecek-egitime-iliskin-aciklama.aspx>, 2021, adresinden erişildi, (ET: 20.04.2021).

Zorlu, T, Betül Akgül, Muteber Erbay, Dilara Onur, ve Aylin Aras. “İç Mimarlık Eğitiminde İlk Yıl Tasarım Stüdyolarına Farklı Bir Bakış; Resimden Mekana Kandinsky,” *Ulusal İç Mimarlık Eğitimi Kongresi Bildirileri, İÇMEK* 12/2 (2012): 42-53.

URL-1:<https://www.tourisme-lorraine.fr/a-voir-a-faire/visites/sites-et-monuments/799000004-cite-radieuse-le-corbusier-association-la-premiere-rue-val-de-briey>

URL-2:<https://www.arkitektuel.com/villa-savoye-2/>

URL-3:<https://daniellaondesign.com/blog/alvar-aalto-paimio-sanatorium/>

URL-4: <http://kvadratinterwoven.com/paimio-sanatorium>

URL-5:<https://www.cooperhewitt.org/2021/12/10/paimio-sanatorium-1929-33/>

URL-6:<https://blogs.getty.edu/iris/saving-alvar-aaltos-paimio-sanatorium/>

URL-7: <http://patrickbaty.co.uk/2016/02/21/channelsea-bridge/>

URL-8:<https://www.theguardian.com/cities/2016/apr/04/story-cities-14-london-great-stink-river-thames-joseph-bazalgette-sewage-system>

URL-9:<https://www.enuygun.com/bilgi/central-park/>

URL-10:https://www.archdaily.com/904228/what-new-yorks-central-park-could-have-looked-like/5bc8ad06f197cc6b220003c6-what-new-yorks-central-park-could-have-looked-like-image?next_project=no

URL-11:https://www.velimeseosb.org.tr/site/assets/files/2473/corona_virus_hk.pdf

URL-12:<https://www.iaacblog.com/life/valldaura-labs-wins-eu-project-temporary-urban-elements-adapting-public-spaces-covid-19/>

URL-13:<https://edition.cnn.com/style/article/cities-design-coronavirus/index.html>

URL-14:<https://www.haber61.net/gundem/bakan-koca-paylasti-turkiyenin-pratik-zekasi-h393979.html>

URL-15:https://cities-today.com/industry/learning-from-the-covid-19-emergency-to-transform-cities/?utm_source=cities-today&utm_medium=newsletter&utm_campaign=200626

URL-16:<https://www.theguardian.com/environment/2020/may/07/world-cannot-return-to-business-as-usual-after-covid-19-say-mayors>

URL-17:<http://www.millikultur.com/index.php/mimarlik/304-osmanli-da-mimarlarin-yetisme-ve-orgut-duzeni>

URL-18: <http://mimf.iku.edu.tr/tr/genel-bilgiler/tarihce>

URL-19:<https://www.arkitera.com/gorus/mimarlik-batar-miydi-hep-kritik-almalar-vermeler-olmasaydi/>

URL-20:<https://www.gecelikgunluk.com/2016/06/mimar-olmak-isteyenlerin-dikkatine.html>

URL-21:<https://www.icmimarlikdergisi.com/2014/09/09/universite-hayatindaki-icmimar-mimar-adaylarina-altin-tavsiyeler/maket-atolyesi-mimari-proje-juri-2013-01-23-6-240113/>

URL-22:<https://yapidergisi.com/surec-odakli-tasarim-pedagojisi-uzerine-bir-deneme-roman-kahramanina-yasam-alani-tasarlamak/>

URL-23: https://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON_11_3_412_422.pdf

URL-24:<https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Fraf/sunu-g%C3%B6ster-beyaz-tahta-tasar%C4%B1m-st%C3%BCdyosu-gm1051052502-281023890>

URL-25: https://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON_11_3_412_422.pdf

URL-26: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1229546>

URL-27:https://www.hermanmiller.com/en_mde/research/categories/white-papers/the-office-transformed/

URL-28:<https://blog.quicksigorta.com/teknoloji/sanal-dunyanin-teknolojik-koprusu-artirilmis-gerceklik-1874>

URL-29: <https://news.artnet.com/news-pro/abhk-sales-report-1971884>

URL30: <https://mimf.iku.edu.tr/tr/genel-bilgiler/projeler/mimari-tasarim-studyolari>

URL-31:

<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=410&RecID=4224#:~:text=Harvard%20GSD%20st%C3%BCdyosu%20%E2%80%9C%C3%B6%C4%9Frencinin%20mek%C3%A2n%C4%B1d%C4%B1r,iyi%20hissetmesini%20sa%C4%9Flayan%20bir%20unsurdur.>

URL-32:

<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=410&RecID=4224#:~:text=Harvard%20GSD%20st%C3%BCdyosu%20%E2%80%9C%C3%B6%C4%9Frencinin%20mek%C3%A2n%C4%B1d%C4%B1r,iyi%20hissetmesini%20sa%C4%9Flayan%20bir%20unsurdur.>

URL-33:<https://www.archdaily.com/910644/harvard-gsd-relaunches-free-online-architecture-course>

URL-34: <https://www.aaschool.ac.uk/about/hookepark>

URL-35:<https://www.archdaily.com/889135/3-shortlisted-candidates-announced-in-architectural-associations-search-for-new-director>

URL-36: <https://www.aaschool.ac.uk/admissions>

URL-37: https://stringfixer.com/tr/MIT_architecture

URL-38: <https://sap.mit.edu/school/overview>

URL-39: <https://innovation.mit.edu/event/success-factors-for-university-partnerships/>

URL-40:<https://urbanai.fr/cityscope-the-ai-%E2%80%8B%E2%80%8Bfor-an-enlightened-town-planning/>

URL-41:<https://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/2021/architecture-built-environment>

URL-42: <https://xxi.com.tr/i/bir-mimari-tasarim-studyosu-ekolu-itu>

URL-43: <https://mim.itu.edu.tr/derslik-ve-studyolar/>

URL-44: <https://www.aaschool.ac.uk/coronavirus>

URL-45: https://mines.itu.edu.tr/docs/librariesprovider42/default-document-library/it%C3%BC-%C3%B6%C4%9Frenci-covid-19-k%C4%B1lavuzu.pdf?sfvrsn=7d6431f3_0

URL46:

https://akademikpaket.iku.edu.tr/TR/ects_bolum.php?m=1&p=15&f=0&r=0&ects=ders

EK 1.

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI BÖLÜMÜ

Değerli öğrenciler,

Bu anket formu, İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı'nda yürütülmekte olan yüksek lisans tezine veri oluşturmaya yöneliktir. “Post Pandemi Döneminde Tasarım Stüdyosunu Yeniden Düşünmek; İstanbul Kültür Üniversitesi Mimari Tasarım Stüdyosu İçin Bir İç Mekân Önerisi” adlı bu araştırmada, pandeminin yarattığı mekânsal koşullar dikkate alınarak tasarım eğitiminin odağında yer alan tasarım stüdyosu mekânı üzerine yeniden düşünerek bir iç mekân tasarım önerisi geliştirmesi amaçlanmaktadır.

Zaman ayırıp yardımcı olduğunuz için teşekkür ederim.

Hadeel Al-Kurdieh

Birinci Bölüm: Kişisel bilgiler

- **Cinsiyetiniz.**
 - ☐ Kadın
 - ☐ Erkek
- **Bölümünüz.**
 - ☐ Mimarlık
 - ☐ İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı
 - ☐ Diğer
- **Sınıfınız.**
 - ☐ 1
 - ☐ 2
 - ☐ 3

- ☐ 4
- ☐ Mezun
- **Tasarım stüdyolarını hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?**
 - ☐ Haftada 8 saat.
 - ☐ Haftada 8 saatten fazla.
 - ☐ Haftada 8 saatten az.
 - **Tasarım stüdyolarını ders dışı saatlerde kullanıyor musunuz?**
 - ☐ Hayır.
 - ☐ Evet.
 - **Yukarıdaki soruya cevabınız evet ise hangi amaç/amaçlarla kullanıyorsunuz? Birden fazla işaretleyebilirsiniz.**
 - ☐ Çizimlerimi yapmak
 - ☐ Maketimi yapmak
 - ☐ Grup çalışması yapmak
 - ☐ Atölye/workshop çalışmasına katılmak
 - ☐ Arkadaşlarımla sohbet etmek
 - ☐ Diğer. (belirtiniz).....
 - **Pandemi öncesine göre tasarım stüdyosunu kullanım sıklığınız/süreniz değişti mi?**
 - ☐ Evet
 - ☐ Hayır
 - **Kaç dönem uzaktan eğitim aldınız?**
 - ☐ 1
 - ☐ 2
 - ☐ 3
 - ☐ 4
 - ☐ 4'ten fazla.
 - **Tasarım stüdyolarının, tasarım eğitimindeki yerini değerlendiriniz.**

	1	2	3	4	5	
Az önemli	☐	☐	☐	☐	☐	Çok
Önemli						
 - **Pandemi sonrasında tasarım eğitiminin nasıl olması gerektiğini düşünüyorsunuz?**
 - ☐ Yüz yüze
 - ☐ Uzaktan
 - ☐ Hibrit
 - **Pandemi öncesine göre kullanmakta olduğunuz tasarım stüdyosunda salgın koşullarına göre mekansal bir değişiklik yapıldı mı?**

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Fikrim yok

İkinci Bölüm: Mevcut tasarım stüdyosunun pandemi koşulları açısından sorgulanması

1.Kesinlikle Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3.Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum

Değerlendirme Soruları:	1	2	3	4	5
1. Tasarım stüdyosunun mevcut durumu pandemi şartlarına uygundur.					
2. Tasarım stüdyosunda pandemiye karşı alınan önlemler yeterlidir.					
3. Tasarım stüdyosunda pandemiye karşı alınan önlemlere uyulmaktadır.					
4. Tasarım stüdyosunda yapılan derslerde bulaş riskine karşı güvende hissediyorum.					
5. Tasarım stüdyosunda mevcut oturma düzeni sosyal mesafeye uygundur.					
6. Tasarım stüdyosu öğrenci sayısı açısından pandemi koşullarına göre kalabalıktır.					
7. Tasarım stüdyosunda kişi başına düşen alan yeterlidir.					
8. Tasarım stüdyosunda temiz hava yeterlidir.					
9. Tasarım stüdyosunda havalandırma pandemi koşulları açısından güvenlidir.					
10. Tasarım stüdyosunda bulunan donatıların yerleşimi pandemi koşullarına göre uygundur.					
11. Tasarım stüdyosunda bulunan donatıların malzemeleri pandemi koşullarına göre uygundur.					
12. Tasarım stüdyosunda bulunan donatıların kullanım biçimi virüsün yayılmasını önlemektedir.					
13. Tasarım stüdyosunda pandemi koşullarına göre mobilya yoğunluğu fazladır.					
14. Tasarım stüdyosunda hijyen kurallarına uygun olacak dezenfektan malzemeler bulunmaktadır.					
15. Dezenfektanlar herkesin erişebileceği şekilde yerleştirilmiştir.					
16. Pandemi tasarım stüdyosunun ders ve dersdışı saatlerde kullanımını olumlu yönde etkilemiştir.					
17. Pandemi şartlarına uygun bir tasarım stüdyosu ortamı uygulanırsa kullanıcıların stüdyoda geçirdiği zaman artacaktır.					
18. Pandemi, tasarım stüdyosunun jüri ortamı, grup çalışmaları gibi mekân kullanım biçimlerini olumlu etkilemiştir.					
19. Pandemi nedeniyle alınan mekansal önlemler öğrenciler arasındaki iletişimi olumlu yönde etkilemektedir.					
20. Pandemi nedeniyle bireysel çalışmalar arttığından öğrenciler arasındaki etkileşim olumlu yönde etkilenmektedir.					
21. Pandemi ile tasarım stüdyosu; çevrimiçi veya hibrit eğitim modellerinin uygulanması açısından uygun şartlara sahiptir.					

Üçüncü bölüm: Post-pandemi sürecinde tasarım stüdyosuna ilişkin kullanıcı görüşleri ve beklentilerinin sorgulanması

Değerlendirme Soruları: Lütfen aşağıdaki soruları kendi fikirlerinize göre işaretleyiniz.

1. Kesinlikle Katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum.

Değerlendirme Soruları:	1	2	3	4	5
1. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda salgını önlemek amacıyla yapılan değişiklikler korunması gerektiği görüşündeyim.					
2. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu dış mekanla ilişkili olması gerektiğini düşünüyorum.					
3. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu bireysel çalışmaya imkan veren kişisel mekanlara sahip olması gerektiği görüşündeyim.					
4. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda grup kullanıma yönelik mekan düzenlemeleri yapılması gerektiği görüşündeyim.					
5. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun farklı kullanım olanaklarına imkan verecek esneklikte tasarlanması gerektiğini düşünüyorum.					
6. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda öğrenci başına düşen alanın artması görüşündeyim.					
7. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu esnek planlama ilkelerine göre organize edilmelidir.					
8. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda kullanılan mobilyaların çok fonksiyonlu olması gerektiği görüşündeyim.					
9. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda çoğunlukla hareketli mobilyaların kullanılması gerektiğini düşünüyorum.					
10. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunda mobilyaların antibakteriyel ve temassız kullanıma olanak vermesi gerektiğini düşünüyorum.					
11. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun UV Işık gibi anti-virüs aydınlatma özelliğine sahip olmalıdır.					
12. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosunun doğal havalandırma veya anti-virüs havalandırma özelliğine sahip olmalıdır.					
13. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu teknolojik olanaklarla donatılarak planlanmalıdır.					
14. Pandemi sonrası dönemde tasarım stüdyosu tasarımı değiştirilebilir nitelikte olmalıdır.					

Tasarım stüdyosunu oluşturan mekânsal unsurların pandemi sonrası dönemde size göre ne kadar önemli olduğunu 1'den 5'e kadar puanlayarak belirtiniz.

Değerlendirme Soruları:	1	2	3	4	5
1. Havalandırma					
2. Aydınlatma					
3. Gürültü kontrolü					
4. Hijyen					
5. Renk					
6. Teknoloji koşullar					
7. Esnek mekân kullanımı					
8. Kişisel mekân kullanımı					
9. Çok işlevli mobilya					
10. Hareketli mobilya					